NOVÁ

KNIHOVNA PRO MLÁDEŽ.

SBÍRKA

spisův poučných a zábavných

pro naši milou mládež.

Pořádají

M. WEINFURT a FR. A. ZEMAN,

učitelé v Praze.

Ročník V.

Číslo 2.

Svazek 22.

JIŘINKY.

ČTENÍ PRO MLÁDEŽ.

V PRAZE.

Nakladatel **Fr. A. Urbánek**, kněhkupec.

1875.

JIŘINKY.

ČTENÍ PRO MLÁDEŽ

od

ELIŠKY KRÁSNOHORSKÉ.

V PRAZE.
Nakladatel Fr. A. Urbánek, kněhkupec.
1875.

Knihtiskárna „Slavia“ v Praze.

I.

DĚDEČKŮV HNĚV.

Povídka.

Blesky přeháněly se po noční obloze, déšť zprudka šlehal nám v okna a plechový věnec, jenž nad našimi dveřmi visel na znamení pocestným, větrem přehazován hřmotil o římsu, tak že my děti desetkrát jsme vyběhly do síně, volajíce: „Už jde! už jde!“ a myslíce, že to klepá na dvéře otec, jehož návrat z obtížné jakési cesty po celý večer úzkostně jsme očekávaly.

Několik hostů, kteří přes hrozící bouři i dnes byli přišli do osamělé naší hospůdky, sedělo u stolu a škádlilo nás klepáním naň, abychom ještě častěji volali: „Už jde!“ Ale konečně dlouhé čekání a časté sklamání nás unavilo; menší bratří a sestry odešli se služkou Bětou spat na komoru, já však vidouc matku starostlivě pohlížeti k obloze, protřela jsem si ospalé oči a umínila si, že od matky neodejdu, pokud otce se nedočkáme.

„Jdi spat, Verunko,“ pravila matka, hladíc mne po skráni.

„Bylo by mi smutno samotné nahoře čekati na tatínka,“ odpověděla jsem. „Budu raději zde čekati s vámi.“ A sedla jsem si naproti oknu, abych při každém blesku mohla viděti, jede-li snad už otec rozrytou opuštěnou lesní cestou naší. Při tom poslouchala jsem, co si hosté povídají; matka poslouchala též. Nemluvilo se o jiném než o vojně.

Bylo to roku 1859, kdy zuřily boje daleko naší vlasti pod nebem italským, a přece hrůzou jejich zachvívalo se srdce če_okých krajin; bylit to synové, bratří českých rodin, kdož krváceli v daleké cizině. I do rodiny naší šlehal požár války úzkostí a bolem; proti Italii musil táhnouti do boje i náš strýc Filip, mladší bratr mé matky, jediný syn a vyvolený miláček mého drahého, staříčkého ubohého dědečka, jenž tíže a strastněji byl se loučil se synem, než by se byl loučil s životem. Kdož chodili okolo jeho chalupy, vídali jej teď po celé dny po sadě o berlích se plížiti s hlavou svěšenou a slýchali často, jak sobě samému žaloval svůj zármutek. Říkal všem, kdož ho přicházeli těšit, že zemře co bídný hříšník s Bohem nesmířený, bude-li mu souzeno přežíti syna. A když jej kárali, kam že se poděla jeho dávná nábožnosť a v Boha oddanosť, prosíval jich sepiatýma rukama: „Tož se za mne všickni modlete, aby mi Bůh dal návratu synova se dočkati; pak jej budu velebiti celým, upřímným srdcem.“

„Neslevil jste nikdy lidem, neslevíte ani Bohu?“ říkávali lidé. „Jsem člověk spravedlivý,“

bývala jeho odpověď, „a chci se učit milosrdenství od Boha, zachová-li mi dítě mé!“

„Dej Bůh!“ říkávali mu, a „dej Bůh“ dědeček na to. Hořce při tom plakával; viděla i slyšela jsem často výjevy ty, jež duši mou naplňovaly nevýslovným nepokojem. Mnohou noc jsem nespala, trávíc ji v dětských modlitbách, aby mi Bůh ukázal, kterak bych mohla dědečkovi poklid duše vrátiti a s Bohem, dárcem všech osudův, jej smířiti. Ale marné bylo mé přemítání; nikdy neodvážila jsem se, ani slovem protiviti se velikému bolu, jenž bílou hlavu dědečkovu tak hluboko skláněl.

Hosté naši povídali si o dědečkovi, litujíce jej soucitně, že na svá stará leta ještě tak těžkou zkoušku přestáti musí.

„Jen ať nepřijde hůře,“ prohodil některý z nich; „posud může doufati, a již tak hrozně naříká; jakž kdyby Bůh opravdu naň dopustil —“

„Přemlouvám a těším jej často, že posud není zle,“ svědčila matka, „ale vše je u něho marno. Prosívám jej, aby si neztrpčoval chvíle tak hrozným strachem, nemohu mu ale vzíti myšlénku, že se s Filipem stane anebo již děje to nejhorší. Ubohý otec jest už sláb jako dítě.“

„Oho, paní hospodská!“ zvolal starý vysloužilý dělostřelec, „počkejte, jen až vám odvedou vašeho Jiříka, nebudete-li hořekovati ještě více, než váš otec pro Filipa! Vojna není žert; já to vím, jak fičí kulky na vlas kolem hlavy.“

„A přec tu ještě sedíte živ a zdráv, jako

starý obr," namítal mladší soused; „nepobijí se na vojně všickni." A tu každý věděl příklad, jak za oněch časů jich prastrýcové, strýcové a bratránkové šťastně se vrátili. Matka ale již neposlouchala; najednou se vzchopila a vyběhla ze dveří do čiré tmy. Teprv za chvíli slyšeli jsme my ostatní dupot koňský a rachot vozu. Otec se vracel.

Mužští vyšli, pomohli mu ukliditi vůz a koně, a přivedli jej do světnice naskrz promoklého, ztýraného namaháním dlouhé cesty a zuřivého počasí. Matka starala se již jen oň, nevšímajíc si ostatních, kteří pak vidouce ji upokojenu, přáli dobrou noc a odebrali se každý k svému domovu.

Na našich hodinách bilo jedenáct.

„Teď půjdem spat, Verunko," pravila matka, „pojď, dovedu tě na komoru, abys se sama nebála."

Vzala kahanec a právě chtěla mne ze světnice vyprovoditi, když jsme se obě zastavily uleknuty neobyčejným zvukem; poštovní trubka ozvala se uprostřed lomozu větru zrovna pod našimi okny; hned na to silně tlučeno na dvéře.

„Kam jsem dala rozum, tak se polekati!" zvolala matka. „Neboj se, Verunko, to jest jistě psaní od Filipa! Zaplatila jsem poštovskému v městě, aby hned posla k nám vypravil, jak jen psaní přijde, a kdyby to bylo o půlnoci! Buď pán Bůh za to pochválen, že máme zprávu! A již stál stařičký posel v světnici, zmoklý a zkřehlý; již zatřáslo se psaní v rukou matčiných; — rychlým okem přeběhla řádky a zvěděla, že Filip,

lehce poraněn, ve vzdáleném městě v nemocnici leží, a jakmile se pozdraví, navždy domů propuštěn bude.

„Tatínku náš!“ volala matka, budíc otce umdlením skleslého; „nezaspi tak dobré noviny! Můj bratr píše nám vlastní rukou, hleď! Má nohu lehce raněnou a brzy se k nám vrátí!“

A když otec překvapeně se zvedaje, protíral si oči — nevím, zda ospalosť nebo slze z nich stíral — pravila matka povzdechnouc: „Kdybych mohla jako tebe probuditi i dědečka touto novinou! Můj ubohý, dobrý otec! co se načekal na takovouto zprávu! ale teď tam poslati —“ při tom pohleděla na promoklého posla a pak tázavě na otce, i setkajíc se s jeho pohledem, doložila: „teď jest to nemožno!“ V tom silně zahřmělo a liják počal hlasitěji v okna bubnovati. „Nemožno, panímámo!“ přisvědčil chudák posel, jektaje zuby a krčil se ke kamnům, nechť v nich zatopeno nebylo. Líto bylo na něj pohleděti. Matka rychle chystala mu večeři, šat a pohodlný nocleh, zasypala jej díkem a zaplatila mu dvojnásobně. Posel byl blažen, vida, že ho rodiče ušetří ještě jedné cesty v této bouři.

„Z rána hned půjdeš k dědečkovi, Verunko,“ pravila mi matka; „vzbudím tě o svítání, pojď se teď na to vyspat, mé dítě; pojď!“ Dovedla mne až do komory a odešla, žehnajíc i přejíc dobrou noc.

V domě bylo ticho jako v hrobě, když jsem se octla na svém lůžku, venku ale zuřila bouře zrovna nad námi. Krov otřásal se nad mou hlavou,

a blesky zděsily mne každou chvíli, jako by všecko byly náhle plamenem vznítily. Což bych se byla děsila blesků, vichru a hromu! — Kruté jejich zuření bylo mi dávno povědomo; po dvanáct let vyrůstala jsem při něm v lesní naší samotě; děsila mne však myšlénka, již každý blesk ohnivým písmem mi před oči psal. Viděla jsem v duchu dědečka probuzeného rachotem bouře z nepokojné dřímoty, přecházejícího po temné světnici a lomícího rukama při svitu žhavých blesků, jež právě tak děsivě a náhle střídaly se s nejhlubší tmou, jako as v duši dědečkově palčivý vzdor a reptání s málomocným smutkem . . . Bez útěchy nechali jsme jej této hrozné noci, bez útěchy té veliké, k nížto jsme měli mocný prostředek v rukou, zůstavili jsme jej úzkostným jeho myšlénkám . . . ovšem jen přes noc! ale nebylo by to hrozné, míti spasitelný lék v rukou a nespěchati s ním k nemocnému, jenž trpí muka? A byť i dědeček spal — čehož nejspíš domnívala se matka, nepomýšlejíc na to, že by se mělo hned k němu poslati; jaké asi byly jeho sny! nebylo by dobrodiním, z nich jej vyrušiti? ba nebylo probuzení zprávou o žití a návratu synově milejší a krásnější než sen nejkrásnější?

Nemohla jsem se ukonejšiti; vyčítala jsem si s hořkými slzami, že jsem se neodvážila vybídnouti matku, aby k dědečkovi přece někoho poslala s dobrou novinou. Někoho! ale koho? Měla otce, utýraného až do posledních sil, vyslati znova do bouře divější ještě než ta, kterou byl

přestál? Dědeček bydlel na dobrě půl hodiny od nás; cesta k němu šla lesem; v noci a bouři nebylo maličkostí dostati se k němu. Aneb měla matka sama snad vydati se v nebezpečí, ano svůj život nasaditi? Hrůza obešla mne při pouhém tom pomyšlení. Posel z města byl starý muž, a vzezření jeho vzbuzovalo útrpnosť; náš čeledín nebyl této noci doma; Běta byla bázliva, nebyla by šla lesem ani za nejklidnější noci, tím méně při bouři, před nížto právě se skrývala, schoulena pod pokrývkou, jako by raději chtěla se zadusiti než spatřiti jediný blesk. Kdo tedy zbýval?

Všecka krev vstoupila mi do hlavy při této otázce. Kdož mohl vyplniti mé vroucí přání, kdož mohl zbaviti mne trapné výčitky, kdož mohl navzdor strašlivé nepohodě donesti dědečkovi radostnou zvěst, ne-li já sama?! Srdce počalo mi bušiti, až se mi tísnil dech; tak zalekla jsem se myšlénky své. Představila jsem si dlouhou cestu lesem při tomto vytí vichru, při tomto kmitání blesku a tmě hrobové, při tomto šumění a rachotu, — a tak jasně, jako jsem v tom okamžiku oknem zahlédla lesní pěšinu při blesku sirožlutém, pocítila jsem děsivou jistotu, že musím jíti.

Nevýslovná bázeň mne uchvátila, vzpírajíc se proti povinnosti, již sama na sebe jsem vkládala v dětské horlivosti. „Od jiného bys tedy žádala, čemu se sama podrobiti nechceš, a co přece jen sama vykonati můžeš, máš, musíš!“ vyčítala jsem si v myšlénkách. „Toť tedy tvá láska k dědečkovi,

tvůj soucit s jeho trápením? Tak jsi tedy zbabělá, tak lživá ve vlastním srdci?“ A divoce počaly se mi myšlénky v hlavě másti. Zamhouřila jsem oči, doufajíc napolo jen uvědoměle, že děsivým těm myšlénkám svědomí uteku usnutím; bylať jsem umdlena a tedy jako každé dítě spánku blízka. Ale před mým zavřeným zrakem objevila se dědečkova ubohá hlava; oči a rty měl pevně sevřeny, byl tichý jako nikdy dříve, a bylo mi, jako bych bolestným úsilím chtěla a nemohla si vysvětliti ten jeho podivný klid. Tu slyšela jsem volati: „Verunko!“ a vzchopila jsem se náhle, jako by mě to blesk probudil z první dřímoty. Možno, že mne to ze spaní volala Běta neb některé z dětí, — možno, že se mi jen zdálo, že slyším jmena svého zvuk; mně ale bylo, jako by mne to byla zavolala ta němá, sevřená dědečkova ústa, jež jsem i bdící ve tmě před sebou viděla jako zjevení.

„Což jestliže dědeček této noci umřel!“ napadlo mi tak z nenadání, jako by mi to byl někdo pošeptal. „Což umírá-li právě, volaje po svém synu a nemoha s Bohem se smířiti, umírá-li co bídný hříšník bez útěchy Božské!“ mluvilo to ve mně dále. „A kdo tím jest vinen?“ tázal se tentýž nemilosrdný hlas. „Kdo tím bude vinen?“ zvolala jsem hlasitě, spínajíc ruce na svém rozpáleném čele. Bylo mi tak hrozno v srdci, že jsem ani nevěděla, duje-li ještě bouře, burácí-li ještě vítr; tak hrozno, že jsem se konečně s radostí uchopila myšlénky, uteci těm představám

děsivým na cestu onu, které jsem se byla dříve tak velice bála. Doběhnouti k dědečkovi zdálo se mi hračkou vedle trýzně, přečkati noc s těmito myšlénkami.

V okamžení byla jsem ustrojena; v okamžení byla jsem z domu. Šumění černé tmy poněkud mne zarazilo, ale chlad noci a deště mne občerstvoval. Jdouc okolo oken dolejší světnice slyšela jsem v ní bíti hodiny; bily dlouho — — to bylo dvanáct! Zachvěla jsem se od hlavy až k patě; co jsem kdy byla slyšela pohádek, všecky vstoupily mi na mysl. Bylo mi tenkrát dvanáct let, a přiznávám se, že jsem měla hlavu ještě tak plnou pohádek, jako nejmenší má sestřička. Sotva jsem učinila asi třicet kroků lesem, trhla mi všemi žilami choutka, obrátiti se a hnáti se úprkem domů; sotva jsem však vzpoměla si na hrozné myšlénky, jež mne stíhaly na komoře, zrychlila jsem srdnatě kroky ku předu.

Bylo mi volněji v lese než na loži, zvlášť když jsem poznala, že mne nezabíjí každý blesk, že dešť nic mi nedělá, kromě že studí, a vítr při všem svém hučení že mi jinak neubližuje než pichlavými větvemi, jimiž mne šlehal v tvář i ruce. I s tou nevlídnou tmou brzy jsem se seznámila, vždyť mi co chvíli blesky osvětlovaly cestu, i viděla jsem, že kolemkol nic, pranic podezřelého se neukazuje. Prasklo-li něco zvláště silně zrovna nade mnou nebo vedle mne, zastavilo se mi sice na chvilku srdce. — Dvakráte udeřila tak silně rána hromová, že místo, které zasáhla, nemohlo

býti daleko; při zralém rozumu byla bych musela poznati, že jsem v nebezpečí: což jsem se ale rozumu tázala!? Podala jsem se s rozkoší hravé obraznosti dětské: byla jsem poutnicí z pohádky, šla jsem dědečka vysvoboditi, přemáhala jsem hrdinsky všecky hrůzy, a Bůh nemohl dáti blesku udeřiti, kudy jsem kráčela; vždyť měly všecky mé pohádky šťastný konec, a dětská důvěra v ochranu Boží týž konec mi slibovala.

Znenáhla se bouře vzdalovala, a já blížila jsem se k svému cíli. Věděla jsem, že nedlouho již půjdu lesem; spěchala jsem tedy pěšinou v močál proměněnou. Přestalo pršeti; zřídka již jen zavznělo vzdálené zahřmění; jen vítr stále hučel ve stromech. Najednou uvázla jsem před nějakým nevysokým předmětem, byl to povalený strom. Porazil jej to dnešní vítr? či blesk jej skácel? aneb — což bylo hroznější — zabloudila jsem z pěšiny do houště, když blesky přestaly mi svítit? Začalo mi býti úzko, — uvážila jsem teprv nyní, na jakou to cestu byla jsem se vydala. V tom kmitlo se něco mezi stromy, zas — a zas! Slze mi vyhrkly z očí; byl to svit měsíce, jenž prohlédnuv z roztrhaných mraků, ukázal mi, že jsem zcela na kraji lesa, že jsem s cesty nesešla, a strom, jehož mrtvola mé kroky zastavila, že jest bleskem v půli přeražen. Takž mě přece Bůh chránil v mé pohádce! Spěchala jsem z hrozného místa, dostala jsem se do polí, slyšela jsem štěkati psy ve vesnici v údolí i zamířila jsem stranou k osamělému dědečkovu domku.

Za chvíli octla jsem se u dědečkova sadu, mezi jehož stromovím se bělel domek. Musela jsem přes potok, ale ten byl rozvodněn lijákem; smáčela jsem se ještě více než v kalužích pěšin a pod prškami s lesních stromů. Tak dostala jsem se pod dědečkovo okno. Měsíc v ně svítil plnou září; a za ním objevila se mi ta drahá, bílá hlava tak bleda i skloněna, s tak pevně sevřenými zraky i ústy, s tak nevýslovně hlubokým poklidem v tváři, jak jsem ji byla spatřila v polosnu; vykřikla jsem úzkostí — hlava se ani nepohnula.

„Dědečku, dědečku!“ zvolala jsem plačíc, a neviděla jsem, že vstal, až otevřel dvéře a na prahu se mi objevil, podepřen o své berle a zastíraje si dlaní oči.

„Jakou to zas metlou navštívil nás Bůh,“ tázal se stísněným, šeptavým hlasem, „že tak pláčeš a naříkáš, děvče? Pověz, co se děje!“

A zmatenými slovy jsem pověděla dědečkovi, že strýc Filip žije, brzy se vrátí, a že to jen přestálou úzkostí a velikou radostí té chvíle tak pláči.

Tu dědeček otevřel své velké, jasné oči a upřev je v ozářenou oblohu, zvolal silně a velebně: „Takž Bůh mne neoslyšel starce spravedlivého! Vezmeš si, Pane, moje dny a prodloužíš jimi život mého dítěte! nedáš mu odejíti přede mnou! Spatřím jej! a pak, Bože můj, shas to mé světélko života, líbí-li se Tobě! A ty dítě,“ obrátil se ke mně, uslyšev mě štkáti, „jsi po Filipovi mé na světě nejmilejší.“

Vešli jsme do světnice; byla plna záře měsíčné. „Po takové bouři takový mír a lesk na nebi, a po takovém žalu to štěstí!“ pravil dědeček, líbaje mne v čelo, a slze se mu leskly po tváři.

„Dědečku, viďte, že jste nespal!“ pravila jsem.

„Dítě!“ odpověděl, „co jest Filip z domu, nespím. A dnes to ve mně bouřilo jako tam na těch nebesích, až jsem umdlel, a poprvé za ten hrozný čas pocítil naději; to že tys už byla na cestě, žes už mi v duchu povídala dobrou novinu; duše má už tě slyšela.“ A znovu mne dědeček celoval a objímal, leč pocítiv, jak jsem mokra a studena, zalekl se. Musela jsem se zatočiti do jeho kožichu a pak povídati, jak se mi vedlo cestou; dědeček teprv se upamatoval, že byla bouře strašlivá, i hrozil se nebezpečí, v jaké jsem byla vydána.

„Což právě tys jen musela jíti a nikdo jiný? což museli jen tebe vyhnati do takové bouřky?“ pravil dědeček s čelem zachmuřeným, na němž jsem viděla výčitku proti svým rodičům.

„Šla jsem z vlastní vůle, oni mne nevyháněli!“ odvětila jsem na obranu.

„Pustili-li tě v takové noci, toť jako by tě vyhnali,“ odpověděl přísně; „měli by pamatovati, že Bůh rodičům na dětech spravedlnost koná!“

„Proto mne jim zachránil!“ pravila jsem neohroženě, a pověděla jsem mu o stromu bleskem skáceném zrovna na cestě mé.

„A není to rouhání, tak Boha zkoušeti na svém dítěti?“ horlil zas dědeček. „Jakž, kdyby na

svévoli takovou nebi se zlíbilo odpověděti bleskem?“

„Ale nekárejte tak přísně, co se stalo z lásky k vám,“ prosila jsem v hlubokém dojmutí.

„Kdo by z lásky ke mně vzdoroval bouři a smrti, tomu dal bych srdce svého krev, kdo však svévolně vydá své dítě bouři a smrti, ten nemůže míti lásky ke mně ani k jinému tvoru. Ale tomu ty nerozumíš; a dobře tak.“

„Rozumím, dědečku!“ zvolala jsem rozechvěna, hájíc své neuznané rodiče; „hleďte, já sama z lásky k vám vydala jsem se smrti, — či myslíte, že bych byla mohla přijíti, kdyby moji rodiče byli věděli, co zamýšlím? Oni mne nepustili a nevydali, oni nevědí ani v této chvíli, že jsem z domu —“

„Dítě drahé!“ vzkřikl dědeček, napolo zděšen a napolo radostí unešen; „tys snad utekla?! ah! tys utekla! tys mermomocí chtěla sama přinésti útěchu svému starému dědečkovi! a proto ruka Boží chránila tvou nebezpečnou cestu, vždyť tebe na ni nevypudila necitelnosť rodičů, nýbrž dětská tvá nevinnost a útrpnost se mnou ubohým starcem!“ Hlas zatřásl se dědečkovi pláčem při těch slovech; i mluvil ještě nade mnou tak vroucí požehnání, že jedině za ně byla bych podnikla znova cestu tak hroznou.

Měl bych tě kárati, mladý nerozume,“ pravil potom, „ale nemohu! vřelé, spravedlivé srdce jde mi nade vše. Slib mi však, že podruhé — —“

„Že podruhé nechám dobrou duši a třeba

vlastního otce jen o chvíli déle trpěti, abych nezmokla?" vpadla jsem mu do řeči.

„Tvůj jazyk je opovážlivý jako tvé srdce," káral vlídně dědeček, „a rychlý jako tvé nohy. Řekni mi, kudy jsi to běžela, žes tu dříve než ten, koho poslali rodiče? koho pak vypravili: Bětu, Matěje? či otec sám se vydal?"

Dědeček marně čekal na mou odpověď; bylo mi hrozno říci, že matka neposlala — nikoho! Schoulila jsem se do dědečkova kožichu, abych skryla své zardění, ačkoliv jsem byla ve tmě. „Nu, koho?" opakoval dědeček a přistoupil ke mně.

„Ubohé děvče, spí, jako by ji do vody hodil!" zašeptal pro sebe, vida mne bez hnutí. „Musím pro Máří."

A již se plížil na svých berlích ku dveřím. Nemohla jsem strpěti, aby k vůli mně se podrobil bolestnému namahání, jíti po schodech pro Máří, svou starou služku.

„Proč pak jdete pro Máří, dědečku?"

„Aby tě uložila na postel, zmoklá slepičko!" odpověděl a zastavil se.

„To mohu sama, ale dříve ne, pokud sám také nelehnete.

„Tys ale tak ospalá!"

„Vždyť nejsem!

„Proč tedy nemluvíš?"

„Vždyť mluvím!"

„A neřeklas mi, koho jsi to předběhla!"

„Počkejte, až kdo přijde," odpověděla jsem rozpačitě.

„Posud nepřichází nikdo," pravil dědeček zvolna a rozvážně; „kdo pak z vás chodí tak pomalu? koho poslali? Teď ale mluv! či — nikoho?!

„Než jsem utekla já, nikoho," odpověděla jsem zajíkavě. „Otec zrovna přijel z Podhradí v největší bouři, sušil a hřál se trochu v posteli; posel běžel z města k nám hodinu cesty v lijáku; Matěj není doma; Běta se bojí a —"

„Dost toho," pravil dědeček urputně; „nikdo nemohl; jen dítě mohlo. Ale dcera nemohla."

„Ale dědečku, vždyť jste sám řekl, že to byl nerozum, vydati se v takovou bouři; jakž měla má matka —"

„Zmoknouti, aby nenechala dobrou duši a třeba vlastního otce o chvíli déle trpěti," odsekl dědeček mými vlastními slovy.

Nemluvila jsem již, ale plakala jsem.

Za dlouhou chvíli rozmyslil se dědeček. „Snad byla bouře příliš divoká, — možná, já nevím, nevšímal jsem si jí. Snad čekali, až se přežene. Teď jest už jasno a bezpečno. Za půl hodiny může každý být zde." A dědeček rozžehl, aby se podíval na hodiny; pak shasl. Sedl k oknu, a viděla jsem opět tutéž sklopenou hlavu, se sevřenými zraky a ústy, s tímtéž hlubokým nepohnutým poklidem v tváři, ozářené bledým světlem měsíčným.

Doufala jsem, že dědeček spí a hněv svůj proti matce mé zaspí. Zdálo se mi, že neminulo půl hodiny, nýbrž dvě, tři asi hodiny, co jsme

oba tak mlčky seděli a čekali. Najednou dědeček vstal, připlížil se k hodinám, rozžehl a podíval se. „Zrovna půl hodiny,“ pravil a prudce sfoukl světlo.

Jak plížil se čas této noci.

„Dědečku,“ pravila jsem za chvíli, „budu nocovati ve vašem kožichu; dobrou noc! spěte také, matka by vám toho jistě přála.“

„Chceš říci, že proto nepřišla, aby mne nevzbudila?“ tázal se s trpkostí. „Stála by taká výmluva za lež!“

Viděla jsem dědečka nepokojně po světnici obcházeti a z okna pohlížeti; brzy však jsem usnula.

Z rána vzbudila mě Máří, chtějíc kožich na patřičné místo pověsiti a nalezši mne v něm k podivení svému. „Kde jest dědeček?“ byla první má slova.

„V sadě, nevím koho to čeká, že tak všecky cesty prohlíží.“

Vyběhla jsem ven. Dědeček stál u chvojového plotu a díval se upřeně v naši stranu, na naši cestu. Myslila jsem, že každé chvíle musí se na ní objeviti moje matka, asi třikrát chtěla jsem vzkřiknouti: „již přichází!“ leč pokaždé byla to osoba jiná jdoucí naší cestou za svým zaměstnáním. Netrpělivost má vzrostla v úzkost, když jsem se podívala na dědečkovou tvář; tentam byl dobrotivý, ač přísný její výraz; samá hořkost na ní se uhostila; hleděl tak vyzývavě a zas tak

posměšně na cestu, jako by s jistotou věděl, že po ní nepřijde, kdo by přijíti měl.

„Ty také čekáš?“ a na koho? obrátil se ke mně.

„Dědečku, já teď půjdu se podívat, co se u nás stalo!“ prosila jsem.

„Kdo pak ti řekl, že se něco stało?“ tázal se.

„Myslím si to jen, poněvadž matka nejde,“ odpověděla jsem ostýchavě. „Řekla mi v noci, že mne hned na úsvitě vzbudí, abych vám donesla psaní a novinu; teď ale jest slunce hodně už vysoko, a nikdo nepřichází.“

„Snad zas nikdo nemůže,“ odvětil; „v lese jsou ještě kaluže a se stromů prší!“ Zatřásl štěpem a celou mne skropil, řka: „Vidíš to!“

Dědeček byl patrně na rodiče velmi rozhněván. Počala jsem se rmoutiti.

„Dědečku,“ chlácholila jsem jej, „oni mne snad hledají a proto meškají.“

„Tak jim tedy ani nenapadne, kam jsi asi šla?!“ odvětil urputně. „Budou se snad i diviti, co ti to napadlo?“

„Anebo —“ rozvažovala jsem za chvíli, „domýšlí se matka, že jsem u vás, a nespěchá tedy sama k vám, když už o Filipovi víte ode mne.“

„Jen to obracej na všecky strany,“ zakřikl mne dědeček, „vždycky z toho vypadne jen tolik, že tvé matce na tom nezáleží, zdali já starý dědek se rmoutím nebo těším. A teď pojď se mnou, — nač pak bychom tu čekali?“

Zprudka mi ukázal do dveří; nevěděla jsem, proč mi kázal tak rychle ze sadu odejít a sám

do světnice kvapil, jak mu jen o berlích možno bylo. Byltě zahlédl na kraji lesa matku mou; já nevěděla jsem o jejím příchodu.

Za chvíli si dědeček odkašlal, otevřel dvéře a postaviv se na práh, jako by svými berlemi komusi chtěl vstup brániti, pravil úmyslně zostra: „Vítám tě, dcero, vítám tě! toť hezké, že přicházíš, mohu ti aspoň pověděti dobrou novinu: náš Filip není mrtev, nýbrž jen lehce raněn a psal vlastnoručně. Představ si mne ztrápeného starce, jakou jsem měl radost. Nu, jak pak ty se těšíš, že máš zase bratra?“

Byla to má matka; bodlo mě u srdce. Chtěla jsem k ní vyběhnouti, ale dědeček mi nedal.

„Však jsem hned věděla, že jsi zde!“ pravila matka ke mně, „přece jsi ale mohla mě vzbuditi a říci: jdu k dědečkovi, abych se tak nelekla, jdouc ráno pro tebe a nevidouc tebe.“

„Ba, dcero má, jest to soužení, nevěděti o svém dítěti, kde jest a co s ním se děje,“ pravil dědeček s bodavými na matku pohledy. „Pomysli si: kdyby tak Verunka nebyla u mne a nikdo o ní nevěděl, aneb věděl-li by, tobě o ní nepověděl celé dvě, tři, šest, sedm dlouhých hodin! a kdyby to byla tvá vlastní dcera, jež by tě tak trápila, nechávajíc tě v úzkostech po útěše práhnouti, pomysli si to!“

„Ale drahý otče, suďte s rozumem!“ prosila matka, zápasíc s hněvem a slzami; „mohl se někdo vydati na cestu v takové noci, jako byla dnešní?“

„Víš, jak krásně dnes měsíc svítil?“ tázal se dědeček přísně a smutně. „Nevíš asi, že vyšel zrovna po bouři, zaspala jsi to. Ale já, milá dcero, počítal jsem hodiny každé noci od onoho dne, kdy můj Filip odešel; moje staré oči nechtěly se zamknouti, pokud ho zas nespatří, — sice by se už byly zamkly na věky hořem a úzkostí. Mně, milá dcero, mně byla každá noc dlouhá k nepřečkání.“

„Otče milý, již mi nevyčítejte tuto noc; vždyť jsem vás vždycky prosila, abyste jen doufal a pokoje si dopřál aspoň v noci . . .“

„Ano, těšila jsi mě vždycky planými řečmi, ale když jsi měla opravdovou útěchu, šla jsi s ní hezky spat!“ rozhorlil se dědeček.

„Jen se ale upokojte, milý otče!“ odmlouvala matka, „proč kazíte radosť sobě a mně? hleďte, přicházím vám dáti dobré jitro Filipovým psaním; že mne ale tak přivítáte, toho jsem se nenadála.“

„Snad ti ještě mám děkovati za to, žes měla se mnou tak velice na čas? Mine bouře, mine noc, mine úsvit a Boží ráno: tys mi ukázala, co ti na mé radosti záleží! Ty mi vyčítej, že si ji kazím!“

„Bože můj!“ bědovala matka, „kdož měl mi časně ráno hospodářství a děti obstarati? Otče, uvažte jen, co je možné; dejte si říci s rozumem — “

„Tys měla vždycky pro mne rozumu dosti, ale srdce žádného!“ vzkřikl dědeček, třesa se po celém těle, a proud slzí vyhrknul mu z očí. „Tys uměla mi vždycky svou lásku odměřiti a odpočísti,

já jsem to cítil, ale dnes mám důkazy, že ti nejsem ničím. Dědek čekal tak dlouho, ať čeká ještě přes noc a ráno. Což na tom, že jest bídný, a mohla bys jej slovem učiniti šťastným; tys nechtěla, tys šla spát a mohla spát! Jdi, jdi mi, ať mne nermoutí pohled na tebe. Bůh vrátil mi dnes jedno dítě, ale vzal mi druhé; ba nevím, bylo-li kdy moje srdcem upřímným. Co jsem ti, dcero, učinil, že se mi tak odsluhuješ a vlastním dítětem svým zahanbiti se dáváš?“

„Dědečku!“ vzkřikla jsem jako bez sebe, hledajíc skuliny, kudy bych se k matce dostala: „nemluvte tak, sice vám toho bude věčně líto jako mně! Jako já svou matku, tak miluje ona vás; a vy tomu nevěříte?“

Neuvěřil dědeček tenkráte ani mým ani matčiným slzím.

„Pojď ke mně, mé dítě!“ volala matka klidně a vážně; „na nás může dědeček viděti, jak se rodiče a děti milují.“

Chtěla jsem jíti.

„Nepůjdeš!“ křikl dědeček. zahroziv mi berlí, k matce pak se obrátil; „a ty jí nevolej, ona nemá tvého srdce a k tobě nepatří, jest více mým než tvým dítětem! Tys nemohla přijít za tiché měsíčné noci ani za jitra tak krásného, že se i Bůh mu těšiti musel; tys nemohla utrpěti nejmenší škody na svém hospodářství, abys mi přinesla štěstí, za něž se po tolik dní a nocí k Bohu modlím ze srdce krvavého a zoufalého; tebe nepudilo srdce, abys viděla mou radosť a přijala po-

žehnání za takou zprávu; tobě ten tvůj vychválený rozum nepověděl, co to jest, přinésti vlastnímu otci darem syna ztraceného! ale tato dívčina přišla v nejtmavější noci, v nejkrutější bouři, nelitujíc ani života za to štěstí, jež mi nesla; blesky sjížděly k zemi před ní a za ní, stromy kácely se jí v cestu, ale její srdce nedalo jí couvnouti; Bůh mi ji přivedl v náruč zázračně zachráněnu, a já si ji tu podržím, aby mé stáří nebylo tak zcela osiřelé; podržím si ji, pokud nebudu zas míti syna — či nechceš Verunko? chceš raději jíti k matce a nechati mě samotného?“

„Zůstaň u dědečka, Verunko má!“ velela matka slzíc, „zůstaň a těš jej, zármutek jeho byl veliký, on v něm zabloudil, nemůže z něho vyjíti, nemůže mu konce nalézti! Ty jej vyveď, mé dobré dítě, a Bůh tě chraň povždy, jako tě chránil této noci! Však až si pro tebe zas přijdu, jinak mě dědeček přivítá než dnes. Bůh s námi!“ A matka odcházela s hlavou skloněnou, leč pevným krokem, bez jediného pokusu o smíření; nechápala jsem jednání jejího, — až později porozuměla jsem, že matka dobře dědečka znala, a jakož nikdy nic zbytečného ani marného nečinila, tak ani tenkráte marnými slovy jej popuzovati nechtěla.

Dědeček nechal ji odejíti, — marně čekala i doufala jsem, že ji zpět povolá. Vzpomněla jsem, jak často byla jsem slýchala o dědečkovi říkati, že nikomu nesleví; i seznala jsem, že jej dobře znali, kdož tak mluvili.

Se srdcem stísněným pomýšlela jsem, jaký asi to bude u dědečka pobyt po celý ten čas, než strýc Filip se vrátí; obávala jsem se, že budu muset vyslechnouti tisícero výčitek proti své matce, a jakkoliv velikým svátkem býval mi jindy den, jejž jsem směla u dědečka stráviti, zdálo se mi teď, že prožiji u něho dny nejtrapnějších muk. Odešla jsem do sadu a z celého srdce jsem se vyplakala, trýzníc se přemítáním, kdože má pravdu zda dědeček proti matce aneb matka proti dědečkovi. V noci byla jsem myslila, že chybuje matka, nechávajíc dědečka o jediné okamžení déle trpěti, než bylo třeba, a teď zase zdálo se mi, že chybuje dědeček, trestaje matku tak urputným hněvem za její liknavost; a to mne nejvíce bolelo, že jsem musela myslit, oba že si křivdu učinili, žádný z nich že z úplna pravdu nemá. Nevěděla jsem ještě, jak často ubližují si lidé nejryzejší povahy, nejvroucnější láskou spojení, lnoucí k sobě pevným srdcem a dobrou vůlí, stojí-li však každý urputně na svém, nechtěje cit a mysl druhého pochopiti a v nejmenším jim ustoupiti.

Hněv mezi dědečkem a matkou hlodal mne v nejhlubším srdci, ač pobyt u dědečka nebyl tak trapným, jak jsem se obávala. Dědeček nezmiňoval se o mé matce ani o tom, co se přihodilo; nemluvil než o Filipovi, nekonal než přípravy k jeho návratu; ráda jsem mu pomáhala, ráda jsem viděla jeho srdečnou radost, napadlo-li mi, co nového a pěkného mělo by se pro strýce Filipa připraviti. Dost příjemné byly by to bývaly dny, až

na ten hlodající žel v srdci mém.... Odešla-li jsem někdy na půl dne k matce, neřekl dědeček ani slova; viděl-li mne ráno s očima nevyspalýma a uplakanýma, neřekl taktéž ani slova... počala jsem se v duchu tázati, kdo že má opět pravdu: dědeček, jenž se posud hněvá, aneb matka, jež posud nepokouší se o smíření? Dědeček odpověděl na nejopatrnější prosbu mou: „Tomu ty nerozumíš;“ a matka neměla pro mne jiného utěšení leč slova: „není to snadné, ale bude to.“

Bylo tomu déle než týden, co jsem meškala u dědečka, netušíc, že se blíží konec mého zármutku.

Jednoho dne přišla naše Běta s vyřízenou, že matka prosí, aby dědeček na několik dní buď poslal k nám Máří na výpomoc, anebo si děti k sobě vzal, jelikož matka někam odjeti musí, a otec všecko sám zastati nemůže.

Srdce mi buchalo jako kladivo; „co as odpoví dědeček?“ myslila jsem si s tisícerou pochybností a s tisícerou nadějí. Dědeček byl zaražen, překvapen; zarděl se, sklonil hlavu, konečně pak pozvedl zrak tak zářivý, jako by na něm byla rosa, a pravil hlasem velmi pohnutým: „Řekněte dceři, ať pošle ke mně děti, a když bude možno, že tam Máří na chvilku vždycky odskočí; jen ať to netrvá dlouho; ať si dcera brzy zas pro děti přiſde; rozumíte?“ A Běta šla. Srdce mi radostí chtělo vyskočiti. „Ať si brzy zas pro ně přijde,“ opakovala jsem si v duchu; byla to slova významná, a jak jsem za ně dědečka milovala! Věděla jsem,

že jich nevyřknul zbůhdarma a bez rozmyslu. Měla jsem sto chutí říci: „dědečku, já půjdu pro děti;“ přece ale bylo mi milejší dívati se v dědečkovu tvář, dnes tak jasnou, dobrotivou, pohnutou... byl to zas dědeček, jejžto jsem znala a jako bůžka ctila; dnes on měl v srdci mém pravdu; dnes on se přiblížil matce mé srdečně a srozumitelně, i čekala jsem, kterak matka přijde jemu vstříc a co učiní, aby jej o svém srdci přesvědčila.

Děti přišly s Bětou. Dědeček byl samá hra, samý žert, a při tom samá slza; ač to skrýval, dobře jsem viděla, že si často kvapně oči utíral.

„Nu, nevědí na hospodě, kdy dcera přijede?“ ptal se dědeček Máří, přišedší právě od nás; že neví, odpověděla.

„Kam to matka jela, dědečku?“ ptala jsem se.

„Jela-li tam, kam já myslím, jela krásnou cestou.“ A slze nedaly se mu již zdržeti. „Nu nelekej se,“ pravil se smíchem i s pláčem, „nejela daleko, bude tu brzy; uvidíš. Anebo neznám její chytrou vzdorovitou hlavu.“

Málo mne uspokojila tato odpověď; zvědavost počala mne trápit. Ale netrvalo to dlouho.

Jednoho večera zavolala si mne Máří do kuchyně a šeptala mi:

„Dnes musím na noc do hospody, ale neřekněte pantátovi nic; jen hezky sama hlídejte, aby se tu nic nestalo, váš tatínek vám to vzkazuje.“

Dědeček spal, děti spaly; já jsem byla strážkyní domu. Srdce mi tlouklo hlasitě, — bylo mi podivno, co as Máří má v noci v hospodě na práci,

proč as mám u dědečka hlídat — vždyť nikdo u něho nikdy nehlídával.

Seděla jsem u okna, snažíc se marně ochladiti na skle své horoucí tváře.

Bylo právě před dvanáctou. Malý, ale lesklý srpeček stál vysoko na obloze; na zemi bylo temno. Najednou se mi zdálo, že něco lesem prosvítá; bludiček tam nebývalo — co to mohlo být? Šlo to cestou; bylo to podivné skupení postav, před nimiž dvě kráčely, nesouce světla. Nebylo pochybnosti, byli to skuteční lidé, a zahýbali pěšinou zrovna jako k dědečkovi. Co to? nesli někoho na marách — — či to byla strašidla? pověrečná hrůza se mne zmocnila. Tu jedna z oněch postav se světly rozběhla se zrovna do sadu a ke dveřím, zaklepala, a: „Jste vzhůru Verunko?“ tázal se hlas Máří.

„Jsem!“ vzkřikla jsem, vyskočivši radostně jako vysvobozena z nějakého zakletí a otevřela jsem.

„Dnes přijela panímáma se strýčkem Filipem, a že byl tuze unaven, aby se dal tou lesní cestou na voze vézti, donesli jsme jej; honem ustelte Verunko! to bude starý pantáta koukat, až ráno vstane!“

Ustelte! to se snadno řekne; já ale potácela jsem se jako bezhlavá, plačíc tak hlasitě, až mne Máří napomenula, že by to dědeček do vedlejší světnice uslyšel. Máří ale nechala jsem státi samotnou a letěla jsem cestou podivnému průvodu vstříc; tu padla jsem matce v náruč, poznávajíc

v ní nejen matku, ale dceru, jakou si dědeček přál, a jakou skutečně byla, jakou jsem i já jí chtěla býti.

Strýc Filip ležel na nosidlech bled a zemdlen, ale pln čilé radosti. Otec můj a Matěj vnesli jej tiše do světnice — tiše, aby dědeček neslyšel; sotva ale vkročili, spatřili tam dědečka o berle opřeného a náruč po synu vztahujícího. „Viděl a slyšel jsem všecko již napřed," vzlykal dědeček, a raněný vojín seskočil s nosidel starému otci v náručí.

„Proč by se měl Filip v nemocnici lépe uzdraviti než zde, viďte dědečku? Lékař není daleko, a tolik rukou k obsluze!" pravila matka.

„Tenkrát chválím tvůj rozum; dobře jsi to vypočtla," pravil dědeček podávaje matce mé svou vetchou, třesoucí se ruku, a líbaje ji tak zbožně a vlídně v čelo, jako byl líbal mne za oné bouřné noci, kdy jsem mu zprávu o Filipovi přinesla.

„Tys má stará, svéhlavá dcera; ty si jdeš pro Verunku, vím že mi jí nenecháš; nu, vezmi si ji, jest to opravdu tvé dítě."

Byla to krásná, krátká noc.

Dědeček s matkou si porozuměli; nikdy více nebylo hněvu mezi nimi.

II.

BAJKY.

„Povím ti to," dí matka. „Pán Bůh velí, abys na to, že on jest Bohem naším, od něhož vše máme, pamatoval."

„Myslím na to často — to není nic těžkého," dí Pavel.

„Pán Bůh velí, abys o něm mluvil vždy jen s největší uctivostí a nikdy lehkovážně," pokračuje matka v řeči své.

„Jakž bych jinak mohl mluviti o milém Bohu!" pravil Pavel. „Byl bych velmi zlý, kdybych někdy lehkovážné slovo pronesl o tom, kdo jest tak mocný a dobrotivý."

„Bůh velí, abychom zvláště jeden den v témdni o lásce jeho rozjímali a dobrotu jeho si připomínali. Den ten jest neděle. I máme tu chodit do chrámu Páně, modliti se tam a poslouchati, co kněz o Bohu vysvětluje."

„Voď mne. matinko, do chrámu Božího, rád tam budu s tebou choditi a se modlívati."

„Také velí Bůh, abys miloval mne i otce svého."

„To činím," zvolal radostně Pavel, „to činil jsem již dříve, než jsem věděl, že to Pán Bůh přikazuje."

„Máš pokaždé rychle vykonati, co ti rodiče poručí."

„Přičiním se vždy, abych to vykonal."

„Také velí Bůh, abys prokazoval každému, jak jen můžeš, dobrého, a nikomu v ničem neubližoval."

„Jakým spůsobem ublížil bych komu?"

„Kdybys někdy potají vzal, co není tvého; kdybys o někom zle myslil nebo zle mluvil; kdybys ně-

koho slovem neb chováním svým zarmoutil; velice bys ublížil také dítku nějakému, kdybys je udeřil neb poranil; bolesť ani zvířátkům činiti nesmíš."

Pavel přemýšlel o tom, co mu matka vysvětlovala, načež řekl: „Dám si pozor, abych nikdy nikomu zlého neučinil."

A matka doložila: „Čiň každému to, čeho si přeješ od něho. — Avšak Bůh velí, abys i svého vlastního zdraví šetřil!"

„Jak to mám činiti?" tázal se Pavel.

„Dej si vždy pozor, abys se nikdy nepřejídal, buď mírný a čistotný. — To jsou nejdůležitější věci, kterých Pán Bůh žádá od tebe i od každého rozumného člověka. Ostatní povím ti ještě v pravý čas. Chceš-li si to vše pamatovati?"

„Chci, matičko, chci," pravil Pavel, „a děkuji ti, žes mi řekla, co Pán Bůh lidem přikazuje. Avšak nechtěla bys mi pověděti nějaká slova, která by mně to často na paměť uváděla?"

„Mileráda," odpověděla matka. „Zapamatuj si tato slova:

Bože, dej, bych do skonání
plnil vždy Tvá přikázaní;
bych jen Tobě jedinému
kořival se Bohu svému;
by Tvé nejsvětější jméno
ode mne vždy bylo ctěno;
bych den Tvůj vždy s upřímností
zasvěcoval pobožnosti.
Dej, bych ctíval otce, matku; —
neb Ty požehnáváš statku

země tak spanilá, jako obloha, i kdyby všecka se pokryla květem.“

Vrchole stromů počaly nepokojně šelestit, tu i onde shlukly se hlavami a posměšně si šeptaly; mráčky se řadily v šik bojovný, a větřík škodolibě popuzoval zem i oblohu k prudké hádce.

„Ticho!“ zvolalo sluněčko s výše; „což bláhoví nevíte, že musíte se smířiti, objevím-li se já? Stejnou láskou vás ohřívám, stejně se na vás usmívám, stejně vás zlatím a šatím! Obloho, ty starší dcero má, obejmi svou sestru zemi, žijte v míru a budu vám žehnati!“

Obloha objala zemi; objala ji nejspanilejší, jemnobarevnou duhou; co na zemi květlo nejpůvabnějších květů, všecky neměly více krásy a lesku, než věnec květů oblačných, duha. Obě sestry byly stejně krásny.

Na sta ptáčků povzletělo ze zelených úkrytů, a jeden jásot rozlehl se v sadech i nad nimi. Ze křovin, z mechu, z vrcholů stromů, z hnízdeček pod střechou, v oblacích, v paprscích slunce, všady ozvalo se tisíceré volání: „Vzhůru! stal se zázrak! vzhůru!“

„Hle, brána do širého světa!“ zašvítořila laštovička.

„Ze samých skvostů vystavená!“ hvízdal drozd.

„Tam tudy jsme přiletěli přes moře a kraje!“ jásala pěnice.

„Tam tudy přichází jaro!“ cvrlíkal čížek.

„A na pole úroda!“ odzpěvovala křepelka.

„A teplo našim mláďatům!“ zacukrovala hrdlička.

„A světlo pukům a poupatům!“ trylkoval skřivánek v oblacích.

„A květům všecka krása!“ zpíval slavík ve stínu háje.

„A nám všecky písně!“ radovaly se pěnkavy v koruně květoucí jabloně.

„A života blaženosť!“ zavrkalo dvé holoubků na střeše.

„A zlatá svoboda!“ zakvílel kanárek v kleci na okně.

„Tam, tam za branou duhovou jest život krásnějším! Tam sílí se naše křídélka, tam jest blaze se proletovat!“ štěbetali všichni ptáčkové najednou.

„Tam jest svět veliký! nikde mu není konce!“ blouznila zas lašťovička.

„Však jsem tam ještě nikdy hnízda nenalezla, kuku!“ posmívala se potutelně žežulice.

„Tam září měsíc a hvězdy! tam jest život krásným snem!“ zanotoval slavík.

„Však mi tam nikdo zrní nenasype! čimčiri!“ odsekl všetečný vrabec.

„Tam klene se blankyt! tam jest nebe! tam jest brána nebeská!“ zazvonil skřivánek hláskem stříbrným.

„Trochu pozlacené páry! krá, krá!“ zakrákoral pochmurný havran.

„Brána nebeská se otvírá! vzhůru, kdo máš křídélka! jest svátek, jest svátek! slavme jej a

zpívejme!“ volali všichni zpěváčkové radostnými zvuky a slavili duhu přes lecjakés potupné „kuku“, uštěpačné „čimčiri“ a rouhavé „krá, krá!“ Svátečně a vesele prozpěvovaly celé háje i oblaky z dola i s hora: „Vzhůru! vzhůru!“ — „Óou! óou!“ ozval se tu plačtivý hlas z panské zahrady. Vykračoval si tam po mokrém písku páv, vlékna za sebou svou pýchu, — svůj ocas. Byl pln zlosti, že si ptactvo všímalo něčeho jiného, než jeho ocasu. „Co to za hluk? Co pak máte zvláštního?“ tázal se pánovitě.

„Stal se zázrak!“ odpověděli všichni zpěváčkové; „duhová brána nebeská se otevřela! Jen povzleť s námi, ať vidíš, jak jest krásna!“

„Óou! pták mého stavu nemusí létati!“ odpověděl páv. „Má křídla nejsou k tomu, abych jimi pracoval!“

„Létání není práce, ale rozkoš!“ odpověděli všichni zpěváčkové.

„Lidé nazývají to myšlením!“ pravila vlaštovička. „Vznášíme se tak vysoko a daleko, až přehlédneme zemské kraje, poznáme běh řek, polohu moří, let oblaků a větrů a vzdálené cízí země. Pamatujeme si, co jsme viděly, a vracíme se moudřejší do svého domova.“

„A než se navrátíte, vy zamyšlení ptáci, usadí se vám chytřejší pták v hnízdě! kuku!“ posmívala se zas žežulice.

„Óou! toť pravda!“ přizvukoval páv.

„Vzlétáme blaženě nad zemí,“ zpíval slavík, „a čím výše se vznášíme, tím krásnější jest svět

pod námi a svět nad námi; napájíme se vůní jarního vánku, plujeme lehčím vzduchem, a srdce naše se plní sladkými touhami a překypuje písněmi.“

„A žaludek při tom notně vyhladoví!“ potupně vyžvástl vrabec. „Čimčiri!“ smál se.

„Óou! toť pravda!“ svědčil mu páv.

„Vzlétáme a zapomínáme na život každodenní; jest nám svatě a blaze v té výši, a život jest tam jediným krásným okamžikem! lidé nazývají to modlitbou!“ zapěl rychlokřídlý skřivánek.

„Krá, krá! máte-li křídla, chytejte mušky! všecko jiné létání jest nerozum! krá!“ poučoval havran drsným krákotem.

„Óou! toť pravda!“ dokládal se páv; „sprostí ptáci musí létati, aby se uživili. Ale pták mého stavu by se snížil, kdyby létal. Mně podávají krásné paní vlastnoručně nejvybranější potravy hojnosť a obdivují se mé skvostné kráse. Ztratím-li péro, ozdobí se jím ráda nejpyšnější kráska.“

Páv byl by ještě dlouho chlubně žvástal, avšak žežulice, vrabec a havran, kteří mu panské jeho živobytí záviděli, vpadli mu schvalně do řeči.

„Tvé štěstí, že se lidé o tebe starají, sice bys zahynul v bouři a mrazu; hnízda si stavět neumíš!“ vyčítala mu žežulice, ač sama vlastního hnízda neměla, nýbrž do cizího se usadila.

„Zahynul bys hladem, neboť potravy sám si hledati neumíš!“ vyčítal mu vrabec, ač sám si

potravy nehledal, nýbrž slepicím ji kradl, když měly nasypáno.

A černý havran doložil svým ohyzdným krákotem: „Zpívat také neumíš, a tvé štěstí jest, že se lidem líbí tvé strakaté peří. Vkus je vkus!“

„Ó šťastný páve, tebe lidé nevězní v kleci!“ pípal kanárek: „proč neuletíš jim zcela? Na svobodu, do výšky tou duhovou branou?“

A všichni zpěváčkové opakovali: „Na svobodu, do výšky duhovou branou!“

„Nepotřebuji vaší svobody, chudáci, óou!“ odvece páv; „jsem boháč, mám všeho dost a jiné svobody neznám. Nepotřebuji vaší duhy; udělám si ji sám, kdykoliv se mi zlíbí.“

„Ty že umíš dělat duhu?“ divili se zpěváčkové; „není možná! to umí jen slunce na nebi.“

„Óou, óou! a jakou duhu!“ chlubil se páv, nadmuv se pýchou. „Ta vaše duha jest tolik co vítr a pára, zmizí v okamžení. Ale moje duha trvá stále, ta má cenu skutečnou; aj hleďte, není-li ještě krásnější, než ta vaše!“

A páv, vida, že všichni ptáčkové bedlivě jej pozorují, vypnul se hrdě a s nemalým šumotem rozložil svůj nádherný ocas v kolo, jež se ovšem duhovými barvami třpytilo. Dychtivě čekal na obdiv všeho ptactva.

„Kuku, kuku! čimčiri, čimčiri! krá, krá, krá!“ křičeli žežulice, vrabec a havran, vypuknuvše místo v jásot obdivu v hlasitý posměch. „Jdižiž se svou pozemskou nádherou! lpí na ní bláto!“ volali všichni zpěváčkové; „Tvá duha vléká se po

zemi a pošpinila se jejím kalem! Co ti platno tvé bohatství, neumíš-li vzlétat k čisté duze nebeské, k bráně svobody, světla, radosti!“

A zpěváčkové s veselým hlaholem rozletěli se po všech končinách oblohy nebeské, zanechavše zahanbeného páva jeho vlastní zlosti a posměchu žežulice, vrabce i havrana.

Dva poutníčkové.

V středu zvětralých skalisek vyšel tenounký pramének poprvé na povrch země. Odkud se sem dostal, nevěděl. V pusté tmě byl putoval až k rozpuklině skalní, kterouž na světlo boží proklouznul; a kdyby snad byl viděl všecky zázraky podzemního světa, byl by na ně jistě radostí zapomněl, octnuv se z nenadání na krásné, veselé naší zemi. Ulekl se mladičký pramének tolika lesku a nádhery. S utajeným dechem zůstal chvíli mezi sesutými kameny stát, aby se v tom novém světě rozhlédl; byl oslepen a omámen skvoucím obrazem kolem něho se vyskytnuvším. Jako sloupy z nejkrásnějšího mramoru stály tu pestré kmeny buků a držely pyšně do výšky lesklý strop — jako ze samých zeleně prosvítavých drahokamů. Jasný ten strop se houpal, měnil barvy a vydával jemné šumění, až v praménku podivením srdéčko poskakovalo. Sloupy pod skvostnou tíží ani se nepohnuly, štíhle a mlčky stály

v dlouhých řadách; jen zlatá světla přebíhala po nich a opět se ztrácela. V dole dorůstaly mladší a nižší strůmky, a ještě níže pod nimi zelenal se kyprý mech, v němž bohatě bylo naseto temnočervených jahod, ohnivějších než nejvzácnější granáty.

Jak se tu zachtělo praménku vyjít do světa dále a viděti kras těch ještě více!

Jedním skokem vymknul se kamenům, jež mu v cestě stály a rozběhl se směle do nejměkčího a nejbujnějšího mechu. Ale jak se sklamal ubožáček! Mech, sotva že jej byl přivítal, počal jej ssáti do sebe, a než se toho pramének nadál, octnul se zase pod zemí a pod mechovými kořínky, ve vlhké těžké půdě a v úplné tmě. Zarmoutil se na chvílinku, neboť bylo tu smutno přebývati, a vzpomínky na krásný svět byly tak vábivé! avšak dodal si srdce a umínil si, že stůj co stůj prodere se opět ze sítí mechových, jako se byl ze skalního vězení prodral. „Ku předu!“ zabublal pro sebe; a že to šlo s vršku, šlo to v skutku rychle ku předu; cítil, jak mu z mokré lesní půdy síly přibývá. Běžel slepě ale odhodlaně dál a dále, až se před ním cosi bílého zakmitalo — bylo to světlo — byl to východ do světa! a jako by mu tato naděje mohla utéci, hnal se a spěchal, až konečně pod starým kořenem povaleného stromu nalezl rozpjatou bránu do světa a rázem seskočil s pokraje lesa na širou planinu.

Byl to močál pokrytý bujnou loukou, jež tak zelenosti zářila, jako by každým stéblem prosvítal plamének; podajně prohloubila se půda její pod skokem praménku a tvořila mu měkké lože, kamkoli se obrátil, napájejíc jej vláhou svou. Tu spatřil poprvé nad sebou nekonečný blankyt a tvář slunéčka; cítil teplo paprsků a viděl, že pojednou jest oděn lesklým zlatem a stříbrem. Když pak vesele uběhl kus cesty, podivil se znova; neboť z jiné strany vinul se zrovna jemu vstříc malý pramének, mladý a tenoučký jako on sám! Jaká to radost! ihned zastavil rychlý svůj běh a pomalu kráčel chvíli vedle soudruha, jenž zvolna lučinou se plížil.

„Dobré jitro!" pozdravil jej trochu ostýchavě,

„Dobré jitro," odpověděl druhý a lenivě šel dále, lesní pramének ale již s očí ho nepustil.

„Odkud jsi se vzal?" tázal se zas netečného druha.

„Můj domov jest na té louce," zněla odpověď; „a odkud jsi ty?"

„Já jsem ze skály tam z onoho lesa a chci vidět hezký kus světa; a kam jdeš ty?"

„Což já vím!" pravil ospale pramének luční; „snad nikdy nepřijdu z té louky ven."

„Ty bys tu chtěl zůstat?" mrzel se čiperný pramének, „pojď raději se mnou, budeme spolu cestou švitořit a hledat svět!"

„Ach kdo ví, kam bychom zabloudili! cesta bude daleká a obtížná!" zívnul soudruh a zůstal skoro stát, jakoby se rozmýšlel.

„Tys omrzelý brach! zůstaň si tedy, bojíš-li se obtíží; jdu do světa sám, srdnatě si cestu vyhledám a zdráv se tam dostanu!“ rozhorlil se lesní pramen, zabublal ještě něco na rozloučenou a kvapně uhnul se stranou, kde se louka poněkud klonila.

„Počkej na mne, půjdu s tebou!“ rozhodl se pramen luční a pospíšil si, aby soudruha dohonil; rozběhl se a padl mu celou šířkou do náručí; jednou žlabinkou teď běželi oba a smíchem se třepetali; neboť musili volky nevolky utíkat a skákat nemohouce se zastavit, šlo to zase s vršku. Tak se dostali do lesa, a tu teprv dováděli honíce se přes kameny a kořeny, skrývajíce se do hustých kapradin a zpívajíce až se to v lese rozléhalo. Nestarali se, kam je cesta vede, až se pojednou octli na dně hluboké úžlabiny, jež závratným spádem příkře klonila se v zelené údolí.

„To budou skoky!“ výsknul si lesní pramének a hnal se s veselou svévolí ku předu, stříkaje na všecky strany.

„Zpátky!“ poděšen volal pramének luční a vší silou zadržel svého bratříčka.

„Jakže, zpátky?“ durdil se a pěnil malý divoch z lesa, „máme jít zpátky, když tam v dole vidím před sebou ten krásný svět? jen se podívej, tam v dole jsou domy, zahrady, louky, hleď jen, běží tam krásný široký potok, jenž žene mlýn! ten mne vezme s sebou a celým světem

bude mne provádět, on jistě zná všecky všudy cesty!“

„Pravda, tam v dálce jest krásně!“ bázlivě odpovídal přítelínek, „ale podívej se jen blíž, jaký to hrozný balvan tam v dole nám cestu zavírá!“

Ale lesní divoch zatřásl svými kadeřemi a hlasitě se zasmál: „Bázlivče, ten balvan odvalíme si z cesty, uvidíš!“

„Ne, jsme tak slabí, zpátky!“ prosil zas onen.

Ale zastavit se již nemohli, proti vůli hnali se rázem dolů.

„Ó běda nám! my srazíme hlavy a do světa se nedostaneme!“ šeptal plačky.

„Ne, ne! srdnatosť všecko zmůže! oč, že skoulíme balvan, když se s chutí do něho cpřeme?“ blaholil náš lesní poutník.

A šlo to silným spádem: hop, hop, hop! vždy blíž a blíže balvanu. „Pomalu!“ prosil luční pramen. „Zhurta!“ volal lesní pramen a zhurta vrhli se oba posledním skokem na balvan.

A srazili hlavy nebo odvalili kámen? který z nich měl pravdu? — Žádný! a přece bázlivý prohrál a srdnatý vyhrál, ač přeceňoval svou sílu: jakmile učinili útok na balvan, zapěnili se a zahlučili, a zhurta odraženi odporem mohutného kamene vymrštili se do výše a lehce přeskočili přes tvrdou jeho hlavu. Rozjařeni a jásajíce letěli dál, směle a srdnatě, neboť věděli, že jinak nelze cíle dosáhnouti; i dosáhli v dole potoka a s ním

širého kraje, říčky, pak řeky, dalekých zemí a posléze velikého moře, cíle nejpyšnějších obrů mezi řekami.

A kde by byli zůstali bez srdnatosti? na bahnité louce, a zanikli by v močálu, v němžto vznikli.

Sedmikrásy a kopřiva.

od květoucími růžemi skrývala se kopřiva zákeřnice. Často již zahradník, ořezávaje růže, o ni byl se spálil, chtěl-li ji však vypleti, nemohl jí v houští růžových křů nikdy najíti. Mohla tedy býti ráda, že má tak skryté obydlí, z něhož ji úhlavní její nepřítel, zahradník, vypuditi nemohl; přece však nebyla na místě svém spokojena. Zachtělo se jí kypřejší půdy, volnějšího místa a více světla, ne tak pro sebe samu, jako pro své děti; zde v té houšti nemohla pohodlně se rozložiti, a děti její neměly kde se ujíti. Vyhlídla si blízký záhon sedmikrásek; to by bylo zdárné místo pro její potomstvo!

„Poslyšte, sedmikrásky!" pravila jednou z večera, naklonivši se k nim; „chci vám něco poraditi; ale dříve musíte mi uvěřiti, že jsem upřímná vaše přítelkyně."

„Neznáme tě, ale o neznámém nikdy nic zlého si nemyslíme," odpověděla sedmikráska, a druhá doložila: „Věříme ti, tedy mluv!"

„Dobře," dí na to kopřiva zákeřnice; „tedy povězte nejdříve, jste-li spokojeny, že růže si přisvojuje královskou vládu nade všemi květinami? Její majestátnost již spí, můžete bez bázně pravdu mluviti!"

„Jsme spokojeny!" odpověděla upřímná sedmikráska; „růže zasluhuje býti naší královnou, jest tak útlá a spanilá!" — „Růže tak krásně voní!" doložila druhá sedmikráska.

„Pravda!" pravila kopřiva úštěpačně; „leč nepozorovaly jste nikdy, že jest růže bledá? Jsou-li růže z královského rodu, měla by býti královnou růže purpurová, a ne ta mdlobarevná stolístka. Ba jen dejte pozor, že čím více se rozvíjí, tím více bledne, a to závistí, že vidí kolem sebe a vedle sebe vás a jiné kvítky krásnější, než jest sama."

Skromné sedmikrásky studem se zarděly při tom pochlebenství, ale přece je těšilo, že krása jejich jest vynášena i nad krásu královny růže. Jedna z nich tázala se kopřivy: „Která květina tedy měla by býti královnou?", a jiná pokračovala: „Která tedy jest nejkrásnější?"

„Jak se jmenujete?" pravila zákeřnice místo odpovědi.

„Sedmikrásky!" zvolaly všecky tenkými hlásky.

„Má některá květina krásnější jméno?" dí úkladná kopřiva; „a není to důkazem, že lidé, nejrozumnější tvorové na zemi, uznali vás tím jménem za nejkrásnější kvítky? Které kvítko kvete jako vy od prvních jarních dnů až do

pozdního podzimku v stejné kráse? které skví se krásnějším šarlatem královským? které zlatější korunkou pelu? které bohatší a jemnější podobou? jen vy jste rozené královny, a vám měly by se všecky květiny klanět!"

„Ach, my jsme jen z nízkého rodu," ostýchavě odvětila sedmikráska. „Naše matky byly jen prostými chudobkami v drnu na pastvišti."

„To neškodí!" odmlouvala zas prohnaná kopřiva; „otec Její Majestátnosti byl také jen sprostým šípkem."

To pomátlo ubohým sedmikráskám hlavičky.

„Však vám teď vyložím, pro jakou to zásluhu stala se růže královnou!" s chutí pokračovala svůdnice kopřiva. „Jedinou má růže před ostatními květinami přednosť, a ta jest —"

„Nuže, která? která?" tázaly se sedmikrásky plny dychtivosti.

„Ta jest, že umí se brániti!" pravila kopřiva důrazně. „Umí raniti až do krve, ublížiti z nenadání a pomstíti se! kdyby neměla zbraně, kdož by se jí kořil?"

Sedmikrásky oněměly podivením; kopřiva jim pověděla něco, co jim ještě nikdy bylo nenapadlo. Konečně nejstarší z nich se vzpamatovala a promluvila: „Ale jakž my bychom mohly vládnouti, když jsme tak slabé a bezbranné?"

„Není to spůsob královský býti sám svým obrancem," dí kopřiva. „Sprosťák ať se hájí svou vlastní pěstí; pravá majestátnost však obklopí se obránci, kteří za ni bojují. Jste-li sláby, jsem já

silna; umím též ublížiti, raniti a mstíti se! udělejte mezi sebou místo, a pošlu mezi vás své děti, aby vás hájily.“

Sedmikrásky se rozmýšlely; pak jedna po druhé sousedce své zašeptala do ouška: „Zkusme toho.“

Vyhrnuly své lístky ze země, a dělaly místo, a kopřiva poslala mezi ně své děti.

Jak se to skončilo?

Zahradník po nějaký čas pracoval v jiném díle zahrady a sedmikrásek si nevšiml; když pak k nim zase se navrátil, nalezl je pod houští bujných kopřiv všecky udušené, usmrcené.

Žabka a rybka.

Tiše a klamavě houpala se ve vlnách potoka udice, a na ní vězelo něco, co musilo velice lákat hbitou rybku, která bázlivě a chytře vždy víc a více se tomu blížila, až konečně, nemohouc odolat, rychle to spolkla, — ubohá rybka sebou zatřepala a byla chycena; žába na kameně mezi rákosím roztažená vše to viděla a počala se tiše smát: „Dobrá, dobrá!“ Když však svůdná udice plula podruhé ve vodě, a druhá rybka žádostivě se jí blížila, tu žába v rozpustilé zlovolnosti spustila hlasitěji: „Dobrá, dobrá!“ Nešťastná rybička chutě po udici se rozběhla, hltavě ji spolkla, a již již třepetala se chycená ve vzduchu; vidouc to žába nemohla se zdržet více posměchu hlasitého a křičela co síly měla: „Dobrá, dobrá, dobrá!“ až se to kolem rozléhalo.

„Ráda vidíš, jak se ryby chytají?“ ptá se rybář.

„Ráda, ráda!“ kvákala žába.

„Ráda bys mi při tom pomáhala?“ tázal se dále.

„Rrrrr-áda!“ odpověděla žába, ale již octla se chycena v rukou rybáře, jenž se tiše byl přikradl a jedním hmatem žáby se zmocnil.

„Nuže, pomůžeš mi hned,“ pravil rybář; „ryby dobře se chytají na žabí nožičky; způsob ti to snad potěšení, chytí-li se některá na nožku tvou!“ Rybář vytáhl z kapsy kudlu — štěstí, že žabka v čas mu z ruky vyklouzla a do vody žbluňkla. Odtud však chránila se pokřikovat si: „Dobrá!“ když viděla udici plouti po vodě.

Tíže.

a parného odpoledne ubíral se příkrou cestou osel, vleka za sebou vozík se soudkem vody; náležel hospodáři, jemuž za letního vedra často vysychaly studně; neboť statek jeho stál na strmém a slunném vrchu. Osel vykračoval si statečně a chvílkami vesele přikusoval bodláky, které kolem cesty na kamenitých stráních se zelenaly. Brzy však dohonil starého známého, koníka ze sousedního statku, jenž, celý jsa upachtěn, zvolna se klopotil vzhůru; měl na voze tolik sena naloženo, že jej sotva utáhl. Cesta byla úzká, osel nemohl ho předejíti; klusal tedy polehoučku za těžkým povozem, ale veselost jeho byla ta tam; oddychoval z hluboka, kdykoli chrupl si do bodláku, a pohlížel na seno tak bolestně, jako by mu bylo krušno a plačtivo okolo srdce. Jeli tak hodnou chvíli, a osel hekal víc a víc.

„Co vzdycháš osle?“ omrzele ptal se kůň; „což tě tak náramně tíží ten mizerný soudek vody, který za sebou vezeš?“

„Ach ne!“ žalostným hlasem odpověděl osel; „mne tíží ty krásné otýpky sena, které přede mnou táhneš!“ a s toužebným pohledem na seno smutně chroustal zas bodlák a vzdychal dále.

V růžovém poupěti.

Báchorka.

ízeň měl ubožáček! — Byl to maličký pavouček, sotva ho znát na travičce, celý byl zelený jako ta travička, a drobounký jako prášek. Přelézal ze stébla na stéblo, až celý se upachtil, a nikde, nikde nebylo krůpěje rosy! po parném, suchém dni práhla půda až u kořínků bylin, slabší a mladší z nich počínaly vadnout, a větší marně chránily je stínem svým; žhavý vzduch vál i tam, kam poslední paprsky sluníčka již vniknouti nemohly. Listy mdle visely na ratolístkách, nebylo v nich šťávy, nebylo na nich pochoutky, a pavouček marně hledal si večeři. Jindy si vybíral, bylť mlsálek, a ještě k obědu měl čerstvý křehký lístek, z něhož vypil tolik šťávy, že tento uschl a sežloutl, — tak dělával to často, ten malý škůdce, — nyní však marně hledal, nenašel lístečku svěžího a vlažného. Čím déle šukal a vybíral, tím více práhl a tím větší dostával laskominy na řádný doušek. Konečně unaven jsa, usedl si na odkvětlém žluťáčku přemýšleje co počít? Snad plakal a volal o pomoc — nevím! ale byl tak maličký a hlásek jeho musil

býti tak jemný, že žádný jiný tvor v přírodě uslyšet ho nemohl. Slunéčko již zapadlo, šeřilo se, pavoučkovi chtělo se spát a posud byl lačen, nepovečeřev! k žízni přišel teď i hlad; zda nebyla to hrozná muka tak maličkému zvířátku? ba tuším věru, že plakal, že volal, jen že řečí svou zvláštní, jaké jen pavoučkové rozumějí, nebyl tu však na blízku žádný jeho bratr ani strýček, který by mu byl přišel ku pomoci.

Ale jako rozumí matka žvatlání dětskému, třeba bylo nesrozumitelno jiným lidem, tak porozuměla pavoučkovi matka příroda, jenž všecky tvory stejně miluje a nerada dává zahynouti byť nejmenšímu z nich. Vydychla jen, a pavoučkovi bylo zpomoženo! její mateřský dech — to byl lehounký větřík, který zachvěl blízkým růžovým keřem, a ratolesť plná květů sklonila se do trávy a smetla se žluťáčku pavoučka, který se rychle nožkama zachytil poupěte na polo rozkvětlého. Stál na kalíšku jeho u pokraje růžové koruny a nevěděl, co s ním se stalo; viděltť poprvé v živobytí svém krásnou plnou růži a vůně její z počátku jej omamovala. Přece ale dodal si smělosti a zvědavě pohlédl do mladého poupěte — rozvíralo se před ním jako propasť! dostával závrať a musil se pevně nožkama držet kalíšku, aby nezavrávoral a nespadl do té nádherné, vonné hloubky. Bez počtu bylo tam svěžích růžových lupínků těsně k sobě přitulených, jako by všecky se objímaly radostí a láskou v lůžku svém, v klíně spanilé růže, kde očekával jich rozkošný sen, a

dech matky přírody zvolna je kolébal, aby tiše a bezpečně usnuly. U prostřed lupínků těch bylo údolíčko a v něm jako ukrytý poklad blýskal se zlatý prášek na něžných tyčinkách, skvostněji ale třpytila se krůpěj rosy, jenž na dně hlubiny spočívala, smíšena s nejsladším medem vonné růže. Pavouček spatřil ji v šeru večerním a již nespustil s ní oček; žíznivého, hladového vábil jej ten drahocenný nápoj jako kouzlem. Měl se odvážit do té tajemné hlubiny přes všecka skupení shrnutých lupínků, jež se v lůně poupěte zvedaly jako purpurové hory a doly? ó byl by ubožáček rád přešel nebezpečnější hory a doly, aby ukonejšil svou palčivou žízeň; skrčil se tedy, aby se ještě menším udělal, a zaobalen v zeleném svém pláštíku bázlivě plížil se klikatými cestičkami v úžlabinách lupínků; sotva dotýkal se jich nožkama a hezky v stínu se ukrýval, aby nespatřili ho jiní broučkové, kteří snad v růži té měli svůj domov a nedopřáli by cizímu hostu napíti se z jejich medového jezera; šťastně a bez dobrodružství dostal se až tam. Ač měl veliký strach, aby se v kapičce rosy neutopil, naklonil se k ní a hltal nedočkavě sladkou její vláhu, až byl nasycen a napojen i spokojen. Ale rosa byla naplněna vůní růžovou jako zázračným kořením a pavouček, nezvyklý nápoji tak silnému, sotva povečeřev byl ospalý; přemožen namaháním, omámen sladkostí a vůní sklesl a tvrdě usnul. Spal až do pozdní noci, a když se probudil, byla kolem něho hustá tma, neviděl ani na krůček před sebe, i nemohl

dlouho se vzpamatovat, kde se nachází; když pak na vše si vzpoměl, začal teskniti a báti se, nebot ač bylo v růži krásně jako v nádherném paláci, nechtělo se pavoučkovi přenocovat samu a samu v cizím místě, kde každé chvíle mohl jej přepadnout domácí brouk a odsoudit jej co zákeřníka, co nočního loupežníka. Bylo mu úzko i rozvážil, že nejlépe by bylo utéci; sebral se tedy a co mu jen dech stačil, vracel se kvapně klikatou svou cestou zpět. Ale po tmě cestu hledat není tak snadná věc, jak si nezkušený pavouček myslil, zvlášť v růži stolisté, kde vine se tolik a tolik úvalů, jako pravé bludiště! hůře mu bylo než člověku, který by v noci cestu hledal v neznámém pohoří. Bloudil ubožáček dlouho, a když s namáháním všecky doly kolem prolezl, octnul se vždy zas na starém místě, nenaleznuv východu z poupěte! odpočinul chvilku, oddechl si a znova vydal se na cestu; chtěl se nyní pustit rovnou čarou k pokraji koruny. Šel, nevyhýbaje se nejpříkřejším vrchům a nejhlubším propastem, cesta vedla jej vždy výš a výš, a když domníval se, že jižjiž octnul se na posledním vrcholku u volnosti, zarazil hlavičkou o nepr oniknutelný strop — poupě bylo se na noc zavřelo, a nebylo z něho východu! div že hrůzou a leknutím neomdlel; byl tedy uvězněn v kalíšku těsně spjatém, odloučen od celého světa, od svých bratrů a strýčků, odsouzen ztráviti zde celou dlouhou, strašlivou noc — byl jako v hrobě! byl hrozně umdlen a zatesknil tak velice, že počal v úzkosti své volat

ze vší síly, v marné naději, že nějaký přítel uslyší jej ven do světa a z vězení mu pomůže.

Neuslyšel ho přítel, stěny vězení jeho byly silnější než hlásek jeho, ale uslyšel ho uvnitř poupěte mohutný soupeř, domácí brouk zlatohlávek, kterého ze sna probudilo škrabání a šramot, neboť pavouček počal vší silou dobývati se ven. Ubožáček! nepomyslil, že mu jest nemožno, prokousati se poupětem, což byl by dovedl jen brouček ozbrojený pevným krunýřem na zádech a pevnými kusadly. Jak se ale ulekl, když zaslechl, že pod ním něco živého se hýbe, že k němu se to blíží, a podle kroku poznával, že to musí býti obr! Byl to skutečně obr zlatohlávek, který by jediným dotknutím byl mohl milého pavoučka rozmačknout a zničit. A urputná teď zaznívala hádka, zlatohlávek lál, vyhrožoval a pavouček prosil a naříkal, nelze ji však vypověděti našimi slovy, protože zvířátka mají řeč jinou a některá mluví nožkami, tykadly a křidélkami, tak i zlatohlávek s pavoučkem; tolik ale jest jisto, že si notně pověděli a pavouček že věděl, že mu hrozí nemilosrdná pomsta a jistá smrť, pakli nepřítel ho dosáhne. A nechť obr jím pohrdal, že byl tak maličký, mysle, že mu ani chvilinku nemůže vzdorovati i právě to, co se zdálo býti pavoučkovým neštěstím, sloužilo mu k ochraně — maličkost jeho! neboť zalezl do nejtěsnější skuliny mezi růžovou korunu a kalíšek, kam veliký zlatohlávek za ním nemohl se dostati, musel dříve prokousat několik lupínků, chtěl-li pavoučka nohou zasáhnout,

a než to vykonal, odklidil se malý sok zas již dále do skrýše jiné. Tak honili se hodnou chvíli, a maličký měl štěstí; unikal tak dlouho obrovi, až tohoto marná honba omrzela. Nechal pavoučka být a zdřímnul si ještě chvilku, neboť věděl, že mu pavouček utéci nemůže.

Jaká to strašlivá noc! malý ubožáček celý se třásl, neboť to bylo jisto, že při prvním zásvitu jitra, až poupě se pootevře, zlatohlávek naň si počíhá, aby mu neuklouznul. A nemýlil se! sotva že sám maličkýma svýma očkama spozoroval první svit rána nejužší skulinkou sevřeného kalíšku, — tak maličký to paprslek, jako klíčová dírka, k níž by byl pavouček mohl klíč nosit v kapse, kdyby byl jakous měl — sotva, pravím, zakmitla se první slabounká záře uvnitř poupěte v růžovém jeho temnu; tu již probudil se zlatohlávek a postavil se na stráž. Pavouček byl blízko, blizounko toho jasného otvoru ukryt, ale co mu to bylo platno? nejen že jím ještě nemohl prolézt, ale zlatohlávek byl by ho zajisté lapil, kdyby se až k dírce přiblížil. A přece ten maličký paprslek volal do vnitř poupěte: já tě vysvobodím! a nelhal; za chvílinku rozšířila se jasná skulinka, rostla a prodloužila se, až rozevřela se i tam, kde pavouček na stěně kalíšku skrčen seděl; dodalť si srdce a rychlými krůčky dal se na útěk, zlatohlávek ovšem ho spatřil a za ním se sápal a pavoučka již již pojímala poslední hrůza — ale ze strachu stal se hrdinou, pospíšil si, a šťastně skulinkou protlačil se ven, než nepřítel mohl ho zasáhnout.

A jak žasnul uprchlík, když vyváznuv ze svého vězení octnul se ve volném vzduchu, viděl teprv, kdo jej to vysvobodil z děsného žaláře! nebyl to malý, slabý paprslek, tenounký co nitka, jejž byl v poupátku spatřil; byl to širý, krásný proud krásného světla, který plnil celý blankyt a ozařoval celou zemi, od vzdálených hor až k protějším výšinám, kam jen zrak mohl dosáhnout! Byl to mocný, veliký paprslek slunka, jenž otvíral kolem všecka poupata, rozvíjel všecky ratolesti, probouzel všecky ptáčky, motýly a broučky; cvrček radostně si poskakoval travinou, jenž se celá leskla bohatou rosou, a skřivánci i pěnkavy švitořily již na výsostech. A tam odkud se lil ten paprslek, tam vstávalo slunko samo v záři ještě spanilejší a růžovější, než bylo nitro růže, a všecko, všecko kolkolem oživovalo v té vítané záři. Poznalť pavouček, že to byl paprslek vznešené moci, která všecky tvory stejně miluje, a poznával v ranním větříku, jenž paprsky provázel, tentýž laskavý dech přírody, který byl z večera kolébal růžový keř.

Všecky růže se otevřely, i ta, v níž spal zlatohlávek; než ale rozvila se tak široce, by obr mohl prolézt, byl pavouček dávno v bezpečí a díval se tiše, jak zlatý brouk bzuče z růže vyletěl a těkaje ku všem květům v tomtéž paprsku se slonil, jenž i jej byl vysvobodil.

OBSAH.

	Str.
Dědečkův hněv (Povídka)	9
Páv a duha (Bajka)	34
Dva poutníčkové (Bajka)	41
Sedmikrásy a kopřiva (Bajka)	48
Žabka a rybka (Bajka)	52
Tíže (Bajka)	55
V růžovém poupěti (Bajka)	57

Nová

KNIHOVNA MLÁDEŽE.

Sbírka

spisů poučných a zábavných

pro naši milou mládež.

Pořádá

JOS. BERAN.

Ročník II.

Číslo 1.

Svazek 7.

Zrnéčka do srdéčka.

V PRAZE.
Nakladatel **Fr. A. Urbánek**, kněhkupec.
1874.

„Bůh mně i tobě i tvému otci život zachovává."

(Ku str. 27.)

Zrnéčka do srdéčka.

Padesát drobných mravoučných povídek

pro útlou mládež.

Sepsal

Jos. Sokol,

učitel na cvičné škole c. k. českého učit. ústavu v Praze.

S 8 původními vyobrazeními.

V PRAZE.

Nakladatel **Fr. A. Urbánek,** kněhkupec.

1874.

Kněhtiskárna: Hynek Militký a Novák v Praze.

Obsah.

I. Ve škole a mimo školu.

Str.
1. Tichý žáček 3
2. Dítky, buďte pozorny 3
3. Štěbetavá Dorotka 5
4. Hulákaví kloučkové 7
5. Kdy se smí hráti 9
6. Hravé školačky 11
7. Cesta ze školy 13
8. Ohníček 15
9. Sněhové hroudy 20
10. Kluzká cesta 23
11. Nepravá bázeň 24

II. O milém Bohu.

1. Dárce života 26
2. Množství tvorů Božích 28
3. Tvůrce světa 30
4. Malá modlitbička 31
5. Koho Bůh miluje 34

III. O rodičích.

1. O milých rodičích 37
2. Matka u dítka nemocného 41
3. Poslušná Anežka 43
4. Jakého konce docházejí děti neposlušné 44
5. Následek neposlušnosti 46
6. Nedostatečná poslušnosť 49
7. Potrestaná neposlušnosť 50
8. Cti otce svého i matku svou 53
9. Tatínek toho nevidí 54

IV. Pravda a lež.

Str.
1. Pravda, lež a omyl 55
2. Pravdu vyznávej 57
3. Pravdu těžko utajiti 58
4. Žerty 61
5. Žert zlomyslný 63

V. Čistota.

1. Čistotná Klárka 65
2. Cizí pán 67
3. Hraběnka 70

VI. Povolnosť.

1. Kdy byl a kdy nebyl František povolným 73
2. Kdy byl a kdy nebyl Hynek povolným 77
3. Talíře a sestřičky 79

VII. Střídmosť.

1. Spí-li, ani chleba nechce 84
2. Neolizuj! 86
3. Hltavý Bedřich 88
4. Střídmosť, matka zdraví 90
5. Vyběraćná Terezka 91
6. Loudivý Kašpar 93

VIII. Vlastní a cizí jmění.

1. Moje a tvoje 96
2. Nech ležeti, co není tvého! 97
3. Ztracený peníz 98
4. Poctivý Petr 100
5. Kdo šetří má za tři 103
6. Šetrná Monika 105

IX. Láska k bližnímu.

1. Přátelé 106
2. Kdo je můj bližní? 109

Proslov.

Dvojí účel při spisování drobných těchto povídek tanul mi na mysli. Jednak vida, kterak u nás, čím více péče vynakládá se na učení jednotlivým předmětům, tím více nedbati počíná se toho, co dítkám ku konání sluší poroučeti a čeho je varovati, nastíniti jsem chtěl jakousi rukověť pro první třídu k této důležité činnosti vychovatelské; dále pak myslil jsem, že to, co dítkám od učitele — rozumí se, že s přídatky a přiměřenými širšími poznámkami — během roku bylo vypravováno, mohlo by žáčkům, kteří čísti se naučili, v jedno sebrati se, aby pak příležitostně a po libosti tím se bavíce, na přijatá naučení se rozpomínali. Sneseť ještě tento věk mládeže zcela dobře o jedné věci dvakrát i vícekráte čísti nebo poslouchati, nežádaje si jako pozdější dějů stále nových a neobyčejností svou mysl napínavých.

Co do směru povídek béře se v nich zřetel k prostotě u vyjádření, jednoduchosti děje a k takovému činění, kterému dítky jako dítky nejprvé a především přivykati neb odvykati mají. Velikých, na vyšším vzdělání rozumu a vůle zakládajících se ctností na dítkách malých žádati nelze. Spokojme se, konají-li to, co silám jejich jest přiměřeno.

Co ještě dále na tomto stupni v příčině mravouky říci by se mělo, přinese bohdá později spisek směru podobného.

V Praze, dne 1. ledna 1873.

Spisovatel.

I.

Tichý žáček.

František chodil do školy, aby se tam učil. Byl žáčkem. Když do školy vstoupil, usedl do lavice. Seděl tam rovně a mlčel. Nepromluvil ani slovíčka. Nepromluvil ani nahlas ani pošeptu. Jen když se ho otázal pan učitel, vstal a odpověděl. Tu mluvil hlasitě. Když domluvil, sedl zase a mlčel. Čekal mlčky, až ho pan učitel znovu zavolá. Byl pořád tichý. Panu učiteli líbila se jeho tichosť velice. Říkával častěji žáčkům: „Buďte všickni tak tiší, jako František." Žáčkové poslechli. Nemluvili ani pošeptu ani nahlas. Seděli v lavicích a mlčeli. Jen když se jich pan učitel něco ptal, odpovídali. Když pak někdo do školy vstoupil, říkával: „To je hezké, že vy dítky tak tiše seděť umíte."

Tak bývali žáčkové za tichosť svou chváleni.

Dítky, buďte pozorny!

Bětuška přišla ze školy domů a pravila:

„Matinko, dnes nám pan učitel něco divného řekl."

„A co to bylo?“ tázala se matka.

„Dvakráte po sobě zavolal na nás: Dítky, buďte pozorny, buďte stále pozorny!“

„Nu, to je dobře,“ praví matka, „že vás pan učitel napomíná, abyste byly pozorny.“

„Ale, jak mám býti pozornou?“ táže se Bětuška.

„Máš dávati stále pozor,“ dí matka.

„Maminko, já tomu přece nerozumím,“ řeklo děvče; „včera dala jsem bratříčkovi jablíčko a dnes oříšek, ale pozor sama nemám, jak bych jej komu mohla dáti?“

Matka se usmála řeči Bětuščině a pravila:

„Takový pozor není jako jablíčko neb oříšek, ani jako klubíčko nebo košíček, ani jako krejcárek nebo rohlíček; do ruky ho vzíti nemůžeme, abychom si ho koupili nebo někomu dali, to také nejde; ale proto přece pozor máme, a ty jej také míváš, ač ne vždy.“

„A kde jej mívám?“ táže se Bětuška.

„V očích a v uších,“ dí matka. „Díváš-li se na to, co ti pan učitel okazuje a na nic jiného, máš pozor v očích. Posloucháš-li to, co pan učitel vypravuje a nic jiného, máš pozor v uších.“

Na to praví Bětuška: „Dnes nám pan učitel okazoval ve škole malované ovečky. Byly pěkně bílé. Dvě se pásly na zelené trávě, dvě ležely, ale hlavu měly vzhůru. Také při nich byl beran a měl veliké zatočené rohy. Potom nám vypravoval pan učitel, že ovečky mají vlnu, vlna že se stříhá a přede, i že se z ní tká sukno.“

„Když to všecko víš,“ pravila matka, „tu jsi

měla skutečně pozor v očích i uších, dávala jsi pozor na to, co pan učitel okazoval a cô vypravoval, bylas pozornou. A to je hezké od tebe, milé dítě. Budeš-li stále pozornou ve škole, zvíš mnoho věcí pěkných a dobrých a staneš se také sama hodnou a dobrou dívenkou.“

Štěbetavá Dorotka.

Dorotka chtěla pořád povídati. Sotva že do školy přišla, již začala něco vypravovati těm, které vedlé ní seděly. Vypravovala jim, koho na cestě potkala a spatřila. Povídala, jakou měla snídani. Vypravovala, co si povídal doma tatínek s maminkou, co maminka říkala její bratrům a sestrám. Vypravovala, jak si ustrojila svou pannu. Byly to všecko věci takové, kterých nikdo věděti nepotřeboval. Byly to samé zbytečnosti aneb i hlouposti.

Před učením bývalo tam, kde Dorotka seděla, slyšet obyčejně bzučení a hlučení. Ano i mezi vyučováním vzpomněla si Dorotka často na nějakou hlouposť a začala o ní povídati. Pan učitel slyše její štěbetání, nemohl v učení pokračovati. Musel se zastaviti a štěbetavé napomínati. To bylo jemu nemilé, ostatním pak dětem škodlivé. Děti mohly slyšet více pěkných věcí, kdyby se bylo v učení tolik přestávek nečinilo. A tím vším byla vinna štěbetavá Dorotka.

Hodnějším žačkám protivilo se štěbetání Dorotčino. Bylo jim milejší poslouchati to, co vypravoval pan učitel, než to, o čem štěbetavá Dorotka jim chtěla povídati. Odvracely od ní uši, když k nim

při učení mluviti začala. Nechtěly ani vedlé ní seděti. Prosívaly pana učitele, aby jim jiné místo vykázal.

Dorotka se nejdříve smávala těm žačkám, které vedlé ní seděti nechtěly, a říkala jim: „Však budou vedlé mne seděti jiné, a s těmi si budeme hodně povídati.“

Avšak znenáhla víc a více žaček vzdalovalo se Dorotky, až posléze nechtěla vedlé ní seděti žádná.

To Dorotku přece mrzelo. Jednou před učením, když poslední dvě sousedky od ní odstoupily, dala se do pláče a naříkala: „Proč pak se mne všecky štítíte, jako bych měla nějakou nákažlivou nemoc?“ Tu jedna moudrá žačka jí odpověděla: „Neštítíme se, Dorotko, tebe, ale tvého štěbetání. Tím bychom se opravdu mohly nakaziti a státi se tak štěbetavými jako ty. A jaká by to byla škola, kdyby každá žačka v ní jen štěbetala? Která pak by potom věděla, čemu vyučuje pan učitel? A co by nám řekli doma rodičové, kdybychom nic z učení nevěděly? A co by z nás konečně samých bylo, kdybychom celý čas učení jen proštěbetaly?

Měly bychom rozum kusý
jako štěbetavé husy.

A to by přece byla hanba převeliká. Proto uznej, Dorotko, že chybuješ, nech nerozumného štěbetání, měj pozor na učení, nepřekážej nám, když my posloucháme, nekaz nám radosť, kterou nám pan učitel svým pěkným vyučováním připravuje; a tak

se žádná z nás zdrahati nebude, aby se vedlé tebe posadila."

Dorotka, když viděla, že jiné pomoci není, přestala skutečně štěbetati — a věru, na škodu jí to nebylo.

Hulákaví kloučkové.

Smolijan a Kylian slova potichu promluviti nedovedli. Jak jen ústa otevřeli, už se to daleko široko rozléhalo. Hlas Smolijanův zněl jako pronikavý zvonek, hlas Kylianův jako silná klapačka.

Nejhorší při tom bylo, že velmi často ústa svá k hulákání otvírali. Hulákali nejen tam, kde byli sami a nikomu nepřekáželi, ale i tam, kde to jiným obtížné bylo poslouchati. Poněvadž oba hulákali, byli kamarádi a chodili k sobě. Ale když přišel Smolijan ku Kylianovi, nahlučeli toho tolik, že z toho matku Kylianovu bolela hlava. Když pak zase Kylian navštívil Smolijana, stěžoval si otec Smolijanův, že pro veliký hluk ani psáti, ani jiného cos pracovati nemůže. Chtěli-li jíti oba pospolu někam jinam, zavírali před nima všude dvéře, jak jen z daleka je spatřili. Jestli však přece někdy k některému sousedovi návštěvou přišli, byl každý rád, když se jich co nejdříve sprostil. „Kdo pak by to vydržel s takovými křiklouny!" říkal každý. „Pojď raději na ulici," pravil Smolijan ku Kylianovi, když jednou od souseda byli vystrčeni. „Tam si nás nikdo nevšimne."

Ale jakmile se tam ukázali a hulákati začali, zastavovali se lidé a hubovali na křiklavé kluky.

„Což se to patří," pravil jeden vážný občan, „aby kluci na ulici tak povykovali?" Smolijan s Kylianem šli tedy na náměstí; ale odtud zahnal je obecný strážník a pohrozil jim, že je zavře, jestli tu ještě jednou budou pokřikovati. —

„Půjdeme do lesa, a tam budeme křičeti, jak se nám zlíbí," radil Kylian. Smolijan uposlechl. Když přišli mezi stromy, dali se hnedle do tak silného hulákání, že všickni ptáčkové a zajíčkové se tím polekali. Ptáčkové odlétali a zajíčkové utíkali. Smolijan s Kylianem by si z toho byli málo dělali, avšak když byli v nejsilnějším povykování, tu — kde se vzal tu se vzal — ale stál tu za nima hajný a držel v ruce něco, čím záda se prohýbají. „Hned se mi odtud kliďte!" volal na ně, „sice vás touto liskovicí notně proženu. Chcete mi odtud zaplašiti všecky ptáčky a zajíčky?"

Kluci báli se liskovky a dali se na útěk. Utíkali horem pádem a rovnou cestou do školy. Tam bylo sice otevříno, ale ještě prázdno, protože učení se ještě nezačalo. Za nima přišlo pět, šest hošíků, a ti usedli pokojně do lavic. Ale Kylian se Smolijanem dali se hnedle do takového pokřikování, že se až okna otřásala. Každý, kdo kolem školy šel, zastavoval se a říkal: „Co pak se to s naší školou dnes děje? Jindy tu bývá ticho jako v ráji a dnes tolik hluku!" Pan učitel, když ku své škole se blížil, zhrozil se toho křiku a povyku, jaký odtamtud se rozléhal. Ale když přišel do školy a spatřil Kyliana se Smolijanem, vzal oba kluky za ruku a pravil přísně: „Nezbedové! Doma vás nechtějí trpět, z ulice vás vy-

hánějí, z lesa vás chtějí vyšlehat, a vy myslíte, že smíte hulákat ve škole? Škola je místo posvátné, z něhož žádný divoký křik ozývat se nesmí. Nebudu vás ve škole trpěti, pokud hulákání neodvyknete!“

Kdy se smí hráti.

Mařenka hrála si s Kačenkou. Měly nádobíčko a hrály si na kuchyň. Vařily, pekly a smažily. Co ustrojily, dávaly okoušeti mamince, tetě i služce. Když se dost navařily, začaly zas hru jinou. Vy-

střihovaly si panenky, panáčky a domečky a stavěly si z nich město. Když je i to omrzelo, tiskly si na papír malé obrázky a radovaly se, jestli se jim něco pěkně vytisklo. Konečně skládaly si i z papíru stolky, židle, loďky, boty, koně a všeliké jiné věci. Hrály si tak celé dopoledne, a když bylo po obědě, hrály si opět až do večera.

Chodily sice do školy, ale dnes se nevyučovalo. K učení úlohu nedostaly, a šíti, plésti nebo vyšívati ještě neuměly. Byly malé školačky, a maminky jim hráti dovolily.

Mařenka a Kačenka nebyly sestry, ale bydlely obě v jednom domě. Měly k sobě jen přes pavlač. Proto často k sobě přicházely.

Když se už stmívalo, a děvčátka hry dost a dost se nabažila, pravila Kačenka: „Teď toho už nechme, já půjdu domů, ale zítra vezmeme si některé hračky s sebou do školy. Třebas ty tiskací obrázky."

„A kdy bychom si je tiskly?" ptala se Mařenka.

„Před učením," odpovídá Kačenka.

„To nejde," odpírá Mařenka. „Nastavělo by se kolem nás mnoho jiných dětí, stal by se nepořádek a snad i hluk, a to je nemilé panu učiteli."

„Tedy až bude pan učitel učiti," myslí Kačenka. „Tu se jiné děti budou koukati na něho a nás si nevšímnou."

„Tak?" praví Mařenka; „jiné děti měly by se koukat na pana učitele a my ne? My bychom neměly míti pozor na to, co bude povídati a okazovati? Vždyť bychom pak nic neuměly!"

„To je pravda,“ dí Kačenka, „kdybychom hrály při učení, ničemu bychom se nenaučily a zůstaly bychom nevědomými a hloupými. Raděj si tedy žádných hraček do školy nebeřme.“

Hravé školačky.

Háta s Martou byly mnohem věčší, než Mařenka s Kačenkou, a přece si také pořád jen hráti chtěly. Jakmile ráno přišly ze školy, už si hrály a nepřestaly, dokud nebyl na stole oběd. A po obědě si hrály, dokud nebyly volány, aby šly do školy. A odpoledne po škole hrály si až do samého večera. Dostávaly již ze školy úlohy, ale ony je pro samou hru zanedbávaly. Mohly už šíti, plésti, vyšívati nebo mamince v něčem pomáhati, ale na to ani nepomyslily. Hráti a zase hráti, to bylo ustavičné jejich zaměstnání. A co při všem tom bylo nejhoršího, dívky ty hrály i ve škole — před učením i při učení.

Nosívaly si do školy všecky možné hračky. Panenky, obrázky, knůtky, boby, sklíčka, střípky a jiné věci. Tím zabývaly se nejen samy, ale rozdávaly to i jiným dětem. Tak se stávalo, že bylo mnoho dětí, které nemyslily na to, čemu se měly učiti, ale na hračky, jež od Háty neb Marty obdržely.

Kdo však pokaždé v nepozornosti postižen byl, to byla Háta s Martou. Ať je vyvolal učitel kdy vyvolal, nikdy odpověděti neuměly. Pan učitel odnímal jim hračky, jež do školy nosily, ale to mnoho nepomáhalo. Neměly-li hraček jiných, hrály aspoň

tužkou, čmarovaly na papíře nebo na tabulce aneb si z knížek mlýnky dělaly.

Ale poslouchejte, co měly ze svého hraní? Bylo jim šest roků, když přišly po prvé do školy. S nima přišlo i mnoho jiných žaček. Ty skoro všecky postoupily začátkem druhého roku do třídy druhé, ale Marta s Hátou opakovaly třídu první.

Byly již sedmileté, ale učily se zároveň se šestiletými, a přece nenaučily se ani tolik, jako jejich mladší spolužačky. Ty příštím rokem postoupily do druhé třídy, a ony ještě v první třídě ostaly.

Bylo jim již osm let, když s jinými šestiletými písmenka znáti se učily. A přece i za těmito ostaly pozadu. Šestileté postoupily po skončení školního roku, a devítiletá Háta s Martou začaly se po čtvrté učiti se žačkami šestiletými a, e, i, o, u.

To byla přece hanba veliká. Ale Háta s Martou nestyděly se. Hrály a hrály pořád a nikdy nic nevěděly, o čem je řeč. Pořád si myslily, že učení je pro jiné, ale ne pro ně. A učení skutečně jen jiným prospívalo. Hátě s Martou bylo již deset roků, a ony posud neznaly písmen. Po páté se šestiletými dětmi začaly se učiti abecedě. Některé bývalé jich spolužačky byly již ve čtvrté třídě, některé ve třetí, některé aspoň ve druhé, a ony pořád ještě v první třídě seděly a pořád ještě nic neuměly. Byly již dvakrát tak dlouhé jako nové žačky šestileté, a přece ani těm se nevyrovnaly. Ty, když školní rok byl dokonán, postoupily zase do vyšší třídy, a jedenáctiletá Marta s Hátou již po šesté opakovaly učení první třídy. A tak to bylo i v dvanáctém roku je-

jich. Háta s Martou vystoupily ze školy jako velikánská děvčata, ale neznaly ani písmene. Neuměly čísti ani psáti. Byly velmi nerozumné. Každý jim hloupost jejich četl na očích. Kam přišly, všude se jim někdo smál.

Cesta ze školy.

Nedaleko odtud je vesnička. Jmenuje se Houbovice. Není tuze veliká, ale pěkně spořádána. Domečky jsou čistě bílé, střechy červené, před každým domkem vymeteno, a na dvorečkách všecko urovnáno tak, že nikde ani smítka viděti není.

Mají tam také kostelíček a školu. Kostelík stojí na návrší. Odtud se pěkně kouká po okolí. Škola je pod kostelíkem prostřed zahrádky.

Byl jsem v Houbovicích před nějakým časem. Šel jsem právě okolo školy, když na kostelních hodinách čtvrtá odpolední odbíjela. Ani jsem nevěděl, že jsem u školy. Avšak zastavil jsem se tam u plotu, kterým viděti bylo do zahrady. V té bylo vše tak pěkně upraveno, že každému na to srdce se smálo.

Chvílku jsem si tak zahrádku prohlížel. Tu se otevrou dvéře u domu, a z nich vychází řada chlapců, dva a dva za sebou. Jak šli tiše a slušně! Nikdo nevystupoval ze řady, nikdo se netlačil, nestrkal, nepředbíhal, nepadal. Šli všickni krokem stejným a přece nikdo nedupal. Učení si každý nesl v levé ruce, a pravá volně dolů visela. Ani na jednom chlapečku nepozoroval jsem, žeby byl rukou neslušně klátil. Nejvíce jsem se při tom divil, že šli tak

slušně sami. Pana učitele jsem posud nespatřil. Když vycházeli ze vrat a viděli, že se na ně dívám, pozdvihl každý pravou ruku, smekl čepici nebo klobouk a uctivé dal pozdravení.

Když vyšli ze zahrady chlapci, začaly ze školy dívky vycházeti. Ubíraly se právě tak slušně a tiše po dvou v řadě jako chlapci. Pěkněji ani jít nemohly. U vrat zahradních taktéž spůsobně mne pozdravily.

Konečně za všemi dítkami vyšel také ven pan učitel. Došel až ke vratům zahradním. Díval se, jak dítky po návsi jdou. Šly stále v řadě. Každé šlo v řadě až k domku, v němž bydlelo. Pak vystoupilo ze řady a šlo volně a bez utíkání ku svému bytu.

„Velmi spůsobné dítky to máte," pravil jsem panu učiteli, když mne byl došel.

„Jsem s nimi spokojen," odpověděl, „činí mi radosť."

„Věřím rád," řekl jsem na to, „kéž by všecky dítky ve všech městech a vesnicích ze školy tak chodily, jako houbovické!"

„Nebylo zde tak vždy," pravil pan učitel. „Trvalo dlouho, než tomu uvykly. S počátku vybíhaly ze školy tak, jako když divoké včely se vyrojí. Tlačily, strkaly, předbíhaly se. Jen zdlouha chápaly, že takové chození ze školy je velmi ošklivé. Posléz přece k tomu byly přivedeny. Velice k tomu přispěl příklad žáčkův ze sousední vesnice. Ti jednou šli naší osadou. Kráčeli tak slušně, že byla radosť na ně se podívati. Každý, kdo je viděl, zastavil se a chválil jejich spůsobnosť. Naše dítky

seznaly, jak se to každému líbí, když mládež slušně v řadě chodí, a od té doby měla slova má u nich věčší účinek.

Jen jeden žák dlouho nechtěl poslechnouti. Byl to Svévolův Konrád. Ten pokaždé rušil pořádek. Vybíhal ze řady již u vrat zahradních, smál se, křičel a utíkal, jako by byl rozum ztratil. Všem ostatním dával zlého příkladu a dělal jim hanbu. Ale jednou se zle vyplatil. Soused jeden měl nového psa, a ten byl tak uvyklý, že za vším, co utíkalo, se rozbíhal. Tu spatřil z nenadání chlapce Konráda, který přede všemi žáky ze zahradních vrat vyrazil a divoce utíkal. Sotva že ho pes uviděl tak pelášit, pustil se za ním a honil ho. Hoch se lekl, křičel a utíkal tím více. Tak se hnali pes i chlapec, až doběhli blátivého příkopu. Zde chtěl chlapec přeskočiti, ale neměl už síly. Spadl do příkopu a celý se zablátil. Ostatní děti docházely právě ve své řadě příkopu, když Konrád od hlavy až do paty blátem uválen z něho se sbíral. Vřeštěl velice. Ale spolužáci nelitovali ho, protože toho došel pouze svou divokostí.

Ohníček.

„Pojďte, hoši, za mnou,“ volal Bořita na své soudruhy, „uděláme si za městečkem pěknou zábavu!“

Slova ta byla hochům velice po chuti, neptali se dále, jakou zábavu Bořita jim spůsobiti chce, a běželi s ním za městečko.

Nešli daleko. Za městečkem bylo několik stodol, a za poslední stodolou zastavili se. Zastavili se tam proto, že tam bylo obilí již sklízeno, kdežto jinde ještě stálo.

Teď vytáhl Bořita balíček sirek z kapsy a několik loučí, jež měl pod kabátem ukryté, položil to na zem a pravil: „Jděte, hoši, sbírejte slámu a kousky dříví a snášejte to sem.“ Hoši uposlechli.

Když se tak na všecky strany rozešli, spatřili dva z nich přicházeti po cestě pana učitele. Šel nepochybně do sousední vesnice. Sotva že ho uviděli, honem skrčili se na úzkou mez, kde je vysoké obilí zakrývalo. Pan učitel si ani nepomyslil, že se někdo před ním ukrývá, a šel svou cestou dále. Tu chlapci vylezli a zanesli rychle nasbírané roští na místo za stodolou. Tam již také byli ostatní tři shromážděni. Dříví položilo se na hromádku, sláma vespod. Hoši klekli kolem hromádky, a Bořita vyňal sirku z paklíčku, aby škrtl a zapálil louč. Všickni dívali se na něho, zda-li mu sirka chytí.

„Co tu děláte?“ ozval se pojednou za nimi hlas. Hoši sebou trhli, protože se ulekli, a Bořitovi vypadla sirka s ruky. To byl důkaz, že dělali něco nepravého a báli se, aby je nikdo nepřistihl a nepotrestal.

Ale když se ohlédli a jen jednoho ze svých spolužáků za sebou spatřili, přestala jejich bázeň, a oni ještě osopili se na nového soudruha a hubovali, že je bez potřeby polekal.

„Buďto pojď hrát s námi, anebo jdi svou cestou dál a nech nás na pokoji,“ domlouval mu Bořita.

Žák ten, k němuž Bořita takto mluvil, jmenoval se Václav. Byl to hodný žák a nedal se tak snadno k zlému navésti.

„Co vy chcete dělat,“ pravil jim, „to není žádná hra, to je veliká nemoudrosť. Mohlo by z toho vzniknouti veliké neštěstí.“

„Nevěděl bych jaké,“ odporoval mu Bořita, „rozděláme si ohníček, upečeme si na něm několik

bramborů, sníme je, a to snad přece žádné neštěstí nebude."

„Děti nemají žádných ohníčků na poli rozdělávati," pravil Václav. „Nepamatujete se již na to, jak loni při takovém polním ohníčku děvčátko jedno tak strašně se popálilo, že z toho v hrozných bolestech až umřelo?"

„Co pak děvče, to má sukně, které snadno chytnou, ale my nechytneme," dí Bořita.

„Nevidíte, že je na blízku stodola a stojaté obilí, a že by oboje při dosti malém větru chytnout mohlo od vašeho ohníčka?"

„Však žádný vítr není," odpověděl opět Bořita, „a my dáme pozor."

„Já to na vás povím ve škole," hrozil Václav, „víte dobře, že jsou takové věci zakázány."

Při těch slovech jeden z pěti chlapců, jménem Prokop, vstal od hromádky na oheň uchystané a přistoupil k Václavovi a řekl: „Nebudu s vámi dělat ohně, bojím se, abych ve škole nebyl potrestán."

Ale Bořita smál se mu a pravil: „Však šel pan učitel kolem tamto po té cestě a neřekl, že nemáme ohně dělati." Toho ovšem Bořita nedoložil, že se před panem učitelem schovali, tak že jich ani nezahlídl. Jak by jim tedy byl mohl dáti jaké napomenutí?

Chlapec, který od hraničky dříví vstal, nechtěl více k ostatním přikleknouti a hrozil, že hranici rozkope, pakli ji sami nerozházejí a se nerozejdou. Ale ostatní čtyři se nedali. Obořili se proti dvěma svým hodnějším spolužákům a chtěli jim vytlouci. Václav

s Prokopem dali se na útěk. Ostatní je chvíli honili, na to pak nechali jich a vrátili se ku svému dříví.

Tu poradil Václav Prokopovi, aby přivolal nějakého dospělého muže, který na poli pracuje, on pak sám rozběhl se za panem učitelem cestou, kterou mu Bořita vyzradil.

Bujní chlapci zatím rozdělali pěkný ohníček a naházeli do něho brambor, které z blízkého pole vytahali. Ještě než se brambory upekly, chtěl je Bořita vytahovati. Ostatní mu toho nedovolili. Povstala hádka. Bořita vzal z ohně hořící hlaveň, postavil se a křikl: „Kdo mně chce bránit udělati, co se mi zlíbí?“ Avšak ostatní hoši chopili se také rychle oharků a postavili se proti němu. Honili se pak s hořícími oharky po celém strništi, a dva chtěli právě v nemoudré bujnosti své vraziti do stojatého obilí, když tu náhle spatří, že s jedné strany k nim pospíchá Václav s panem učitelem, s druhé pak Prokop s rolníkem, který nedaleko odtud byl pracoval. Toho se ovšem chlapci ulekli, zahodili oharky své, a poněvadž viděli, že by utéci nemohli, stanuli jako zkamenělí.

„Jaké neštěstí mohli jste spůsobiti, vy rozpustilci!“ volal na ně rolník. „Takové sucho! Jak snadno mohlo vzplanouti toto pěkné obilí a přijíti na zmar! Jak snadno mohl se oheň dostati i do oné stodoly, a jak těžko by se bylo pak hasilo! Ó vy nešťastní, spustlí, bohaprázdní kluci!“

Když se bylo později vše náležitě vyšetřilo, že čtyři oni darebové po dobrém si říci nedali, byli od obecního úřadu na výstrahu ostatním lehkomyslníkům

citelně potrestáni. Nejvíce ovšem Bořita, který ostatních k zakládání ohně povzbudil a jim k neopatrnému s ohněm zacházení sám první příklad dal. Václav s Prokopem však za to, že jich přičiněním od obce veliké neštěstí se odvrátilo, veřejně byli odměněni. Každý dostal na památku pěkný, bílý, stříbrný tolar.

Ale ještě více než tolary těšilo je, když k rozumu přišli, vědomí to, že v mládí svém tak řádně se zachovali.

Sněhové hroudy.

Žáci seděli v teplé školní světnici a učili se. Zatím však venku bylo zima, a s hůry se šedých oblaků padaly veliké a husté chomáče bílého sněhu. Žáci by si toho nebyli ani všimli, poněvadž měli pozor na to, co pan učitel právě vypravoval. Avšak byl mezi nimi také jeden ustavičný nepozora, jménem Kutil. Ten seděl sice v první lavici, aby ho pan učitel měl stále na očích; ale to ho k pozornosti málo povzbuzovalo. Napomenul-li ho pan učitel: „Buď tiše!“ usadil se sice, jakoby pozor dávati chtěl, ale po několika okamženích upadl opět ve svou chybu. Stále ho pan učitel přece napomínati nemohl, neboť musel též vyučovati.

Nepozora tento toče hlavou na vše strany, spatřil též ony veliké chomáče, které s oblak padaly. Trhl sebou radostí, oči se mu zajiskřily, a on zašeptal svému sousedovi: „Chumelí se.“

Tento, ač před tím dával pozor, otočil nicméně

při slovech Kutilových také hlavou a spatřiv sněhové chomáče, zašeptal také: „Chumelí se.“

To uslyšela teď celá první lavice. Ač před tím všickni žáci dávali pozor, nicméně slovy těchto dvou byli vyrušeni, ohlédli se k oknu a zašeptali: „Chumelí se.“

Žáci v ostatních lavicích, vidouce, že v první se ohlížejí, ač před tím dávali pozor, nicméně tímto ohlížením byli svedeni k tomu, že se také do okna ohlédli. Tu spatřili všickni, jak sníh s oblak se sype, a zašeptali: „Chumelí se.“

A tak ten nepozora Kutil nepozorností svou a svým zašeptnutím celou školu k nepozornosti a šeptání svedl.

Jakýž div, že pan učitel za to na něho se mrzel a že mu domluvil? Avšak domlouval i ostatním žákům, že nemají pro každou maličkosť v pozornosti ustávati.

Když pak všickni hodnější žáčkové brzo na to opět se utišili, pravil pan učitel:

„Chumelí se, a při tom vám připomínám to, co již kolikráte jsem vám řekl: Nedělejte ze sněhu hrud, abyste jimi po sobě házeli! Víte-li, proč je vám to zakázáno?“

Tu hlásil se žáček jeden k odpovídání a řekl: „Je to divoká rozpustilosť, která slušným lidem se protiví.“

Jiný pravil: „Mohli bychom při tom snadno nastydnouti a onemocněti.“

Ještě jiný dal za odpověď: „Sněhová koule mohla by udeřiti někoho, s kým děti nikdy zahrávati nemají.“

„Všickni jste dobře odpověděli," pravil pan učitel, „a já myslím, že tedy, až ze školy domů půjdete, dáte sněhu pokoj."

Když bylo po škole, vyprovodil učitel žáky své na ulici a viděl, že v skutku šli, jakoby sněhu na zemi ani nebylo.

Ale Kutil předběhl ostatní za roh jiné ulice a čekaje tam, připravil si několik hrud. Sotva že školáci se okázali, počal po nich házeti. Někteří školáci napomínali Kutila: „Nech toho, je to rozpustilé."

Ale dva z nich se zastavili, udělali si také hroudy a házeli po Kutilovi. K tomu přihodilo se ještě několik povyrostlých učeníků, kteří také do házení se dali. I strhl se na ulici hluk a hlomoz pohoršlivý.

Lidé velcí hubovali, nemohouce projíti skrze kluky rozpustilé.

Náhodou šel také četník tou cestou. Hrouda jedna letěla a notně ho v tvář udeřila. Lehkomyslní kluci smáli se tomu. Ale četník nerozuměl žertu. Vzal kluka, který ho udeřil, za ruku a pravil: „Půjdeš se mnou; však ty doznáš, kdo byli ti ostatní, kteří s tebou házeli."

Byl to právě Kutil, který s četníkem jíti musel.

Kluk plakal a prosil, ale nic mu to nepomohlo.

Zavřen byl na několik hodin do tmavé jizby, že se na ulici choval rozpustile. A z toho měl hanbu před celou školou.

I jiní chlapci byli na úřadě pro uličnictví své napomínáni, a pohroženo jim, že se jim také tak stane, jako Kutilovi, pakli se nepolepší.

Kluzká cesta.

Rozárka nesla časně z rána od hokynářky mléko na snídani. Chodníky silnice byly sněhem zaváty, protože sníh padal v noci a ještě smeten býti nemohl. Pod sněhem bylo však silně umrzlo. Rozárku zábly ručky, jež, nesouc mléko, schovati nemohla. Avšak ona toho nedbala a pospíchala, aby brzo domů došla. Pojednou silně vykřikla. Lidé, kteří po ulici kráčeli, zastavili se, aby viděli, proč výkřik se stal. Viděli ubohou na zemi ležeti, hrnéček vedle ní rozbitý a mléko vylité. Rozárka ležela a vzchopiti se nemohla. Padla tak nešťastně, že si nohu zlomila. Dobří lidé zdvihli ji opatrně a donesli ji domů. Jaké to leknutí bylo pro ubohé její rodiče, jaké starosti jim z toho vzešly! Ještě hůře bylo však s Rozárkou, která velmi mnoho bolestí vytrpěla, než se jí noha napravila a zahojila. A kdo všeho toho neštěstí byl příčinou? Několik rozpustilých kluků, kteří po umrzlé cestě jíti nemohli, aby se neklouzali. Tím však nadělali smykavých klouzaček na všech chodnících. Pokud bylo možno, vyhýbali se lidé ovšem takovýmto klouzačkám, aby se po nich nesmekly. Ale když je zasypal sníh, nebylo jich viděti, a tu se jim nikdo vyhnouti nemohl. Proto mnohé dítě a mnohý stařeček na ulici se smekl a se udeřil. Bolestněji ovšem stihlo to Rozárku, která si při tom nohu zlomila. A což museli lidé trpěti, aby rozpustilí kluci cesty kluzkými činili? Nemuseli a netrpěli. Stěžovali si u obecního úřadu, a strážníkům bylo z příčiny té

nařízeno, aby každého, kdoby na ulici se klouzal, polapili.

Kdo však nařízení toho si nevšímal, byl učeník jakýsi, jménem Horáček. Bylo as devět hodin z rána, když ho mistr jeho poslal, aby hospodskému jednomu nové boty donesl. Horáček se radoval, že dostane něco od nesení. Hvízdaje běžel nezvedně po ulici.

Několik kroků vždy utíkal, pak se klouzl, na to zas utíkal a zas se klouzl. Strážník na ulici stojící hrozil mu již zdaleka. Ale hoch toho nedbal. Vedl svou stále. Když ke strážníkovi se přiblížil, byl napomenut: „Nech toho klouzání; chceš být opět příčinou nějakého neštěstí?"

Horáček posmíval se ještě strážníkovi, a když ho tento za neposlušnosť jeho polapiti chtěl, dal se na útěk. Při tom však sám smekl se na jedné klouzačce, upadl a narazil se do čela a do nosu tak, že když vstal, měl obličej celý zakrvácený. Lidé, kteří ho viděli, pravili: „Dobře se mu stalo!" Někteří však doložili: „Ba, to je málo za jeho rozpustilosť!"

Nepravá bázeň.

Čtyři chlapci hráli si na konci městečka na místě, kde nikomu nepřekáželi. Házeli míčem, notně se při tom pohybovali a byli veselí. Tu najednou vykřikne jeden z nich: „Pan učitel, pan učitel!" Na ta slova rozběhli se tři chlapci na všecky strany a hledali místečko, kde by panu učiteli se ukryli. Jeden vrazil do kolny, kde byly vozy, a vykukoval odtud sku-

linou, aby viděl, až zajde pan učitel. Druhý skočil honem za plot. Třetí se schoval za starou košatou lípu, která na místě tom stála, a krčil se k ní tak, aby ho viděti nebylo. Jen čtvrtý ostal na místě tom, kde stál dříve, a když se pan učitel přiblížil, posmekl čepici a slušně ho pozdravil. Pan učitel poděkoval chlapci, usmál se na něho přívětivě a šel dále. Byl sice zahlédl, že tři chlapci před ním se ukryli, ale činil, jakoby toho nevěděl. Neptal se po nich. Když zašel, vylezli schovaní tři chlapci a pravili čtvrtému: „Nu počkej, ty dostaneš zítra, až přijdeme do školy; pan učitel tě viděl."

„Viděl mne a usmál se na mne," odpověděl hošík.

„To není možná," myslili si ostatní.

Druhého dne přišli všickni ti chlapci do školy a očekávali, zda-li se pan učitel o včerejší příhodě něčím zmíní.

Pan učitel vyučoval jak obyčejně. Zdálo se, jakoby byl na celou příhodu zapomněl. Ale když bylo již po učení a mělo se vycházeti ze školy, vyvolal z oněch tří chlapců, kteří včera před ním se schovali, jednoho po druhém a pravil k nim:

„Kdo nic zlého nekoná, nepotřebuje se nikoho ostýchati, ani se báti, ani před kým se schovávati. Kdo se schovává, žaluje tím na sebe, jakoby něčeho zlého byl se dopustil. Vy jste si včera hráli u staré lípy, já to vím, viděl jsem vás, prvé než vy jste mne spatřili. Hráli jste si, házeli jste míčem a byli jste veseli. Ostatně však nikomu jste nepřekáželi a nic špatného jste nevyváděli. Proč jste se přede

schovávali? To ukrývání se bylo neslušnější, než sama hra. Dali jste jím svou hloupost na jevo. Mnohem lépe zachoval se čtvrtý váš spolužák, který ostal na místě, kde byl, a mne slušně pozdravil."

Nyní věděli všickni žáčkové, že spatříce pana učitele, utíkati před ním nemají, nýbrž uctivě ho pozdraviti.

II.

Dárce života.

Pavel byl s matkou svou ve světnici. Po stolici, u níž stál, lezla muška.

„Podívej se, matinko," pravil hoch, „jak tu mouchu lapím."

„A proč ji chceš lapiti?" táže se matka.

„Zamáčknu ji," dí hoch.

„Muška je teď živa a raduje se ze svého života," praví matka. „Zamáčkneš-li ji, přestane býti živa, zhyne. A ty zmaříš její život. Budeš-li pak moci mušce život její vrátiti?"

Pavel se zamlčel, po chvíli pak pravil: „Zdá se mi, že ne."

„Ani ty ani žádný jiný člověk není s to, aby mušce život vrátil," řekla matka.

„A kdo by to přece dovedl?" vyzvídal Pavel.

„Nikdo jiný," dí matka, „než ten, kdo muškám a všem jiným zvířátkům život dal. On činí to, co

lidé učiniti nemohou. Jeho svaté jméno jest Pán Bůh."

„Matičko moje, i já jsem živ," praví po chvilce hošík.

„Neraduješ se tomu?" táže se matka.

„Velikou radosť z toho mám," odpovídá chlapec.

„A kdyby tě někdo chtěl zabiti, jako ty prvé mušku?"

„Ach, toho bych se velice bál. Život ztratiti bych nechtěl."

Matka mluví dále k svému synáčkovi: „Ty máš rád pěkné hračky, pěkné obrázky, pěkný oděv. Co je ti milejší, tyto věci nebo život?"

„Jak se to jen můžeš ptáti, milá matinko?" dí synáček. „Co by mně bylo platno vše ostatní, kdybych nebyl živ?"

„Ty tedy považuješ život svůj za největší dar, který jest ti dán?"

„Ano, matinko."

„A tento život tvůj dal tobě a přeje ti jej dobrý Pán Bůh. On i mně i tvému otci život zachovává a nás všecky pospolu žíti nechává."

„Kde jest Pán Bůh?" táže se Pavel. „Já bych šel mu poděkovat za to, že jsem živ."

„Pán Bůh jest všude při nás, ať jsme na kterémkoli místě. Všude při každém člověku. Všude i tam, kam lidé přijíti nemohou. Jest všude, ale my ho nevidíme, neboť jest neviditelný. Avšak, ač my nevidíme Pána Boha, vidí on přece nás, vidí vše, co konáme, slyší vše, co mluvíme, ví vše, co myslíme i cítíme. Těší ho to, když si na něho a na jeho

dary často vzpomínáme, když ho o pomoc prosíme a když činíme to, co nám činiti přikázal. Jest naším nejvyšším otcem. Dal nám život zde a povolá nás jednou v život, který nikdy nepomine. Kéž bys na to, milé dítě, nikdy nezapomnělo!"

A Pavel velmi pozorně poslouchal matku svou, i bylo na něm znamenati, že přemýšlí o tom, co mu pravila.

Množství tvorů Božích.

Jiného dne vyšel Pavel s matkou svou za město. Tu byla pole porostlá pěkným, hustým, vysokým obilím. Přišly také k lukám, jež pokrývala bujná zelená travička a hojnosť kvítí.

Pavel utrhl několik kvítečků a pozoroval je.

„Každé má jinou hlavičku," pravil k matce. „Mám tu kvítko červené, žluté, bílé i modré. A jak útlé jsou jich pěkné hlavičky!"

„Čím déle budeš květinky pozorovati, čím více poučení o nich nabudeš, tím více se jim podivíš," řekla matka. „Avšak pohleď jen, jaké to množství jednotlivých traviček roste na této louce! Zdali bys byl s to je spočítati?"

„Ó to mnoho, velmi mnoho!" dí Pavel.

„My lidé ani nejmenší travičky učiniti bychom nedovedli, kdybychom si i sebe větší práci dali. A zde tomuto velikému množství traviček dává růsti Bůh mocí svou. A co jest ještě jinde luk porostlých travou a ozdobených všelikými květinkami!

Zdali pak bychom spočítati dovedli všecka stébla na poli! — Ba, milé dítě, toho, co kolem nás roste, je množství takové, že si o tom ani dostatečné pomyšlení učiniti nemůžeme. — Avšak na rostlinkách žijí též broučkové a všeliká jiná malá zvířátka. I ta všecka žití své mají od Boha. Jsou jeho tvorové. — Jaké to nesmírné množství tvorů Božích! — O všecky pečuje Bůh v nevystíhlé lásce své. — Ono krásné slunce na obloze nebeské je také výtvor lásky jeho. Tím zahřívá květinky i zvířata, aby nějaký čas růsti a žíti mohly. Deštěm svlažuje zemi, aby v ní rostlinky snáze potravu svou nalezly.

I vítr, blesk a bouře jsou poslové, vůli boží na zemi konající. Vše poslušno jest jeho pokynutí.“

Poslouchaje pozorně slov matčiných, přišel s ní Pavel až do blízkého háje.

Stín košatého dubu kynul jim, aby si v něm trochu od chůze odpočali. Listí na stromech šelestilo, zpěv ptáčků mile zazníval, čistý potůček travou a křoviskami se proplétaje, nedaleko nich hrčel.

Pavlovi vše to se líbilo. Tu spatří ve trávě malý keříček, na němž rdí se dvě veliké jahody. Vstal, sebral je a přinesl milé matce.

Hledal dále a brzo natrhal kytičku pěkných jahod, jež opět matce přinesl.

Matka však požila jen prvních dvou, ostatní uložila na velký čerstvý list pro otce.

Tvůrce světa.

Již byl večer, když Pavel s matkou za ruku se veda, k domovu se ubíral.

Obloha byla jasná a třpytilo se na ní veliké množství světlých hvězdiček.

„Jak krásné jsou ty hvězdy na jasné obloze!“ proslovil se Pavel, vzhůru pohlížeje.

„Ovšem že krásné,“ dí matka, „každému potěší se srdce, popatří-li ku hvězdnaté obloze.“

„A co jsou ty hvězdičky, matinko?“ táže se Pavel.

„Jsou to opět divy moci Boží,“ odpoví matka, „divy takové, že jich sotva pochopiti můžeme.“

„Byl nějaký člověk již na hvězdách?“

„Pokud na této zemi jsme, nikdo z nás na hvězdy přijíti nemůže. Neboť jsou od nás nesmírně daleko.“

„A Pán Bůh jest na hvězdách?“

„Nejen na hvězdách, ale i daleko za hvězdami, kam žádné oko lidské ani dohlédnouti nemůže, jest Bůh. On stvořil vše, co kolem nás jest, roste a žije, on stvořil slunce, měsíc i hvězdy, on stvořil celý svět. Celý svět je naplněn mocí Boží. — Veliký, mocný je Tvůrce světa. — Pojď, dítě milé, poklekneme tamto, abychom milému Bohu, Tvůrci a Pánu všeho světa se pokořili.“

Matka zavedla Pavla na místečko povýšené a stranou od silnice ležící, kdež byli o samotě.

Po příkladu matčině klekl Pavel, sepjal ruce své a říkal tato slova:

Mocný Tvůrce světa, svatý Pane náš,
Ty sám všecko všude ve své moci máš.
Tys nám i všem lidem milý život dal,
Tys tam nad oblohou slunce, hvězdy vzňal.
Velekrásným rouchem zdobíš lučiny,
tvory naplňuješ hory, doliny.
Vše, co žije, cítí lásku, péči Tvou,
všecko raduje se Tvojí dobrotou.
Nás pak lidi za své dítky přijímáš —
nám i po tom žití — jiný život dáš. —
Dušička tu naše k Tobě odletí,
na vždy bude blahá ve Tvém objetí.

Malá modlitbička.

Pavel ráno procitl, a první, koho spatřil, byla dobrá jeho matička. Otec byl již odešel po svém denním zaměstnání. Matinka se na něho přívětivě usmála, šla k němu a srdečně ho políbila.

Pavel vtiskl políbení na ruku matčinu a pravil: „Ach, matičko, jak je mi hezky! Tak se cítím zdráv a těším se, že mne zas něčemu pěknému budeš učiti.“

A matka jeho poučovala ho: „Dobrý ten Pán Bůh, na nějož včera večer jsme si vzpomínali, dal tobě pokojný sen, který tě posilnil. On zachoval ve zdraví i mne a tvého otce. On dal rodičům tvým zdraví, aby o tebe mohli se starati, a čeho potřebuješ, ti opatřovati.“

A Pavel řekl: „Jak rád bych mu poděkoval, kdybych věděl, jak!“

„To je velmi snadné," pravila matka; „když procitneš, vzpomeň si jen na milého Boha a rci: „Děkuji tobě, milý Pane Bože, že jsi posilnil pokojným snem mne i mé milé rodiče." — Až budeš umyt a ustrojen, poklekneme spolu, a naučím tě ještě jiným slovům, která milému Bohu říkávati budeš."

Pavel pospíchal se strojením, mytím i česáním vlasů, při čemž mu dobrá matinka ještě tu a tam byla pomocna, aby vše řádně bylo uděláno. Když pak byl hotov, vedla ho matka k oknu, jímž viděti bylo na pěkná pole a zelené lučiny. Vycházející ranní slunce vše to mile osvětlovalo.

„Jak krásný den nám nastává!" zvolal Pavel.

„Co z rukou Božích vychází, ať je to den nebo noc, vše jest nám k dobrému," pravila matka. „I kdyby obloha byla mraky zastřena, i kdyby vítr vál, déšť se lil a blesky se křížily, vše byloby ku prospěchu živým tvorům Božím a zvláště nám lidem. Klekněmež, abychom řekli Bohu, že lásku jeho uznáváme."

Pavel klekl s matkou a říkal s ní tato slova:

Ty Bože milý, Otče náš i Pane!
vše dobré jest, co vůlí Tvou se stane —
Ty srdce naplňuješ důvěrou,
když bouře děsí duši sklíčenou,
nám k posile kdy dáváš klidný sen,
i ku práci kdy vykazuješ den.
Ty tělu zdraví, duši radosť přeješ
a v nehodě nám ku pomoci spěješ.

My lásku Tvoji známe v každé době
a za ni vroucně děkujeme Tobě,
buď každému z nás, dokud v těle živ,
i po zesnutí věčně milostiv!

Koho Bůh miluje.

„Ach, milá matičko," pravil jednoho dne Pavel, „mně je dnes jaksi smutno a teskno."

„Co se ti stalo?" tázala se matka starostlivě.

„Nevím, zda-li i mne má Pán Bůh rád," odpověděl hoch.

A matka laskavě na něho popatřila a pravila: „Věříš-li, že já tě mám ráda?"

Pavel přivinul se pevně k matce, objal ji kolem krku a zašeptal: „Ty mne vždy miluješ, dobrá matinko, jako já tebe miluji."

„Ba více, milé dítě, než ty mne milovati, ba i než jen si pomysliti můžeš," doložila matka, vřele ho tisknouc k srdci svému. „A víš, kdo činí, že tě miluji? Kdo mi tu lásku k tobě v duši vlil? Jen milý Bůh. A ten dobrý Bůh, který lásku vlévá do srdcí našich, neměl by lásky k nám míti nekonečně více? Ba zajisté, Bůh jest láska pouhá, Bůh nás miluje mnohem více, než my si jen pomysliti můžeme."

„Rád bych milému Bohu také nějak na jevo dal, že ho miluji," povzdechl Pavel.

„Čiň vždy to, co Bůh lidem činiti velí," poučovala matka.

„Jen dovedu-li toho, není-li to příliš těžké," pochyboval Pavel.

„Povím ti to," dí matka. „Pán Bůh velí, abys na to, že on jest Bohem naším, od něhož vše máme, pamatoval."

„Myslím na to často — to není nic těžkého," dí Pavel.

„Pán Bůh velí, abys o něm mluvil vždy jen s největší uctivostí a nikdy lehkovážně," pokračuje matka v řeči své.

„Jakž bych jinak mohl mluviti o milém Bohu!" pravil Pavel. „Byl bych velmi zlý, kdybych někdy lehkovážné slovo pronesl o tom, kdo jest tak mocný a dobrotivý."

„Bůh velí, abychom zvláště jeden den v témdni o lásce jeho rozjímali a dobrotu jeho si připomínali. Den ten jest neděle. I máme tu chodit do chrámu Páně, modliti se tam a poslouchati, co kněz o Bohu vysvětluje."

„Veď mne, matinko, do chrámu Božího, rád tam budu s tebou choditi a se modlívati."

„Také velí Bůh, abys miloval mne i otce svého."

„To činím," zvolal radostně Pavel, „to činil jsem již dříve, než jsem věděl, že to Pán Bůh přikazuje."

„Máš pokaždé rychle vykonati, co ti rodiče poručí."

„Přičiním se vždy, abych to vykonal."

„Také velí Bůh, abys prokazoval každému, jak jen můžeš, dobrého, a nikomu v ničem neubližoval."

„Jakým spůsobem ublížil bych komu?"

„Kdybys někdy potají vzal, co není tvého; kdybys o někom zle myslil nebo zle mluvil; kdybys ně-

koho slovem neb chováním svým zarmoutil; velice bys ublížil také dítku nějakému, kdybys je udeřil neb poranil; bolesť ani zvířátkům činiti nesmíš.“

Pavel přemýšlel o tom, co mu matka vysvětlovala, načež řekl: „Dám si pozor, abych nikdy nikomu zlého neučinil.“

A matka doložila: „Čiň každému to, čeho si přeješ od něho. — Avšak Bůh velí, abys i svého vlastního zdraví šetřil!“

„Jak to mám činiti?“ tázal se Pavel.

„Dej si vždy pozor, abys se nikdy nepřejídal, buď mírný a čistotný. — To jsou nejdůležitější věci, kterých Pán Bůh žádá od tebe i od každého rozumného člověka. Ostatní povím ti ještě v pravý čas. Chceš-li si to vše pamatovati?“

„Chci, matičko, chci,“ pravil Pavel, „a děkuji ti, žes mi řekla, co Pán Bůh lidem přikazuje. Avšak nechtěla bys mi pověděti nějaká slova, která by mně to často na paměť uváděla?“

„Mileráda,“ odpověděla matka. „Zapamatuj si tato slova:

Bože, dej, bych do skonání
plnil vždy Tvá přikázaní;
bych jen Tobě jedinému
kořival se Bohu svému;
by Tvé nejsvětější jméno
ode mne vždy bylo ctěno;
bych den Tvůj vždy s upřímností
zasvěcoval pobožnosti.
Dej, bych ctíval otce, matku; —
neb Ty požehnáváš statku

duševnímu, tělesnému,
dítěti vždy poslušnému.
Také vlej do srdce mého,
aby nikdy bližním zlého
učiniti netoužilo,
ale spíš jim posloužilo.
Pomoz krotit ve mně žádosť,
která kalí čistou radosť,
zachovej mi srdce čisté, —
tak mi kyne blaho jisté."

III.

O milých rodičích.

Liduška a Kristinka byly roztomilé dcerušky pana Květoňského a paní Květoňské. Otec jejich nebyl sice velmi bohat, ale pracoval a šetřil. A tak bylo v domácnosti jeho vždy, čeho rodiče s dítkami potřebují. Liduška s Kristinkou přebývaly v jasném, suchém pokoji, který matinka jejich velmi čistě držela. Když bylo venku zima, vydávala kamna v pokojíku příjemné teplo. Večer se ukládaly dívenky na čisté, teplé lůžko. Když ráno vstaly, čekala již na ně snídaně. Šatečky a botky měly kolikeré, na všední den i na neděli. Když po ulici šly, nemusely za svůj oděv se styděti. Nebyl ani nečistý, ani ošumělý, ani roztrhaný. K obědu jim matinka ustrojila vždy, co jim chutnalo. K večeři

„Ó tatíčku můj, ó má matičko, kéž bych vás mohla k životu vzbudit!“

dostávaly chlebíček namazaný aneb i koláč nebo buchtu. Také před polednem a k svačině dostávaly něco na zub: buďto nějaké jablíčko nebo housku aneb něco jiného. Hladu nezakusily. Dobrá matička čistila své dcerušky pečlivě a dávala bedlivý na ně pozor, aby se jim nic zlého nepřihodilo. Pečovala o ně, ošetřovala je. Poněvadž byly ještě malé, nedopustila matka, aby samy po ulici chodily. Po ulici jezdilo mnoho vozů, a děvčátka neuměla se ještě dost vyhýbati. Matka tedy chodila s nimi buď sama aneb posílala služku, aby na ně pozor měla.

Liduška s Kristinkou měly dříve také bratříčka Emilka. To byl malý, hezký hošíček. Již dělal krůčky po pokoji a volával: „Mama, tata!“ Na Kristinku volal: „Ity!“ a na Lidušku: „Lili!“ Smával se na ně, rozpínal po nich ručičky a rád si s nimi hrával. Sestřičky jeho velice ho rády měly. Ale hošíček ten zemřel. Matinka s tatínkem pro něho plakali, Kristinka s Liduškou též.

Matinka ho čistě ustrojila do bílého roucha a uložila v pěknou rakvičku. Do rakvičky daly se mu kytičky a obrázečky. Na to byl vynešen do veliké pěkné zahrady, kde bylo mnoho pozlacených křížů a všelikých andělíčků. Byl to hřbitov aneb jak se též říká: svaté pole.

Tu však na svatém poli na jednom místě udělán byl do země důl o málo věčší než Emilkova rakvička. Byl to hrobeček pro Emilka. U hrobečku stál muž, který rakvičku s mrtvým děťátkem do hrobečku vložil a pak zemí zasypal. Muž ten byl hrobník.

Když Kristinka s Liduškou si vzpomněly, že

svého milého bratříčka již nikdy viděti nebudou, že již nikdy na ně se neusměje a s nimi nikdy si nepohrá; když viděly, jak tatínek s matinkou smutně do hrobečku pohlížejí, napadla je taková lítosť, že hlasitě zaplakaly. I hrobníkovi, který na rakvičku hlínu sypal, bylo líto malých děvčátek. I pravil jim: „Bratříček váš je v nebi mezi dobrými anděly. Odtamtud pohlíží na vás. Já na jeho hrobečku nasázím květinek, že to bude jako malá zahrádečka. Vy pak přinášejte sem častěji věnečky. To bude důkaz, že si na bratříčka vzpomínáte.“

Kristinka s Liduškou prosívaly častěji matinku svou, aby jim na hrobeček Emilkův věneček zanésti dovolila. Matinku to těšilo, že sestry na bratra vzpomínají. Provázela je na hřbitov, kdykoliv jí to jen možno bylo.

Jednou, když matinka z domu vyjíti nemohla, dovolily se dívky se služkou Annou na hřbitov, aby Emilkovi čerstvý věneček na hrobeček položily. Klekly si u jeho hrobečku, sepjaly ručky a modlily se k Pánu Bohu, aby dal zdraví milým jejich rodičům. Když se pomodlily, vstaly a chtěly jíti domů. Tu zaslechnou tichý pláč. Ohlédnou se a spatří na hrobě nedalekém děvčátko v ošumělých, roztrhaných šatečkách. Klečelo tam, plakalo a naříkalo. Kristinky s Liduškou nevidělo, protože od nich bylo odvráceno. Líbajíc hrob volala: „Ó tatíčku můj, ó má matičko! Kéž bych vás mohla k životu vzbudit! Jak jsem mohla přebývati s vámi v pohodlném příbytku, dokud jste byli na živu. A nyní mne vyhánějí lidé a nechtějí mi přáti ani koutečku, kde bych na noc

hlavy uložila. Jak jste pracovali, abyste mi dali jíst, abyste mne ošatili! A nyní trpím hlad, a šatečky mé již celé jsou vetché a ošumělé. Jak jste mne milovali a laskavě se mnou mluvili, a nyní se na mne nikdo přívětivě ani nepodívá a vlídně se mnou nepromluví. Ó, jak jsem nešťastná, že jsem vás ztratila!“

Lidušce a Kristince šla hluboko k srdci slova sirotka ubohého. Nemohly se slzí zdržeti. Poznaly, jak veliké štěstí to je pro dítky, mají-li rodiče na živu.

Když však doma rodičům o ubohém sirotku na hřbitově vypravovaly, řekl otec: „Tam to s ubohým dítětem přece nesmí přijíti, aby zahynulo. Již to je veliké neštěstí, že ztratilo otce i matku, bylo by ukrutné, kdyby i ostatní lidé je opustili. O dítko to se postaráme.“

Matka u dítka nemocného.

Vy, dítky, jste ještě malé a mladé. Ale znal jsem chlapečka, který byl ještě menší a mladší než vy. Byly mu teprv tři roky. Chlapečkovi tomu říkala matinka jeho Vašíček. Zasluhoval věru, aby mu tak hezky říkala, mělť svou matičku rád velice velmi.

Ale jednou ten chlapeček se rozstonal. Upadl v nemoc. Dostal zlou vyrážku. Při tom cítil v sobě také velikou horkosť, jakoby ho něco vnitř pálilo.

Sotva to milá jeho matička na něm spozorovala, uložila ho hnedle do postýlky a chránila ho, aby naň nešel studený vítr.

Poprosila také lékaře, aby přišel podívat se na hoška nemocného.

Kdo je to lékař? To je pán, který říká nemocným, co mají dělati, aby nemoc přestala, aby se pozdravili.

Lékař přišel, prohlédl si chlapečka a řekl: „Bude užívati léků. Ostane v posteli. Bude se naň dávati veliký pozor, aby si neublížil.“

Od té doby milá matička nepřestala hlídati milé své dítko. Stále byla u něho. Podávala mu léky. Činila mu vše, čeho potřeboval. Také mu vypravovala mnoho povídek, aby neměl dlouhou chvíli.

Nikam od něho neodcházela. Ani v noci odpočinutí si nepřála. Každé chvíle vstávala, aby hošíkovi něčím posloužila. A tak uplynulo několik dní a nocí po sobě. Matička byla již sama celá umdlena a přece svého dítka neopustila. Konečně odstupovala nemoc dítka, zdraví jeho se vracelo, až znenáhla se pozdravilo. Avšak bez ošetřování dobré matky dítko by se nebylo pozdravilo.

A jak dělala matka Vašíčkova, tak činívají i vaše matinky, když na vás někdy nemoc přijde. Hlídají vás, ošetřují vás, dávají vám léky, slouží vám a přičiňují se velice, abyste opět zdraví nabyly.

U milého dítka máti sedí,
je-li trápeno zlou nemocí,
hlídá je a ulevit mu hledí,
za dne slouží mu i za noci.

A jak bývá matka starostliva,
pakli trochu dítko churaví,
tak i velkou z toho radosť mívá,
když se z nemoci své pozdraví.

Poslušná Anežka.

Anežka seděla u stolu a pletla punčošku. Maminka v kuchyni oběd strojila. Po chvíli přijde do pokoje a praví: „Potřebovala bych octa.“ Anežka ani nečekala, až maminka řekne: „Dojdi mi pro ocet!“ ale vstala rychle, vzala láhev, požádala o peníze a již běžela ke kupci. V malé chvilce měla matka, čeho potřebovala.

Za nějakou chvilku řekla matka opět: „Oběd jest hotov!“ Anežka opět nečekala na to, co matka dále řekne, ale vstala, přinesla bílý ubrus, talíře, lžíce, nože a vidličky, slánku se solí a chléb, na to sklenice s čistou vodou a prostřela na stůl tak, jak má prostřeno býti.

Přišel otec, sedlo se ke stolu. Než ještě všickni usedli, ukázala Anežka matce své pletení a tázala se: „Je to tak dobře, matinko?“ Matka prohlédla práci a řekla: „Jsem spokojena. Upletla jsi vše, co jsem ti uložila, ano ještě o kousek více.“

Anežka zaradovala se z toho, že je s ní matka spokojena, otec se na ni laskavě usmál a políbil ji.

Mezi jídlem mrkla matka na Anežku okem. Ta hned!e dovtípila se, že jí matka tím mrknutím něco poroučí, co nahlas říci nechce. I rozhlédla se po stole a spatřila, že otcova sklenice je prázdna. Rychle vzala malý tácek, postavila na něj sklenici, nalila vody a podala otci.

Rodiče s Anežkou přívětivě rozmlouvali; neboť ji měli rádi. Když bylo po jídle, mrkla opět matka

na Anežku, kterážto bez další pobídky sklidila stolní nádobí, odnesla je do kuchyně a přinesla odtud otci šáleček černé kávy, kterouž otec po obědě píval.

Na to se strojila Anežka do školy. „Máš ještě dost času," podotkl otec, „dojdi mi dříve k obuvníkovi optat se, jsouli boty mé už hotovy." Anežka rychle učinila, co otec poručil, a vrátila se brzy s vyřízením, že obuvník boty za hodinu přinese.

„Až půjdeš ze školy," dí matka, „zastav se u pekaře a kup tam bochník chleba. Nezapomeneš?"

„Jakž bych mohla zapomenouti na to, co ty mi poručíš, milá matinko!" odpověďělo děvče.

Šla do školy. Byla tichá a pozorná.

Ale když bylo po škole, vzpomněla si okamžitě na to, že se má zastaviti u pekaře.

Tak činila Anežka vždy všecko, co jí rodiče poručili. Činila to rychle, nečekajíc ani na výslovné poručení. Všímala si každého pokynutí. Nezapomínala na to, co se jí uložilo.

Byla poslušná svých rodičů.

Rodiče ji velice milovali za její poslušnosť.

Jakého konce docházejí děti neposlušné.

Aleš s Bartošem hráli si u stolu. Měli boby, stavěli je v řady, pohybovali jimi jako vojáky a říkali, že bojují. Hra ta těšila je velice. Hráli už dlouho, ale nechtělo se jim přestati. Tu poroučí matka: „Bartoši, vezmi džbán a dojdi pro vodu!"

Bartoš dělal, jakoby toho neslyšel. Avšak Aleš odskočil rychle, aby rozkaz matčin vykonal.

Matka zadržela Aleše za ruku a pravila: „Bartoši, neslyšel jsi?"

„Slyšel," zahuhlal zdlouha Bartoš, „ale snad může jít Aleš."

„Poroučela jsem tobě," odsloví matka.

„Já vím," odpovídá Bartoš, „ale když Aleš běžel —"

„Aleš je malý, džbán veliký; mohl by jej roztlouci."

„Tak počkejte, maminko, až tady dohrajeme."

„Ale já potřebuji vody hnedle. Zda-li pak poslechneš?"

Tak přísně přikazovala matka, sahajíc po metle, za obrázkem na stěně uložené.

„Vždyť už jdu," mumlal Bartoš, vstával zdlouha od stolu, shraboval své boby jeden po druhém, aby to jen hodně dlouho trvalo, cpal je do kapes a šel konečně loudavým krokem pro džbán a se džbánem pro vodu. Trvalo to hodnou dobu, než se ho matka dočekala.

Mrzelo jí to velice. „Jak jsi ty neposlušný!" domlouvala mu. „Co se ti poručí, všecko děláš jen s nechutí. Rozmýšlíš se dlouho, máš-li poslechnouti. Chceš pokaždé, aby udělal bratr, co se poroučí tobě. Čekáváš na dvoje, troje poručení. To je velmi ošklivé. Nebudeš-li poslušnější, budu to žalovati tatínkovi."

Bartoš nebyl poslušnějším. Býval častěji od otce a matky k poslušnosti napomínán, ale nepolepšil se. Otec ho i trestával za jeho neposlušnost, ale málo to pomohlo. Ani otec ani matka nemohli ho tak milovati, jako Aleše, který vždy na slovo po-

slechl. Trápili se nad ním pro jeho neposlušnosť a brzy zemřeli. Bartoš s Alešem osiřeli — stali se sirotky. Aleše to bolelo velice, protože miloval upřímně rodiče své. Ale že byl tak poslušný, ujali se ho dobří lidé a dali mu, čeho potřeboval. Posílali ho do školy a pomohli mu, aby se mohl vyučiti řádně řemeslu. Aleš všude poslouchal, a všude ho měli rádi. Když dorostl, byl vzdělán a vyučen tak, že si snadno opatřil svou výživu. Nepocítil nikdy nouze. Pán Bůh mu žehnal.

Bartoše se sice také ujal dobrý jeden přítel otce jeho. Ale poněvadž Bartoš byl neposlušný, nezískal si lásky svého dobrodince a byl od něho propuštěn. Potloukal se potom mezi lidmi, ale pro svou neposlušnosť nikde stání neměl. Nikdo nechtěl se starati o kluka neposlušného. Konečně přece přišel do učení k jednomu mistrovi. Ten byl velice přísný a nutil ho k poslušnosti. Bartoš od něho utekl a stal se od té doby tulákem a poběhlíkem.

Často na něj doléhala nouze a bída veliká.

Neměl ani řádného bytu ani oděvu. I v zimě chodíval bos a otrhán. To ho zahubilo. Nebylo mu ani dvacet let, když ho našli jednou na cestě zmrzlého.

Následek neposlušnosti.

„Boty, které dnes na nohou máš, jsou děravé, druhých pak ti obuvník ještě nepřinesl, ať se mi tedy ani na krok z domu nehneš. Školní vyučování dnes není, seď tedy v teplém pokoji a pracuj svou

úlohu." Tak pravil otec, jda ráno po svém zaměstnání, svému synu Ondřejovi.

Otci se to snadno řeklo, avšak neposlušný Ondřejíček neměl veliké chuti, rozkazu otcovu se podrobiti. Vždyť byl právě poslední den masopustu, a tu věděl, že po městečku choditi budou maškary.

Byl totiž v městečku tom dávný zvyk, že nemoudří lidé v poslední masopustní den všelijak podivně, titěrně a směšně se přestrojovali a pak buď po různu aneb v dlouhých řadách po ulicích a v domech se ukazovali.

Zvědaví lidé dívali se na ně buď okny aneb i na ulicích stáli. Obyčejně pak provázel je zástup dětí rozpustilých.

Čím více blížilo se k polednímu, tím více trhalo to Ondřejem u stolku, u něhož svou úlohu pracovati měl. Měl sice před sebou rozložené papíry a knihu, avšak nač myslil, to nebyla úloha, nýbrž maškary. „Teď už jisté chodí," myslil si, „já tu mám seděti jako ukován a nic neuvidím." Žaloval to také matce a prosil ji, aby mu aspoň na chvilku ven vyjít dovolila, jen aby aspoň nějakou tu maškaru uhlídal.

„Proti zákazu otcovu ničeho ti nedovolím," odpověděla matka rozhodně.

„Víš co, maminko," chlácholí syn přísnou maminku, „dovol mi aspoň do bytu našeho souseda. To není z domu, to jest jen přes pavlač."

„A co tam chceš?"

„Inu odtamtud mají vyhlídku na ulici. Oni mně dovolí, abych se chvilku okny díval, až půjdou kolem maškary."

„To ti mohu dovolit," pravila matka po nějakém rozmýšlení. „Avšak dál ani krok, a jen až napíšeš svou úlohu."

Nyní si Ondřej popílil, a za malou chvilku byla úloha hotova. Že ne pěkně, to si můžeme pomysliti.

Sotva své věci se stolu sklidil, chopil se klobouku a běžel do bytu sousedova, kde okna byla na ulici. Tam Ludvík, soudruh jeho školní, stál již u okna, zvědavě na vše strany vyhlížeje. Ondřej postavil se k němu a vykukoval s ním. Avšak maškary tehdáž chodily po jiných ulicích, a Ludvík s Ondřejem nemohli se ani jedné dočekati. Tu pravil Ludvík: „Zde nic neuvidíme, půjdu se podívat na náměstí." Ludvíkovi toho nikdo nebránil; on tedy, když šel z domu, nedopustil se žádné neposlušnosti. Ale Ondřej nemohl se zdržeti, aby nevyprovodil přítele odcházejícího. Tlouklo mu sice při tom srdce nepokojně, neboť bál se přestoupiti rozkaz přísných rodičů. Ale zvědavosť jeho zvítězila nad bázní. Ostatně chtěl jíti s Ludvíkem jen na konec ulice, odkudž jistě nějakou maškaru spatřiti doufal.

Avšak na konci ulice nebylo ještě nic, a chlapcům bylo jíti až na náměstí.

Tam byla pravá vřava. Zástup dětí i lidí dospělých obklopoval několik směšných maškar, které na veřejném místě všeliké hlouposti prováděly. To bylo něco pro Ondřeje. Ani oka s maškar nespustil. Necítil ani, jak voda s tajícího sněhu teče mu do bot děravých. Když sebou maškary hnuly, bral se v zástupu dětí za nimi. Chodil od domu k domu, kudy maškary chodily. A poněvadž brzo i jiné společ-

nosti maškar se naskytly, běhal brzo za těmi brzo za oněmi. Běháním se uhřál, že mu na čele až pot vyvstával. Že ho při tom v nohy zebe, toho ani neznamenal. Pro maškary zapomněl na to, že se chtěl vrátit, zapomněl i na oběd. Nešel domů, až když po dlouhém hledání služka ho našla. Neseděl dlouho doma a již ucítil v prsou píchání. To každou chvíli se zvěčšovalo. Při tom se ho zmocnil kašel a chrapot. Rodičové jeho, ač na něho pro neposlušnosť jeho velice se mrzeli, poslali přece rychle pro lékaře. „Má silný zánět plic," vyslovil se lékař. Uběhal se a nastydl. Nevím, nevím, pomohu-li mu. A v skutku již pomoci nebylo. Za dva dny po maškarách zemřel Ondřej v bolestech velikých.

Nedostatečná poslušnosť.

Eva a Františka byly sestry. Evě bylo deset a Františce devět roků. Matka je přidržovala ku práci, protože by to bylo velmi zlé a ošklivé, kdyby děti zahálce si zvykaly. Jednoho dne pravila matka: „Zítra nastává nový týden. Tu bude Františka vždy ráno, než nastane čas do školy, po domácnosti uklízet, t. j. stláti postele, mésti pokoj, prach stírati a vše do pořádku uváděti; Eva pak snese vše, čeho potřebovati budeme na každý den od kupce, od řezníka a s trhu. Tak bude vaše práce rozdělena. Konejte každá úlohu svou bez pobídky po celý týden. S neděle zase bude Eva poklízeti a Františka snášeti."

Dívky nebyly právě neposlušné, ale ku práci trochu

pohodlné a myslily, že žádná ani o stéblo nesmí udělati více, než co se jí uložilo.

Jednoho dne zdržela se Eva trochu déle u kupce, a matka zatím potřebovala něco s trhu. Františka, která měla poklízení, nedovtípila se, aby došla na trh, ač jen několik kroků od jich bytu vzdálen byl, dělala si pohodlně práci svou, aby se nepotrhala a nechala matku čekat, až přijde Eva. „To náleží Evě,“ myslila si Františka, „já dělám dost.“

Jindy zase pospíchajíc Eva na trh, klopýtla o podnožku, kterou malé dítko v cestu jí postavilo. Jen se shýbnout a ruku vztáhnout, a podnožka byla by na svém místě. Ale to to! Evě ani nenapadlo, že by mohla podnožku odklíditi. Vždyť uklízení v pokoji patřilo ten týden Františce. Nechala podnožku stát, kde byla, a běžela na trh. Když se vracela, nesla veliký hrnec zelí naloženého a v košíku máslo a povidla. Na stoličku, že stojí v cestě, dávno již zapomněla, na cestu pro hrnec dobře neviděla, klopýtla tedy po druhé, ale silněji než po prvé, upadla při tom na zem, hrnec se zelím se rozbil, máslo pak s povidlami rozmazalo se po podlaze a po šatech Eviných.

Matka z toho měla velikou škodu a mrzutosť.

„Františka to mohla uklídit,“ hubovala Eva.

„Já bych to byla uklidila, až bych ostatní práci byla dodělala,“ vymlouvala se sestra.

Ale matka řekla: „Jste obě stejně vinny. Myslíte, že žádná ani o maličkost více učinit nesmí, než co se jí výslovně přikáže? Dáte si ke všemu hodně na čas a ještě ledacos zapomenete. Takovýmto spůsobem

se mi nezavděčíte. Dělá-li jedna povinnosť svou, při tom má i také tu onu maličkosť udělat za sestru, vidí-li, že sestra v tu chvíli nemůže aneb že zapomněla. Má to udělati bez pobídky. Má se dovtípiti. Nebudete-li dbalejší, uložím jak snášení tak poklízení jen jedné, druhé pak vykážu jinou, právě tak velikou práci. Tu budete muset obě mnohem časněji vstávati a mnohem více se tužiti."

Potrestaná neposlušnosť.

„Ach tatínku, Bohuš lesníkův má pěknou knihu. Jsou v ní vyobrazeny všecky stromy, všecky jiné rostliny i všecka zvířata, která v lesích se nalézají. Ach to ti je krása. Kéž bych měl také takovou knihu!" Tak pravil Adolf, syn zámožného občana, když jednoho dne od soudruha svého Bohuše z návštěvy se vrátil.

„Tedy by tě taková kniha těšila?" tázal se otec.

„Ach velice, velice," jistil synek.

Otec neřekl více nic, ale myslil si, že Adolfovi knihu tu koupí. Znal ji, věděl, že je to kniha pěkná a že bude Adolfovi také k úžitku. Mimo knihu chtěl Adolfovi i některé pěkné hračky koupit. Měl totiž za několik dní býti Adolfův svátek, otec pak v ten den obyčejně něčím pěkným ho dařívał.

Že pak věcí těch, které Adolfovi dáti chtěl, v městečku jejich dostati lze nebylo, umínil si je objednati z Prahy. Měl tam bratra, Adolfova strýce. Toho chtěl písemně požádati, aby věci ty pro Adolfa

v Praze koupil a je poslal. Adolf rád měl knihy, zvláště obrázkové. Rád se učil ve škole, avšak rád si také pohrál mimo školu. Nenáležel právě k dětem nezvedeným, avšak ani plné chvály nezasluhoval. Stalo se totiž několikráte, že to, co se mu poručilo, vykonati obmeškal. Podobného něco přihodilo se také právě onoho dne, kdy řekl otci, že by si přál míti takovou knihu jako Bohuš.

Za nějakou chvíli po rozmluvě, zavolal otec Adolfa a pravil mu: „Dones toto psaní na poštu!"

Adolf dal si psaní do kapsy u kabátu a šel. Ale na cestě setkal se s dvěma soudruhy, kteří sobě bratří byli. Ti mu pravili: „Budeme si stavěti pevnosť. Dostali jsme k tomu pěkné dřevěné špalíčky a vojáky. Nechceš se jíti na to podívat?"

„Proč bych nešel?" myslil si Adolf a nedal se pobízeti.

U soudruhů těchto zdržel se však nad očekávání déle, protože se mu hra líbila, i zapomněl zcela na to, proč poslán byl. Psaní zůstalo v kabátě. Zůstalo tam pokojně odpočívati po čtyři dny, kdy kabát tento v almaře visel. Adolf si na ně ani nevzpomněl. Za to však tím více vzpomínal si na svátek svůj, co o něm asi dostane. Vymýšlel si všecky možné věci a mezi jiným také knihu, kterou viděl u Bohuše.

I otec očekával s toužebností na věci, které z Prahy k Adolfovu svátku objednal, a divil se nemálo, že den po dni uchází a strýc nic neposílá. Když byl již večer před svátkem a ještě tu nic nebylo, myslil si: Zítra přijde zásilka zajisté po poště,

která v sedm hodin ráno sem dojíždí. Bude času dost, když Adolf v tu dobu dárek svůj obdrží.

V den svátku časně z rána poručilo se služce, aby sváteční šaty Adolfovy pořádně vyklepala a vyčistila.

Než se služka dala do práce, prohlédla všecky kapsy, aby z nich snad náhodou při klepání nějaký krejcar nevypadl a se nezakulil. Při prohledávání najde však v náprsní kapse kabátu psaní, které měl Adolf na poštu zanésti.

Odevzdala je pánovi. Tomu teprv nyní se vysvětlilo, proč objednaná zásilka pro Adolfa nepřišla.

V obyčejnou hodinu přišel Adolf k otci, přáti mu dobrého jitra a sotva mohl se dočkati toho, čeho mu otec nadělí.

Otec podíval se naň vážně a pravil: „Milé dítě! víš, že tě miluji, a že ti vše rád opatřím, čeho potřebuješ, aneb co by ti radosť způsobilo. Za to — myslím — zasluhuji od tebe také trochu věčší poslušnosti. Poslušnosť ta je tvá povinnosť, a ja ti přeji dnešního dne, abys povinnosť tu vždy rád a svědomitě vykonával. Neposlušnost ovoce dobrého nepřináší, jak můžeš na příklad z tohoto psaní se přesvědčiti.“ —

Nyní okázal otec synovi dopis, který syn před pěti dny na poštu zanésti měl, ale lehkomyslně v kapse nechal. Syn velice se zastyděl, avšak nerozuměl přece, o čem ho to psaní poučiti má.

„Otevři psaní a čti!“ velel otec.

Syn uposlechl a tu k zármutku svému viděl, jaké pěkné věci v něm se pro něho objednávaly. — Věcí těch otec více nezjednal. To měl Adolf za svou neposlušnosť.

Cti otce svého i matku svou.

„Náš otec je velmi dobrý, a naše matka je též velmi dobrá,“ říkávala Marie mladšímu svému bratru Josefovi. „Není snad ani lepších lidí na celém světě. Aspoň nám by nikdo tolik dobrého neprokazoval, jako oni!“

A Josef, co slyšel od sestry své, myslil a uznával též, a radoval se z toho, že má tak dobré rodiče.

Takto ctily obě dítky rodiče své v srdci svém. Avšak svou úctu dávaly i jinak na jevo.

Když s rodiči mluvily, chránily se, aby jim nevyklouzlo z úst slovíčko hrubé neb neslušné. Chtěly-li, aby jim rodiče něco učinili, vždy o to prosily. Za to, co od rodičů dostaly, vždy se poděkovaly. Vzdávaly častěji rodičům svým česť políbením ruky. Přály jim ráno dobré jitro, před spaním dobrou noc. Říkaly jim hezká přání o novém roce i o jich svátku.

Někdy stávalo se, že se jich lidé cizí o rodičích jejich tázali. Tu mluvily vždy tak, aby rodičům svým zjednaly česť a vážnosť u každého.

Chránily se říci o nich něco zlého a nehezkého. Dávaly si pozor na řeč svou, když mluvily o rodičích, aby jim nějak na cti neuškodily.

Jednou přihodilo se, že zlý jakýs člověk řekl

něco zlého o jich otci. Toho jim bylo tak líto, že ani pláče zdržeti se nemohly.

Josef a Marie vzrůstali, ale pořád stejně dobře o rodičích smýšleli a pořád stejně uctivě k nim se chovali.

A tak to má rád milý Bůh, kterýž jest otec nás všech. On dal hodným těm dítkám zdraví a chránil je vždy všeho zlého.

Tatínek toho nevidí.

„Jsi-li uhřátý, nepí nic studeného," říkával otec Gustávkovi. Gustávek pamatoval si tato slova otcova, a chtělo-li se mu kdy píti, ptával se: „Jsem-li teď uhřát? Smím-li se napít?" A to bylo dobře. Nevědí-li děti, co mohou a smějí udělat, nechť se vždy na to optají rodičů neb jiných lidí rozumných. Pokud Gustávek takto se ptával, nepřihodilo se mu žádné neštěstí.

Ale jednou hrál si s mnohými jinými chlapci na dvoře sousedově. Hoši se honili, až se upotili.

„To bych pil," pravil teď Gustávek.

„I toť můžeš," odpověděl mu soudruh, jménem Krupka, „tamto stojí pumpa, a při ní visí na řetízku plechová nádoba. Pojď, já ti vody napumpuji."

„Ale tatínek říká: Jsi-li uhřátý, nepí nic studeného," namítal Gustav. „Hněval by se, kdybych ho neposlechl."

„Zde toho tatínek neuvidí, že budeš pít, a nerozhněvá se na tebe pro tvou neposlušnosť," sváděl ho soudruh.

Gustávkovi zdálo se, že soudruh jeho dobře mluví. Nechtěl si vzpomenouti, že má rodičů svých poslušen býti, třeba jim nebyl na očích, šel ke studni, dal si napumpovati a napil se hodně vody studené.

Ale ubohý zle za to vytrpěl. Pitím nápoje studeného způsobil si nebezpečnou nemoc v hrdle. Sotva že přišel domů, začal siptěti a naříkal si, že se udusí.

Rodiče na rychlo povolali lékaře. Podařilo se sice, že Gustav po několika dnech se pozdravil, avšak lékař pravil: „Zřídka se takováto nemoc vyléčí. Gustav měl na mále.“ Gustav přiznal se nyní, že byl vinen sám svou nemocí, a odprosil otce za svou neposlušnosť.

Od té doby poslouchal jak otce tak i matky vždy ve všem, ať to již viděli nebo neviděli.

IV.

Pravda, lež, omyl.

Antonín byl poslán od otce svého, aby došel ke strýčkovi, něco mu vyřídit.

Na ulici potkal se s bratrancem svým Kašparem.

„Je strýček doma?“ táže se ho.

Kašpar věděl, že otec jeho doma jest, ale chtěl slyšet, co mu Antonín má vyřídit. Protož odpověděl: „Tatínek můj není doma; ale co máš říci jemu, řekni mně, já mu to oznámím.“

Antonín však neřekl Kašparovi ničeho a šel dále, kam poslán byl. Tu potká opět druhého bratrance svého Melichara.

„Je strýček doma?“ táže se ho.

Melichar slyšel ráno otce říci, že před polednem odejde, a myslil, že skutečně již odešel; protož pravil: „Zdá se mi, že odešel.“

Antonín proto přece ještě dále ubíral se, kam poslán byl. Před samým domem strýcovým potká třetího bratrance svého Baltazara.

„Je strýček doma?“ táže se.

Baltazar věděl, že otec nikam neodešel a řekl, jak věděl: „Ano, jest.“

A to byla pravda. Co řekl Melichar, nebyla pravda, nýbrž omyl. Melichar se mýlil. Co však Kašpar byl tvrdil, byla holá lež. Kašpar byl tak ošklivý, že se opovážil lháti.

Kašpar i jindy lhával. Dával si psáti od jiných žáků školní úlohy a říkával panu učiteli, že je psal sám. Když doma něco vyvedl, sváděl to na své bratry. Avšak brzo poznalo se, že Kašpar lhává, a potom ho nikdo neměl rád a nikdo mu nevěřil. Baltazarovi však, který vždy pravdu mluvil, věřilo se ve škole i doma. Věřil mu každý, kdo ho znal, a všickni ho měli rádi za to, že se na jeho slovo mohli spolehnouti.

Melicharovi, kterýž častěji v řeči se mýlíval, radíval otec i pan učitel, aby vždy hleděl o všem náležitě se přesvědčiti, než co vyřkne.

Pravdu vyznávej!

Mařenka od své matičky neuslyšela nikdy ani lživého slovíčka. „Vždy mluv jen pravdu a nikdy nelži," napomínala ji dobrá její máti, a Mařenka věrně dle slov těchto se řídila. Jednou hrála si s několika dítkami a roztrhla si při hře pěkné nové šaty. Měla z toho veliký zármutek. „Až to mamince řeknu, bude z toho smutná," pravila, „a to mne bolí." — „I ty bloudku," sváděla ji jedna z družek, „snad nechceš sama matce své vyznati, žes byla nepozorná? Řekni třeba, že ti zlý pes šaty roztrhl, a tak se vyhneš domluvě." Ale Mařenka odpověděla: „Jakž bych se mohla opovážiti toho, aby kdy lež vyšla z úst mých? Raději bych zemřela, než abych jen jedenkráte matinku svou obelhala." I šla neprodleně k matce své, vyznala upřímně chybu svou, prosila ji za odpuštění a podotkla též, k čemu byla sváděna. Matka pravila: „Líto jest mi ovšem tvých nových šatů, nebo otec tvůj těžce peníze vydělává; ale tisíckrát věčší zármutek bych měla, kdybys sama ohavnou lží se poskvrnila."

Jindy jdouc do školy potkala se Mařenka na cestě s dvěma spolužačkama, s mlynářovic Amalií a s chudobnou ponocného Terezkou. Amálie posmívala se Terezce, tupila ji a konečně jí strčila tak, že Terezka do bláta upadla a celá se umazala. Plačíc hrozila Terezka, že ve škole bude žalovati. Amalie bojíc se zahanbení a trestu, potáhla Mařenku stranou, ukázala jí v tašce dvě pěkné buchty a veliký

vinný hrozen, řkouc: „Toto všecko tobě dám, jest-li ve škole řekneš, že Terezka mne sama uhoditi chtěla a při tom upadla. To všecko tobě dám, a mimo to si budeš moci na naší zahradě načesat jablek a švestek, co se ti do zástěry vejde.“ Terezka toho dne šla bez snídaní do školy, poněvadž matka její pro jinou práci snídaní dost časně uvařiti nemohla. Měla sice velikou chuť na pěkné buchty, ale proto přece nenapadlo jí ani na okamžení, aby Amalii byla po vůli. Odhodlaně jí odpověděla: „Nech si vše, co máš, já tobě k vůli lži nepromluvím.“ Ve škole dosvědčila vše, jak se opravdu stalo, a mlynářovic Amálka došla trestu zaslouženého.

Tak dobré děti mluví pravdu, byť i mrzutost z toho měly; lží pak se neposkvrní, by se jim i za ni něco příjemného slibovalo.

Pravdu těžko utajiti.

Bedřich věděl, že bude vody k polednímu potřebí; vzal tedy džbánek a šel s ním ke studni, aby vody načerpal. Že však nedal dost pozor, zavadil džbánem o kamenný sloup. Džbán sice ostal celý, ale pukl od hůry až dolů, a voda z něho se prýštila. Bedřich se strachoval, že mu matka bude domlouvati. Aby ušel domluvy, vylil rychle vodu, přikradl se z ticha do kuchyně, postavil džbánek na obyčejné místo a zase odběhl. Nikdo ho neviděl, a Bedřich byl rád, že matka neví, kdo džbánek roztloukl. Když bylo poledne, chtěla matka poslat Bedřicha pro vodu, že však nebyl po ruce, zavolala sestru jeho Annu a

„Však se mýlíte, milá paní, Anna džbán neroztloukla.“

pravila jí: „Jdi a pospěš, aby voda byla v čas na stole.“ Anna pospíšila, načerpala vody a ve spěchu ani si nevšimla, že džbánek je naražen. Matka však to hnedle spozorovala a tázala se přísně: „Proč jsi nedala pozor na džbánek? Vidíš, jak teče. Škoda hotová.“ Anna vymlouvala se, že džbánkem nikde neudeřila. Matka však myslíc, že Anna ku své chybě přiznati se nechce, pravila ještě přísněji: „Snad nebudeš chtít zapírat? Sám džbánek se neroztloukl, a nikdo jiný mimo tebe v ruce ho neměl. Za své zapírání ostaneš tady v kuchyni v koutku stát a s námi u stolu obědvati nebudeš.“ Ač se jí křivda stala, Anna přece více neodmlouvala, ale tiše plačíc postavila se na místo, které jí matka vykázala. Bedřich právě opět vstoupil do kuchyně a slyšel, jak matka Anně za roztlučený džbánek domlouvá a jaký trest jí ukládá. I zarazil se, bylo mu sestry líto. Nemyslil si, že jeho vina na ni se sveze. Chtěl jen uklouznouti trestu sám, že Anna trestána je za něho, to ho trápilo. Avšak přece nešel k matce, aby jí pověděl, jak džbánek se roztloukl.

Otec přišel domů, vyptával se, proč je Anna trestána, sám jí také domlouval, Bedřich pak všecko to slyšel a přece se nevyznal, že on sám jest vinen.

Obědvalo se. Bedřich seděl u stolu zaražen. Jídlo mu nechutnalo. Nepromluvil ani slova. Netroufal si očí svých k otci nebo matce pozdvihnouti. Něco vnitř pobízelo ho stále, aby sám vinu svou na sebe pověděl; ale Bedřich hlasu toho neposlechl, Anna pak pořád ještě nevinně trpěla.

Přichází k matce sousedka, aby na něco se po-

zeptala. Vidouc Annu smutně v koutku státi a slzeti, útrpně na ni se podívá, ale neříká nic. Bylo jí divno, že dívčina jindy tak hodná dnes něčeho se dopustila, zač bylo třeba jí trest uložiti.

Matka povšimla si toho, jak sousedka na Annu pohlíží a pravila: „Anna mne zarmoutila, rozbila džbánek a chtěla to zapírati.“

„Však se mýlíte, milá paní,“ dí sousedka. „Stála jsem před polednem u okna a viděla dobře, jak Bedřich nepozorně džbánem o sloup udeřil, na to jej prohlížel, a poněvadž tekl, vodu z něho vylil a domů jej nesl. I divila jsem se velice, že za nějakou chvíli Anna do téhož džbánku vodu čerpá.“

Nyní přišel lživý skutek Bedřichův, jeho neupřímnost a úskok na jevo. Otec velice na něho se rozhněval, že dopustil raději, aby sestra za něho trestána byla, než aby sám k chybě své se přiznal. Dostalo se mu velikého potrestání. Ale nejvíce ho bolelo, že otec od té doby s ním ani mluviti ani s ním u jednoho stolu jísti nechtěl. — I prosil s pláčem otce i matku, aby mu odpustili. Sliboval svatosvaté, že se polepší. Rodiče konečně dali se pohnouti prosbami jeho, a Bedřich od té doby vždy znal se ku pravdě.

Žerty.

Ptal-li se Stázičky něco pan učitel, otec neb matka, řekla vždycky pravdu. Věděla, že by ani rodiče ani pan učitel lži netrpěli, že by je lží pohoršila.

Avšak s dívkami, které s ní do školy chodily, tak přísně to nebrala.

„Máš úlohu?“ tázala se jí jednou sousedka.

„Nemám,“ odpověděla jí Stázička; zatím však potají podstrčila úlohu svou dívce, která k vybírání úloh byla ustanovena. Sousedka žalovala panu učiteli, že Stázička úlohu nepřinesla, dívky pak, které o úloze Stáziččině věděly, žalovavé školačce notně se vysmály.

Jindy opět — bylo to před školním učením — přišla Stázička do školy a pošeptala přítelce své Karolince: „Vyjdi ven, čeká tam tvá teta, nese ti pěkné nové pouzdro.“ Karolinka, těšíc se na nové pouzdro, s celou chutí vyběhla, avšak nikde své tety nespatřila. I Karolince smály se některé žačky, že od Stázičky podvést se dala.

Podobným spůsobem zahrávala Stázička se všemi spolužačkami, jednou s tou, podruhé s onou. Říkávala jim nepravdu, podváděla je, aby z toho byl žert, aby se tomu žačky zasmály. Často se jí to povedlo, a spolužačky její říkávaly pak o ní, že je chytrá a vtipná. Těm, které se podvésti daly, vysmívaly se, že hloupé jsou. To ovšem podvedeným milé nebylo. Mrzely se na Stázičku, vzdalovaly se jí a nevěřívaly jí, ať již mluvila žertem nebo do pravdy.

Žerty Stáziččiny nebývaly vždycky chytré, nýbrž někdy hodně hloupé.

Tak si smyslila na prvního dubna, že některé své spolužačky podvede.

Domluvila se k tomu konci s dívkou dospělejší, která v domácnosti panu učiteli posluhovala. Ta

měla dojíti k některým lehkověrným žačkám a říci jim: „Pan učitel vám vzkazuje, abyste dnes do školy nechodily, že není vyučování.“

Asi pět žaček dalo se skutečně tím namluviti, že doma ostaly. Dvě však přišly, aby u pana učitele samého se přesvědčily. Pan učitel nemálo se podivil tomu, jak se mohl kdo opovážiti jeho jménem, žačky od školy zdržovati. Poptával se dále, a brzo se mu vysvětlilo, od koho ten hloupý a nevčasný žert pochází.

Nemeškaje, napsal pět lístků, jež Stázička v průvodu dvou hodných žaček do těch domů zanésti musila, kde podvedené vinou její doma ostaly. Všude se na ni horšily rodičové podvedených dítek za to, že je o vyučování připraviti chtěla. Všude jí domlouvaly. „Fui, tak malá a již tak prolhaná,“ řeklo se na jednom místě. — „Mladý lhář, starý zloděj!“ podotklo se na druhém. — „I pěkně lháti jest hřích,“ řeklo se na třetím. Všude, kam přišla, musela Stáza za svou lež se zastyděti. Ano i po celé osadě rozneslo se, čeho Stáza se dopustila, a každý, kdo o tom uslyšel, říkal: „Nu, to byl přece hodně hloupý žert.“ A tak došla Stáza za opovážlivosť svou hodné ostudy.

Žert zlomyslný.

Praha je veliké, pěkné město a má mnoho velikých domů, v nichž veliký počet lidí žije. Domy seřaděny jsou v ulicích. Těch je také mnoho a všelijak se křižují. Kdo poprvé do Prahy přijde, pozor

míti musí, aby v nich nezabloudil. Věčším dílem ptávají se takovíto cizinci domácích lidí pražských, kudy by jíti měli. Každý jim ochotně k otázkám jejich odpoví.

David stál také jednou blíže kamenného mostu v Praze. Tu přistoupil k němu venkovan a tázal se ho slušně: „Prosím vás, mladíku, řekněte mi, kudy bych nejkratší cestou přišel na svatováclavské náměstí?“

David byl prolhaný ničema a chtěl si s venkovanem stropit zlomyslný žert.

I ukázal mu v stranu právě opáčnou, tam kde stojí královský hrad pražský, a řekl: „Tamto jděte, zbloudit nemůžete.“

Venkovan mu poděkoval a šel neptaje se dále cestou naznačenou.

David zatím smál se mu a pravil k jednomu soudruhovi svému, s nímž se byl právě setkal: „Teď se mi povedl žert, okázal jsem venkovánku opáčnou cestu na Svatováclavské náměstí. Nu, to se projde.“

Ale venkovan onen byl otec, jehož syn byl v Praze na studiích. Syn náhle se roznemohl, a otec dostal dopis, aby neprodleně do Prahy přijel, chce-li spatřiti syna svého na živu. Ubohý otec pospíchal, co mohl, že však v pražských ulicích se nevyznal, tázal se na neštěstí zlého Davida o radu. Teprv na hradčanském náměstí dověděl se ubohý o tom, že ošemetně byl podveden. Zjednal si nyní muže, který na Svatováclavské náměstí ho dovedl. Ale zbytečným chozením unavil se nemálo a zmařil mnoho času. Když vstoupil do domu, kde syn jeho byl ubytován,

řeklo se mu, že právě dokonal. S velikou touhou přál si, aby otce ještě mohl spatřiti, avšak touha ta se mu nesplnila.

Zlomyslný žert příčinou byl, že umírajícímu dítěti odepřeno bylo přání tak nevinné. Ó kéž by se byl toho dověděl zlý onen a lehkomyslný lhář, snad by se byl přece pohnul k lítosti nad ubohým otcem, jemuž žalem srdce pukalo, že ubohému synovi svému útěchu poslední přinésti nemohl.

V.

Čistotná Klárka.

Dívky první třídy byly již po modlení, avšak učení ještě nepočalo. Seděly v lavicích pokojně a tiše. Očekávaly, o čem jim bude dnes pan učitel vypravovati.

Ale on procházel se mezi školačkami, díval se po nich, a každé zdálo se, že zvláště na ni se dívá. Bylo tomu tak.

Pravilť jim: „Prohlížel jsem teď, jste-li všecky v obličeji čistě umyty. Přesvědčil jsem se, že ani jedna není umouněna. A netoliko že čistě umyt je váš obličej, nýbrž i vlásky vaše jsou pěkně sčesány. To je hezké. To se mi líbí.“

Chvála ta milá byla hodným děvčátkům, byly rády, že jsou chváleny, usmívaly se přívětivě na pana učitele.

Ten však pravil dále: „Ještě nejsem u konce. K čistotě náleží o něco více, než umytý obličej a učesaná hlava. Okažte mi své zoubky.“ Děvčátka nechtěla se zoubky svými se vytasit. Konečně si přece daly říci, avšak zde chvály plné nedošly. Učitel pravil: „Mnohé z vás mají zoubky žluté, špinavé, až i černé. To je tím, že si jich nehledíte. Při každém mytí máte drhnouti též pilně zuby své kartáčkem, aby se jich nedržela nečistota. Po každém jídle máte si ústa odraženou, čistou vodou vyplachovati. Která tak nečiní, vytrpí se zuby mnoho krutých a přece zbytečných bolestí, bude jí nelíbě páchnouti z úst, a přijde konečně o zuby své. Tu těžko bude mluviti a nesnadno pokrmy žvýkati. Tím opět mnohou nemoc na sebe přivede. Poslechněte napomenutí mého a každodenně bedlivě čistěte zuby své. Vidíte, Klárka, vaše školačka, tak činí. Její zoubky jsou čisté, bílé. A takové bílé zoubky krásnější jsou než drahé perličky.“

Pan učitel řekl ještě dále: „Okažte mi své ruce!“ Ani při prohlídce rukou nebyl s to pan učitel spokojenosť svou projeviti všem. Některé, ač ráno se myly, měly přece zase již ruce umazané. U některých byly prsty potřísněny inkoustem. U některých zbyla černá, ošklivá špína za nehty. — Klárka opět byla všem za příklad vystavena. Její ručky byly tak čisté, že na nich nebylo špínky, ani co by za nehet vlezlo.

Konečně pravil pan učitel: „Prohlížel jsem vás iž, když jste přicházely do školy, a opět shledal sem, že to s čistotou není u všech tak, jak by býti

mělo. Některé nic si z toho nedělaly, že oděv jejich jest špinavý. Některé měly botky ublácené, ač ani dnes, ani včera žádného bláta na ulicích není. To je veliká hanba."

Na to zavolal pan učitel opět Klárku ven před lavice a řekl: „Podívejte se na tuto holčičku. Oděv její není drahý, ale tak čistý, že je milo naň se podívat. Mnohá z vás má dražší oděv, ale přece se mi mnohem méně líbí pro jeho umouněnost. Vím, že Klárčina matka nemá žádné služky, která by Klárce botky čistila, že si je Klárka čistí sama, a pohleďte, jak se lesknou. Vím, že Klárka každého dne čerstvých punčošek dostávati nemůže, a přece vizte jen, že jsou bílé, jako padlý sníh. Jak to přijde, že je Klárka z vás nejčistější? Ona nejen bedlivě sama čistí sebe i svůj oděv, ale dává i pozor, aby se tak brzo neumazala. A to jí dělá velikou česť."

Cizí pán.

Po náměstí malého městečka Vítovic ubíral se před polednem velmi pěkně oděný cizí pán. Bylo mu setkati se s několika hošky, kteří právě ze školy domů kráčeli. Jeden z nich pozdravil cizince, ostatní učinili to po něm.

„Hoši," pravil k nim pocestný, „asi čtvrt hodiny za městečkem je prý myslivna. Já neznám cesty. Ale kdo by z vás mne tam chtěl dovésti, tomu bych slušně se odměnil." Všickni chlapci — bylo jich pět — hlásili se, že pocestného do myslivny dovedou. On však vybral si z nich jen jednoho a pravil:

Když byli u cíle, poděkoval se pán Filipovi.

„Tento mne dovede. Abyste však vy ostatní s prázdnou neodešli, dostavte se dnes odpoledne po škole, budete-li míti času, ke mně do myslivny.“

Hoši brali se dále cestou svou, jen zvolený Filip zůstal u pána a doprovodil ho tam, kam přijíti si přál.

Cestou vyptával se ho pán o všeličem a dověděl se mezi jiným, že rodičové jeho jsou chudobni, rodičové pak jeho soudruhů vesměs zámožnější.

Když byli u cíle, poděkoval pán Filipovi a dal mu za odměnu veliký, pěkný, bílý, stříbrný tolar. Filip sotva svým očím věřil, když mu pán pravil, že peníz ten jest nyní jeho.

Děkoval zaň velice, ale pán pravil: „Víš, proč jsem tě zvolil před ostatními? Žes byl ze všech nejčistější. Soudruhové tvoji vesměs byli špinaví. Hlavy jejich byly rozcuchány, obličeje umazány, ruce špínou popraskány a na nohou bosých byly by se mohly sázet brambory. S takovými špinavými hochy styděl bych se jíti. — Proto přece vyřiď však soudruhům svým, že si mohou, budou-li chtít, po škole do myslivny zaskočit.“

Pln radosti vrátil se Filip domů, a soudruhové jeho vyptávali se ho, sotva že odpoledne do školy byl přišel, jak s cizincem pochodil. Když byli uslyšeli, co Filip dostal, a co jim ještě měl vyřídit, pravili: „I to jest nějaký bohatý a štědrý pán. Půjdeme k němu. On nám jistě také něco uštědří.“

Nemohli ani dočkati se, až bude škola skončena. Jakmile je pan učitel propustil, běželi k myslivně. Běželi tam tak, jak byli dopoledne, zamazáni,

rozcucháni. Zdaleka již viděli vzácného pána státi před myslivnou, jakoby na ně čekal.

„Jsem rád, že jste přišli," pravil k nim. „Byl bych vás podělil dárky svými již dopoledne, avšak neměl jsem jich pohotově. Zde vezmi každý a dobře užívej." Při tom dal každému malý zapečetěný balíček s připomenutím, aby jej rozbalili teprv, až domů přijdou.

Hoši byli nedočkavi a zastavili se hnedle u prvního, který nejblíže bydlel, chtíce zvěděti, čeho má v balíčku naděleno. Sešlo se tam i několik jiných hochů, kteří o cizím štědrém pánu slyšeli. — S balíčku strhla se vrchní zapečetěná obálka, a v té byl jiný balíček, ale na něm pěkně napsaná cedulička: „Čistotou každému se zalíbíš."

To hochů neuspokojilo, i rozbalovali dále a co našli? Hřebínek a kousek mýdla. Při tom pak opět napsané připomenutí:

Hřeben a mýdlo dobří jsou přátelé —
často jich užívej — zdráv budeš na těle.

Hraběnka.

Hraběnka Dvorská byla paní velice dobrotivá k lidem chudobným a veliká přítelka dítek, které rády do školy chodily. Posílala jim dárky všeliké, knížky, péra, tužky, písanky, hračky, obrázky a všeliké jiné věci. Chudobné dítky od ní i oblek dostávaly. O zkoušce výroční těšívaly se vždycky dítky na její příchod. Neopomenula jich nikdy v den ten ve škole navštíviti. Poslouchala ráda, jak dítky za rok

v dobrém prospěly, a pro pilnější měla vždy pěkných dárků uchystáno.

Jednou, když výroční zkouška zvláště dobře dopadla, pravila paní hraběnka k dítkám: „Velmi jste mne potěšily, dítky milé. Naučily jste se mnohým pěkným věcem, a co mne nejvíc těší, jest také to, že jste uvykly pěkným spůsobům. Slušně sedíte, slušně stojíte, slušně kráčíte, slušně do očí hledíte, slušně mluvíte a všecky jste velmi čistě umyty a oblečeny. Všecky? —“ Při otázce této činila vzácná paní, jakoby dítky na novo prohlížela, a oči její skoumavé zastavily se na chvilenku při dvou dítkách, které v lavici zadní vedle sebe seděly. Byla to Voršilka s Verunkou, dvě sestry, které nepořádným oblekem a nečistotou svou nápadně od jiných se lišily.

„Všecky?“ opakuje poznovu otázku svou hraběnka, načež pak jakoby nic, doložila: „Nu, skoro všecky.“

„Vše, čemu vás dobří vaši učitelé navykají, jest vám velice potřebné a prospěšné,“ pokračovala dále paní hraběnka. „Zvláště pak čistota sluší každému dítku tak, že hned každému se zalíbí, pilně-li se čistí. Kdo čistoty nedbá, škodí si velice na zdraví svém a připravuje se o vážnosť lidí rozumných.“

Na to jak obyčejně rozdala hraběnka hojnosť dárků pilným a hodným dětem, a řekla konečně: „Za to, že jste mne svými dobrými spůsoby a zvláště svou čistotností potěšily, zvu vás na zejtří k poled-

nímu do zámecké zahrady, kde vás čekat bude pěkné vyražení."

Kdož tu zprávu raději slyšel než dítky, které ze zkušenosti již věděly, jaká vyražení v zámecké zahradě mládeži připravena bývají: Dobrá jídla, hudba, veselé hry. Celý den nemluvilo se o jiném, než o zejtřejší zábavě. V den pak druhý každé dítko čistilo se co nejvíce, aby štědré paní hraběnce se zalíbilo. Čistily se dítky všecky? Ano — skoro všecky.

K polednímu shromáždily se ve škole a kráčely odtud v slušné řadě k ustanovenému místu. Když se tam blížily, vyšli jim naproti hudebníci a s pěknou hudbou vedli je do zahrady. To byla radosť — to bylo plesání těch malých dobrých srdéček! A což v zahradě teprv. Tam na travnatém místě v stínu stromů košatých umístěny byly stoly a lavice. Stoly pokryty bílými ubrusy, lesklými talíři i jiným stolním náčiním. Ovoce a lahůdky všeliké v pěkných nádobách na stolích postavených z daleka smály se na veselou mládež. Ostatní jídla již také začala se snášeti. Dříve však každé dítko usednouti mělo na vykázané místo, tam totiž, kde napsáno bylo jeho jméno a příjmění. Již dítky svá místa našly, již všecky u stolů sedí. Sedí v skutku všecky? Skoro všecky. Jen dvě dívky hledají posud místa, na nichž by napsáno bylo: Voršilka — Viktorka. Jsou to dvě sestřičky, které nepořádkem a nečistotou svou posud velmi od jiných se liší. Když je tak hledajících uzřel jeden služebník, pravil k nim:

„Hostina tato ustrojena jest jen pro dítky školy naší. Vy do ní náležeti nemůžete. Podívejte se jen,

jak všecky dítky školy naší jsou čistě umyty, učesány a ustrojeny. Ale vy jste umouněny a rozcuchány, oděv pak váš je v nepořádku největším. Odejděte odtud a čekejte, až paní hraběnka hostinu dá upraviti nečistým.“

VI.

Kdy byl a kdy nebyl František povolným.

1.

František a bratr jeho Karel dostali od matky k svačině po jablíčku a šli na to na dvůr se proskočit.

„Jak dobrá je naše matinka, že nám dává jablíčka!“ pravil František.

„Ale ty máš pěknější jablko než já,“ stěžoval si Karel. „Tvé jest červené, mé jenom žluté.“

„Líbí-li se ti červené více, vezmi si mé,“ dí František, „a dej mi za ně své.“

„To rád učiním,“ odpověděl Karel.

Oba hoši vyměnili si svá jablka a zdáli se býti spokojenými. Ale když byli již na dvoře, ozval se opět Karel: „Přece jsem si měl nechat žluté jablko. Je věčší a bude nepochybně také chutnější.“

„Dal jsem ti své červené jablko jen proto, abych ti učinil po vůli,“ pravil František. „Nejsi-li spokojen, zůstaňme každý při tom jablku, které nám dala matinka.“ Takto činíval František často, aby

Oba hoši vyměnili si svá jablka.

měl s Karlem dobrou vůli. Nechtěl se s ním o nic hádati ani hašteřiti. Věděl, žeby to rodičům bylo nemilé, kdyby synáčkové jejich o každou maličkosť se hašteřili, a proto raději ustoupil (od svého práva), aby jen rodičům uspořil mrzutosti.

Ale jednou pravil Karel k Františkovi: „Sousedův Prokop přinesl si z lesa velikou kytici pěkných červených jahod. Pojďme také do lesa na jahody.“

Tu řekl František: „Do lesa na jahody s tebou nepůjdu.“

„Proč tam nechceš jít?“ tázal se Karel.

„Protože by se rodiče hněvali, kdybychom bez jich dovolení z domu šli,“ odpověděl František.

„Vždyť bychom je mohli požádat, aby nám dovolili,“ namítal Karel.

„Rodiče již jednou řekli, že sami do lesa jíti nesmíme, a protož jich dotěrnou prosbou ani neobtěžujme.“

Tak pravil František, a netoliko že sám do lesa nešel, nýbrž opřel se i žádosti bratrově přimlouvaje mu, aby toho, co rodiče přikazují, byl poslušen.

Karel, bývaje s počátku neposlušný a svévolný, učil se z nenáhla od bratra svého jak poslušnosti tak i povolnosti.

2.

Ve škole, do níž chodil František, nebývalo ve čtvrtek vyučování. Dopoledne dělávali hodnější hoši své úlohy, odpoledne pak s dovolením svých rodičů scházívali se někteří k společným hrám a zábavám.

Jednou sešlo se osm chlapců na dvůr, který náležel rodičům Františkovým. „Nač budeme hráti?“ tázal se František.

„Na cukababu!“ volali jedni.

„Ne, ne,“ bránili druzí, „hrejme raději na vojáky.“

Ti, kteří chtěli hráti na cukababu, byli počtem tři, druhých i s Františkem bylo pět.

„Poddejte se nám!“ žádali soudruzi Františkovi, „jest nás věčší počet.“

„Nepoddáme se, vy byste se nám vysmáli,“ odpověděli druzí.

Již málo scházelo, žeby se byla strhla hádka.

Tu praví František: „Není to hanba a nezasluhuje to výsměchu, když soudruhové pospolu dobře se srovnávají a hádkám se vyhýbají. Abychom pak dokázali, že chceme býti srovnanliví, ustupme my sami, ač nás jest pět, třem svým soudruhům, kteří na vojáky hráti nechtějí.“

Slovo Františkovo přimělo všecky soudruhy k tomu, že dobře spolu se snášeli.

Avšak jednou byl opět František s několika spolužáčky pohromadě. Byli v zahradě a stáli právě u jakéhosi keře, když v něm něco zašustilo.

„Ještěrka, ještěrka,“ vzkřikli chlapci a dali se na útěk. Jen František stál pokojně u křoví a pozoroval skutečně ještěrku, jak sem tam se pohybovala.

„Proč utíkáte?“ tázal se svých spolužáků.

„Protože ještěrka jest jedovatá,“ odpovídali hoši, „kdyby nás kousla, umřeli bychom.“

„Mýlíte se,“ dí František, „ještěrka není jedo-

vatá, a také se nikdy na vás neodváží, aby vás pokousala, protože se bojí člověka."

Hoši stáli na svém, že ještěrka jedovatá jest.

Ale František, ač jinak byl velice ústupný, neustoupil tehdáž od svého vyjádření a tvrdil stále, že ještěrka jedovatá není.

Avšak do hádky se spolužáky svými přece se nepustil.

„Co jsem slyšel ve škole od pana učitele, na tom stojím a od toho neustoupím." Tak pravil a přestal mluviti.

Kdy byl a kdy nebyl Hynek povolným.

Hynek měl sestřičku, kterážto byla mnohem menší a mladší než on. Říkali jí Filipka. Hynkovi ukládala někdy matka, když sama v kuchyni práci měla, aby s malou Filipkou si pohrál. Ale Hynek hrával obyčejně jen to, co těšilo jeho samého, sestřičky pak všímal si trochu jen tenkráte, když už do pláče se dala, a když se bál, že matka na pláč její do pokoje přikvapí.

Jednou přála si Filipka, aby jí stavěl z kartů domečky, kteréž ona fouknutím svým bořila. Ale Hynkovi nechtělo se do té hry. „Raděj hrejme si na koně," pravil Filipce, „ty budeš mým koněm, a já tě budu proháněti po pokoji."

Filipka povolila, Hynek k ní přivázal provaz, vzal do ruky bič a jal se sestru svou jako nějakého koníka proháněti a ji bičem k věčšímu běhu pobízeti. Filipka běžela pořád čerstvěji a čerstvěji,

až — ubohá uprostřed pokoje na tvrdou podlahu upadla a notně v čelo se udeřila.

Matka přiběhla do pokoje, mrzela se a pravila: „Proč hraješ vždy jen své divoké hry a nikdy to, čeho si přeje Filipka?“

Druhého dne na to uložila opět matka Hynkovi, aby chvíli v pokoji na Filipku pozor dal.

Na koně s ní hráti více nesměl, do jiných her se mu nechtělo, a proto nechal Filipku, ať dělá co dělá. Ale Filipka měla dlouhou chvíli a chtěla brzy to brzy ono. Chtěla míti maminčino rozdělané pletení; Hynek jí je podal, ona pak vytáhla dráty z punčochy. Chtěla prát v umývadle své knůtky na pannu; Hynek jí tam nalil vody, ona pak celá se pomáchala a konečně i vodu po podlaze rozlila. Vztahovala konečně ručku po ostrém nožíku, který otec na svém stole zapomněl; ani toho jí povolný bratr neodepřel. Filipka však sotva že nůž do ruček byla dostala, již se řízla do prstíčku, při čemž ovšem opět plakati začala.

Když matka pláčem přivolaná do pokoje přišla, ulekla se toho hospodářství, které povolný bratr nerozumné Filipce prováděti dovolil. Matka domlouvala velice Hynkovi a pravila: „Chce-li dítě něco neškodného, bráníš mu v tom, a chce-li něco hloupého a škodlivého, povoluješ mu z pouhé pohodlnosti. To je špatná povolnost.

Talíře a sestry.

Albina a Hedvika byly dvě sestřičky a měly se vespolek rády skoro tak, jako kočička se psíkem, když se jim dá, aby s jedné mísky obědvali.

Nemyslete si však, že Albina s Hedvikou obědvaly spolu z jednoho talíře. Nikoli, každá měla talíř pro sebe a to jedna právě takový jako druhá. Oba jejich talíře byly stejně okrouhlé, stejně široké, stejně hluboké, stejně bílé, tak že ještě více sobě se podobaly, než dva rodní bratříčkové. Jen lesk nemívaly stejný, ano lesk. Leskl se totiž vždy více a pěkněji ten, který byl v kuchyni pozorněji utřen. Ale právě na tomto lesku daly si oba záležeti. Když tak vedlé sebe na stůl, na němž bílé prostěradlo prostřeno bylo, kuchařka je položila, hned počaly mezi sebou se pozorovati a svým leskem se vychloubati. „Já se lesknu lépe,“ pravil jednou talíř Albinčin svému stolnímu druhu, „na tobě pražádného lesku vidět není.“

„To jen je tím,“ omlouvá se druhý, „že jsem trochu opocen. Tys byl dnes pořád v teple, já pak jsem přišel ze studeného mísníku.“

„Lichá to omluva,“ stojí na svém první, „nejsi přece tak pěkný jako já, vidím na jedné straně prášek na tobě.“

„Hm, já jich na tobě vidím více,“ vyčítá pohaněný, „děláš se vždy lepším a jsi vlastně horší mne. V mísníku chceš býti vždy nade mnou a měl bys býti pode mnou. Avšak ode dneška se ti více podkládati nebudu.“

„A já tobě teprv ne," durdí se talíř Albinin, „to by se mi chtělo, připustiti snad, abys byl kdy na vrchu. Ne a ne!"

Již při sklízení se stolu chtěly oba talíře býti na vrchu, když pak k mytí kladeny byly do škopku, nechtěl zas žádný přijíti vespod.

Derouce se o přední místo, vrazily ve škopku nelítostně do sebe, že cinkot z kuchyně až do pokoje slyšeti bylo. Při tom se stalo, že talíř Hedvičin skutečně trochu byl uražen a to právě na kraji. Nechtě však strpěti urážky své, splatil ji druhu svému okamžitě urážkou mnohem věčší. Kuchařka aspoň po náležitém vyšetření, ku kterému i obě dívky za svědky se dostavily, rozhodla a rozsoudila, že talíř Albinčin netoliko je uražen, nýbrž přímo v půli rozražen.

Vrchní soud matčin, ku kterému obě strany odkázány byly, učinil vynesení takové, že talíř Hedvičin urážku svou nepatrnou snášeti má bez náhrady, Albinčin talíř však musel býti nahrazen novým, jenž by právě takovou službu konati dovedl, jako předešlý.

Hádávali-li se bratří talířové na stole o přednosti své, hašteřívaly se sestřičky, jimž náležely, u stolu pro věci ještě malichernější.

„Ty máš více omáčky na mase," vyčítala Alba Hedvě.

„Tys měla zas více nudlí v polévce," oplácela jí sestra její vyčítání.

„Myslím, že můžete být obě spokojeny," rozho-

dovala pak matka, „dostáváte obě tolik, abyste do syta se najedly.“

Ale k slovu matčinu sestřičky ty málo kdy v hašteření ustaly. Hamonívaly se i před ní, a každá chtěla míti poslední slovo. Jen když otec přísně pohlédl, zarazily se obě, byť i celého slova byly ještě nedopověděly. Třeba po první slabice udělaly puntík a veliké znamení pomlčení. I nastalo pokaždé ticho, jakoby uťal. Věděly totiž hašteřivé dívky, že otec nepostupuje od pohledu k napomínání a pak ještě k napomínání, nýbrž přímo a jedině od pohledu k tenké švižné rákosce, která jinak na příhodném místě na vyklepávání šatů uchystána byla.

Děvčátka sice jen jednou byla seznámila se s touto dlouhou, bezrukou, štiplavou panenkou, ale od té doby nemohla si na ni vzpomenouti, aby je při tom po zádech nepomrazilo.

Že dobrá matička dcerušky své raději hladila rukama svýma po lících než štiplavkou po zádech, proto myslívaly zlé dcerušky, že ji hašteřením svým mohou utrápiti a usoužiti.

Však ona matinka, byť sama rmoutila se nevím jak, otci přece nepoví, o tom dcerušky byly přesvědčeny. Protož jen hádat se — jen se hašteřit. „Zde si sednu já.“ — „Ne, tvé místo je tamto.“ — „Já si vezmu tuto jehlici.“ — „Ne, té se mi ani dotknout nesmíš.“ — „Podívej se, schází ti knoflík?“ — „Nevidíš, že se ti dva háčky utrhly?“

Tak a podobně znělo to stále, kdykoli dívky byly u sebe. Hlásky jejich rozléhaly se více než cinkot talířů, když nepozorně na sebe se ukládají.

Holčičky neměly již ani tolik spůsobu, aby ulevily v hádání svém, když k matce jejich přišla nějaká návštěva, ba tu právě ještě více slyšet se dávaly, jakoby hašteřením svým chtěly se vyznamenat. Matka se hanbila, dcerušky se nestyděly. — „Ó ty bezruká panenko tam na příhodném místě, proč se nad nimi nesmiluješ? — Proč jim nevštěpuješ trochu studu a útlého citu k ubohé matce, která již neví, co počíti s dceruškami nezdařilými? — Nu, snad ten rozpůlený talíř to nějak spraví."

Rozpůlený talíř ani tak ne, jako spíš jeho nástupce, talíř nový, kterýž na neštěstí nebyl tak zcela bílý jako předešlý, nýbrž měl na okraji modrou obroučku.

Obroučka ta líbila se oběma děvčátkům tak, že by se byly málem o ni porvaly. Hádka aspoň byla velekruta. Obě sestřičky daly se do takového pláče, že by pro krásu svou vším právem nazvati se mohl brečením. Jakž by se dalo očekávati, že jedna bude jíst na talíři bez kousku, když druhá bude se honositi krásnou, modrou obroučkou? — Matka chlácholila, napomínala, prosila, aby rozumnější povolila, — ale nadarmo. Každá si myslila, že talíř s modrou obroučkou má mnohem věčší cenu než sebe moudřejší rozum.

Tu přihodilo se, že vstoupil do dveří otec.

„Co to je? co se to děje?" tázal se přísně.

„Hedvika chce — Albina nechce." — vypravily ze sebe obě dívky najednou, avšak zaleknuvše se pohledu otcova, neodvážily se více doložiti, co která chce a co se jí nelíbí.

Matka za ně příhodu vypověděla. Již jí to samé konečně bylo přílišné.

Otec nesáhl po rákosce, ale řekl hlasem, který věstil, že co se vyřkne, bude neodvolatelné: „Koupil jsem včera dva černé talířky ze sprosté hlíny pro kočičku a pro psa. Ty dám svým zvedeným dcerám, aby příčiny k hádce neměly. Na těch budou jídat od dnešního dne. Zároveň však bude se jim dávati každodenně jen poloviční oběd, aby je bujnost jejich k hašteření tak nepopuzovala. To potrvá, pokud se úplně nepolepší."

Matka seznala, že další shovívání dceruškám k ničemu dobrému by neprospělo. Držela se tedy věrně ustanovení otcova.

Poloviční obědy na černém talířku měly však na dívky aneb vlastně na zdravé jich žaludky moc neodolatelnou. Již druhý den hašteřily se o něco méně, třetí, čtvrtý a pátý již jen po šeptu, desátý pak den slyšela matka nepozorována jsouc od dcerušek tuto jejich rozmluvu:

„Albinko, chceš-li, můžeš si vzít dnes můj klobouček na vycházku, tvůj je trochu ošumělý."

Načež Albina: „Děkuju ti, Hedvičko, prosila bych tě jinak o něj, ale zdá se mi, že nebude dost jisté počasí, a kloboučku tvého by bylo škoda, kdyby zmokl."

To již vypadalo jinak než hašteření. Děvčátka nabývala nejprvé každým dnem věčšího přesvědčení, že hádek mezi sestřičkami potřebí není; v zápětí pak za tím, probouzelo se poznání, že sváry sesterské

jsou ošklivé; konečně čím dál tím více vycházely na jevo lahody obcování vlídného a ustupného.

Otec vida úplné polepšení, zrušil ovšem trest ustanovený, a přinešeny jsou na stůl talíře, které k hádce kruté daly podnět.

„Která pak chce míti talíř s modrou obroučkou?" tázala se matka, skoumajíc své dcerušky.

Tu zašeptala jí Albina do ucha levého: „Matinko, prosím tě, dej jej Hedvice."

Hevika zas s pravé strany šeptajíc prosila: „Mohla by jej dostat Albina."

„Když tedy již obě tak daleko jste došly, že jedna druhé lepší věc přejete, mějtež obě talíře stejně hezké," dí matka, oběma polepšeným dcerám proužkované talíře předkládajíc. „Nechť vám jsou pobudkou, abyste v předešlou chybu znova neupadly."

O těchto talířích praví se, že mezi sebou o svůj lesk se nehádaly, že nikdy jeden do druhého nevrazil, aniž ho urazil. Protož přicházejí oba dosud celé do mísníku i na stůl děvčátek ustupných.

VII.

Spí-li, ani chleba nechce.

Vilém byl stále při dobré chuti. Sotva že ráno oči otevřel, již se ptával po snídaní. Ale maminka ustanovila, že má dříve se umýti, ustrojiti a pomodliti. To Vilémovi dlouho trvalo. Ještě se modlil

a již se ohlížel po stole, na němž stála jeho snídaně. A to bylo velmi nehezké. Při snídani dostával největší hrnek kávy a největší kus chleba a přece chtíval ještě, aby mu maminka přidala. Do školy nemohl jíti, aby nepožádal o něco k snědku. Žvýkal pořád mezi učením. Často, když vyvolán byl od učitele, nemohl ani odpověděti, protože měl plná ústa. Jakmile přišel ze školy, již opět chtěl jísti. A když byl oběd, nevěděl nikdy, kdy má přestati. Zdálo se mu pořád, že má ještě hlad. Avšak ač velmi mnoho obědvával, chtíval přece brzo po obědě jíst na novo. Svačinu nikdy neobmeškal, večeře pak byla mu tak milá, žeby si byl přál, aby aspoň o hodinu déle trvala. Jen když spal, nechtěl jísti, a to bylo věru dost, nebo spával obyčejně deset i jedenáct hodin.

Myslíte, že to časté a hojné jedení Vilémovi šlo k duhu? Nikoli.

„Tys tak veliký jedlík, a nic to na tobě není znát," říkala mu matka jeho. A bylo to pravda, co říkala.

Bratří jeho Bohuš a Jaroš jídali mnohem méně, a přece byly tváře jejich plnější a červenější. Vilém byl ve tváři bledý a jako opuchlý. Oko jeho bylo pořád ospalé.

Z učení školního nic si pamatovati nemohl. Čím více šlo do žaludku, tím méně mohlo jíti do hlavy.

Při tom býval Vilém přečasto churav; obyčejně stěžoval si na bolení hlavy a na to, že mu je těžko od žaludku.

Rodičové jeho volávali k němu lékaře. Když přišel po druhé a po třetí, pravil: „Zde jiné pomoci není, než aby chlapec méně jídal, aby byl v jídle střídmější.“

Neolizuj!

Karolinka měla velikou vadu do sebe. Poslala-li ji matka ke kupci pro cukr, pro mandle nebo pro rozinky, vždycky cestou rozdělala kornout, aby z něho něco smlsala. Byla-li poslána pro smetanu, nebo pro povidla, olizovala. Nesla-li pivo ve džbánku, upíjela. Karolinka věděla dobře, že mlsajíc dělá něco zlého. Na veřejné ulici mlsat se styděla, aby se jí lidé nesmáli, aby ji někdo nepokáral. Chtěla-li něco smlsnouti, zalezla někam do domu, postavila se v průjezdě za vrata a mlsala. Přitom stále se ohlížela, bojíc se, aby jí někdo neviděl. Byla by si z toho dělala hanbu velikou, kdyby ji někdo při mlsání byl dopadl. Ale zapomněla, že toho, zač bychom se styděli před lidmi, nemáme dělati ani potají. Co je zlého, zůstane zlým, ať o tom lidé vědí nebo ne.

Jednou Karolinka nesla hrneček smetany. I zdálo se jí ustavičně, že smetánka na ni volá: „Smlsni si trošku! Smlsni si trošku!“ Bylo to pokušení k zlému skutku, a Karolinka měla je přemoci. Ale Karolince nenapadlo v tu chvíli, že je mlsání něco zlého; myslila naopak, že nic není krásnějšího, jako právě mlsání. Poněvadž pak svůdný hlásek stále ze smetánky se ozýval, uposlechla ho Karolinka, vstoupila

do průjezdu jednoho domu, ohlédla se, zdali nikdo nejde, postavila se za vrata domovní — a mlsala.

Smlsnutí bylo rychle hotovo, a Karolinka chtěla nyní pospíchati, aby jí nikdo za vraty nepřistihl a si nepomyslil, že tam mlsala.

Ale jaká to nehoda! Právě k tomu přichází Lízička, její přítelka. Jde průjezdem a vidí, jak si ústa od smetany utírá. „To je hanba, ta to teď poví ve škole, a všecky žačky budou se mi vysmívati, že jsem mlsala." Tak si myslila Karolinka. I zapálila se studem celá v obličeji, sklopila oči před Lízičkou a nedůvěřovala si jich ani pozdvihnouti.

„Ale Karolinko, co to zde děláš, nikdy bych si do tebe nebyla pomyslila, že si zvykáš ošklivému mlsání," pravila hodná školačka.

„Tu máš a smlsni si také, ale neříkej toho ve škole," zašeptala Karolinka, hrneček Lízince podávajíc a myslíc, že ji tím pohne, aby mlčela.

Ale Lízinka pravila: „Nikdy se toho na mne nedočkáš, abych ujídala z toho, co mi nenáleží. Vždyť je to pravá krádež, která protiví se milému Bohu. Karolinko, polepši se, aby se Pán Bůh na tebe nehněval."

Karolinka ulekla se slov těchto ještě více. Ani jí nepřipadlo dříve na mysl, žeby mlsání takové, jakého se pokradmo dopouštěla, bylo zároveň krádeží. A byla to krádež. Nebo věci, které Karolinka od kupce neb odjinud nosívala, koupeny byly za peníze matčiny a náležely tedy matce. Karolinka ujídala je bez matčina vědomí, bez matčina dovolení, potajmo, pokradmo, tedy kradla. — Ale Karolinka

nechtěla více krásti. Přišla domů celá uplakaná, padla matince kolem krku a s velikou lítostí vypravovala jí, čeho se dopouštěla. Od hodiny pak této žádného mlsku nikdy ani se nedotkla.

Hltavý Bedřich.

Bedřich nemohl viděti žádného dobrého jídla, aby na ně chuti nedostal. Viděl-li, že někdo něco chutného jí, postavil se před něj a díval se na něj tak, jakoby mu každé sousto do úst počítal. Strojila-li matka v kuchyni oběd, obskakoval kolem ní a chtěl, aby mu dala kousek něčeho dřív ještě než to na stůl přijde. Postavilo-li se dobré jídlo na stůl, chtěl míti z něho nejdříve sám. Sotva se dočkati mohl, až na něho řad přijde. Jakmile dostal na svůj talíř, pustil se okamžitě do jídla, byť i sebe horčejší bylo.

Často býval pro svou hltavosť a nedočkavosť napomínán, ale nepolepšil se.

Jednou dala mu matka košík velmi krásných jablek a poslala ho s nimi do pěkného zámku, aby je tam v kuchyni prodal kuchaři. Když přišel Bedřich do kuchyně, mohl tam oči nechati. Tolik jídel před tím nikdy ještě neviděl. „Ach jak musí býti chutná jídla ta,“ myslil si, „a jak šťastní jsou takoví lidé, kteří se jich mohou do syta najísti.“

Kuchař spozoroval jeho žádostivosť a uřízl mu kousek uzené kýty na talíř. Bedřich snědl vše do čista, olizoval prsty a sesbíral všecky drobečky, které zbyly na talíři.

Od té doby nepřál si býti nikým, než zámeckým kuchařem.

„Kuchařství je umění, kterému se musí každý dost dlouho a pozorně učit," pravila matka.

Ale syn odpověděl, že si z toho nic dělat nebude, ať si čas učení potrvá jakkoli dlouho, jen když se bude při tom dobře mít.

K snažným prosbám Bedřichovým dali se rodiče pohnouti k tomu, že požádali zámeckého kuchaře, aby Bedřicha do učení přijal.

Kuchař to učinil, a Bedřich učil se kuchařství opravdu s velikou pozorností. Netrvalo to příliš dlouho a Bedřich uměl mnoho chutných jídel upraviti. Kuchař ho chválil a sliboval mu, až se vyučí, že mu také v některé zámecké kuchyni službu opatří.

Ale jedné chyby Bedřich nechati nemohl. Ať strojil co strojil, ode všeho musel okusiti. Že to však veřejně činiti nesměl, dělal to potají.

Jednoho dne byla veliká hostina v zámku, k níž v kuchyni mnoho jídel se připravovalo. Sluhové přicházeli a odnášeli mísu za mísou do jídelny. Bedřich ovšem také některá jídla na mísy rovnal. Právě byla jedna mísa k odnešení zase připravena, a kousky na ní uložené velmi chutnými býti se zdály. Byla to smažená kuřata a ta odjakživa Bedřichovi převelice chutnala. Kuchař na okamžik odskočil, služebník jídla odnášející, ještě se nedostavil. Pročby si Bedřich z mísy kousek nevzal? Vždyť toho nikdo nepozná, kousky nejsou odpočítány. Sáhne do mísy, a již nejpěknější kousek nese do úst. V tom slyší kroky za dveřmi. Někdo jde. Rychle se to musí sníst, aby ho

nikdo nepřistihl. Hltá, hltá, sotva může polykat, ale v tom kůstka jedna malá opře se mu v jícnu, a Bedřich nemohl jí ani ven dáti ani spolknouti.

Přistihli ho kuchař i stolník. Ale to nebylo nejhorší. Horší bylo, že mu žádný z nich kůstku z jícnu vytáhnouti nedovedl. Než pak přiveden býti mohl lékař, byl ubohý Bedřich již mrtev.

Střídmosť, matka zdraví.

„Kéž bych byl tak zdráv a silen jako je tatínek," pravil jednou Miroš své matince.

„To se s pomocí Boží může státi," odpověděla matka, „avšak musíš být také vždy tak střídmě živ, jako býval a jest tvůj otec."

„A jak je to, být střídmě živ?" tázal se chlapec.

„Máš jísti jen tolik, mnoho-li opravdu potřebuješ. Jak přestává hlad, máš také ustat v jídle."

„Jen že nevím, kdy hlad přestává, mně se zdá někdy, že mám hlad, i když jídlo již je u konce."

„To bývá tenkrát, když je něco na stole, co ti velice chutná. Ale to, co tě v takovou dobu k jídlu pobádá, není pravý hlad, nýbrž jen dobrým jídlem podrážděná chuť. Ta tě svádí, abys více jedl, než potřebuješ. Ta chuť musí se přemáhati. Nebudeš-li ji v sobě přemáhati, budeš-li vždy jídati nad potřebu, nebudeš zdráv ani silen, ba ani dlouho živ. Jen střídmosť zachovává zdraví."

Miroš namítal ještě: „Nevím, kdy mám opravdový hlad a kdy pouhou chuť k jídlu. Jak to poznám?"

Matka pravila: „Mohl bys to poznat. Někdy bys

rád jedl ještě koláč nebo kus pečeně, ale o brambor nebo o suchý chlebíček nestojíš. Tu nemáš pravého hladu, a je čas, abys přestal jíst i to, nač máš ještě chuť. Avšak, abys nebyl nikdy v pochybnostech o tom, ozývá-li se v tobě hlad nebo chuť, poslechni vždy na slovo, jak já ti poradím. Řeknu-li kdy: „Máš již dost," nechtěj pak nikdy, abych ti dala ještě."

Miroš uposlechl rozumné matky své. Často bývalo dobré jídlo na stole a jemu zdálo se, že má veliký hlad, ale matka řekla: „Nemáš více hladu," a Miroš přestal okamžitě a neobtěžoval matky své novými prosbami.

Matka věděla, kdy Miroš má jídla dost, lépe než on sám. Hladu trpěti ho nenechala, ale nestřídmosť v něm krotila. Z Miroše, poněvadž vždy dle rady matčiny se choval, stal se jonák silný a zdravý, který nikdy nestonal.

Vyběračná Terezka.

Terezka nebývala spokojena s tím, co matka k obědu ustrojila. Bylo-li na stole něco dobrého, nějaká pečínka, buchtičky anebo cos podobného, tu ovšem nedávala se k jídlu pobízeti. Tu by byla jedla až do posledního drobtu. Tu se jí zdávalo, že ani přestati nemůže. Avšak když matka postavila k obědu hrášek, čočku, kroupy, jáhly, brambory, tu se jí nikdy do jídla nechtělo. Tu se šťourala ve svém jídle, až bylo ošklivo na ni se podívati. Tu by byla nejraději nechala na talíři vše, co jí matka přidělila, dávala

se pořád pobízeti, a piplala se s jídlem tak dlouho, že nemohla být ani hotova.

„Jen jez," říkávala matka, „jídlo je dobře ustrojeno, neuškodí ti a všem nám chutná. Vidíš, i Františce dobře chutná."

A to bylo pravda. Sestře Terezčině Františce chutnalo každé jídlo. V ničem si nevybírala. Ať matka přinesla na stůl cokoli, se vším byla spokojena. Otce i matku těšilo to a říkávali jí: „Ty spíš a snáze ve světě se uživíš. Terezce může se přihoditi, že ji bude tížiti nedostatek."

„Ale já nevím, že Františce všecko tak chutná," pravila jednou Terezka.

„To se ti může snadno vysvětliti," dí otec.

„Františka se ráno nasnídá, jde do školy a nejí pak nic celé dopoledne. Proto si přinese řádný hlad k obědu. Hlad však má tu dobrou vlastnosť, že dodává chuti k jídlu každému. V poledne se naobědvá a vydrží tak zas bez jídla až do večera."

„Ty však, jdeš-li ráno do školy, stavíš se jednou u babičky, po druhé u tetičky, po třetí u kmotřičky. Z těch žádná nepřenese přes srdce, aby ti nějaký mlsek nepodstrčila. Babička ti dá třeba i krejcárek nebo dva, abys si něco koupila. Poněvadž jídáš v nepravý čas, nemáš nikdy náležitého hladu. Poněvadž jídáš mlsky, nemáš chuti na jídla sprostší ale zdravější."

Co otec pravil, bylo pravda. Terezka byla vyběračná, mlsná i trochu opeslá, poněvadž chodívala na jídlo všude, kde cítila něco dobrého.

Ale Terezka nezůstala vždy dítětem. Přišel čas,

kdy si musela sama na výživu svou vydělávati, poněvadž otec věčně nežil.

Františka ráda pracovala a poněvadž brala za vděk stravou sprostou, lacinou, zbývalo jí z výdělku jejího i na jiné věci. Pomáhala své staré matce, nosila vždy slušný oděv a ještě mívala v záloze něco peněz pro těžké časy.

Terezka, co si vydělala, projedla vždy hnedle v dobrých chutných pokrmech ano i ve všelikých pamlskách. Že mimo jídlo i ještě něco jiného potřebuje, na to nepamatovala. Žeby si měla trochu peněz ušetřit, na to dokonce nemyslila. Proto u ní býval nedostatek velmi častým hostem. Jeden den mívala všeho hojnosť, na to pak několik dní po sobě velikou skrovnosť ano i hlad.

Jinak při mlsných lidech býti nemůže.

Loudivý Kašpar.

Do jedné školy chodívali mimo domácí také přespolní žáčkové, ti pak tam zůstávali přes poledne. I bylo jim dovoleno, něco k obědu si přinášeti a v čas polední to pojídati. Některý přinesl si chleba s máslem, jiný s tvarohem, ještě jiný buchtu, kus masa neb jitrnice. Jablka, hrušky neb švestky také nescházely. Ale v čas učení jídati se nesmělo, tu musely věci k jídlu být uschovány.

Kašpárek měl takový nespůsob do sebe, že loudil na každém žáčkovi, který si něco do školy přinesl. Otec jeho nebyl chud, a Kašpárek dostával doma jíst dost, ale co měli jiní, to se mu zdálo

být chutnější. „Ty máš dnes buchty, dej mi, já ti také dám, až budu mít,“ řekl jednomu. Druhého požádal o jitrnici, třetího o jablko a to vše třeba v týž den, a jedl vše dohromady ať bylo to neb ono. Žáčkové smávali se mu a říkavali o něm: „Již zas jde ten loudivý Kašpárek.“ Ba mnohdy řekli mu též, že je opeslý, ale Kašpárek mnoho z toho si nedělal.

Znali ho pro ten nespůsob již také po osadě. Cítil-li, když šel okolo některého domu, že tam odtud něco příjemného voní, poznal-li z toho, že se tam něco dobreho peče, smaží neb vaří, neostýchal se, šel tam navštívit kamaráda a zůstal tam třeba až do oběda. Kde ho k obědu nepozvali, tam se dohlásil. Anebo pošeptal kamarádovi: „Řekni mamince o kousek a dej mně.“

To bylo velmi ošklivé.

Přihodilo se jednou, že slavili svatbu v jednom domě vesnice té, kde Kašpar přebýval. Slavili svatbu a pozvali k ní mnoho hostí. Již v den před svatbou roznášely se koláče po celé vsi, a Kašparova maminka dostala také talíř koláčů. Kašpárek snědl jich několik a poznal, že jsou velmi chutné.

„To se ti hosté budou zítra o svatbě mít!“ pravil k spolužákovi svému, hodnému Martinovi. „Pojďme tam také, postavíme se zvenčí k oknu, snad nám také něco dají.“ Martin ovšem neuposlechl pobízení Kašparova a pravil, žeby se velice styděl, kdyby někde při svatbě okukoval a opeslým byl.

Ale Kašpar se nestyděl. Když nechtěl s ním jít Martin, pozval si několik jiných chlapců, kteří také trochu mlsní, všeteční a opeslí byli, a tak postavili

se všickni na násep a dívali se okny do světnice, kde se hodovalo.

Hosté si jich s počátku nevšímali. Hoši však volali: „Dejte nám také. Dejte nám také."

Někteří hosté vstali od stolu a dali skutečně tomu onomu po kousku pečeně. Jeden hodil jim hrst rozinek, mandlí a cukrovinek a měl z toho radost, že hoši o věci ty se poprali.

Když to však dlouho trvalo, a hoši před okny stále na hosti pokřikovali, napomínali je hosté, aby toho nechali a šli domů. Chlapci neposlechli. Myslili, že ještě něčeho se dovolají. — A hle, tu skutečně hodovník jeden, který mnoho žertovných věcí hostům napovídal, vstal, vyšel ven a vrátil se s dřevěnou konví. Chlapci se radovali, neboť nemyslili jinak, než že jim pivo nese.

Vidouce ho blížiti se, pokřikovali: „Dejte nám piva, dejte nám piva!"

Muž přistoupil až k oknu, vyzdvihl konev, podíval se po všech dotěrných klucích a vše, co v konvi bylo, — na ně vylil.

Ale pivo to nebylo, nýbrž voda špinavá, kterou všickni chlapci pořádně byli politi, nejvíce ovšem Kašpar, jenž stál ze všech okna nejblíže.

VIII.

Moje a tvoje.

Po ulici pochodem se bralo vojsko. Hudebníci kráčející v čele hráli, a pěkná hudba daleko se rozléhala. I ve světnici, kde Ferdinand a Václav s matkou svou přebývali, slyšeti ji bylo. Sotva že chlapci hudbu zaslechli, trhlo to jimi, odskočili od své hry a prosili matku: „Prosíme tě, matinko, dovol nám podívat se na ulici!"

„Jděte si," přivolila matka, „avšak ne bez kabátu a bez čepice, bylo by to neslušné."

Ferdinand rychle popadl kabát a čepici a již pádil ze dveří. Ale Václav dal se do pláče: „Nemám tu ani kabátu ani čepice."

Matka zavolala Ferdinanda nazpět a pravila: „Kabát, který jsi teď na sebe oblekl, není tvůj, nýbrž Václavův, dej mu ho okamžitě a vezmi si svůj."

„Nevím, kam jsem ho položil," vymlouval se Ferdinand, „ať si ho Václav najde."

Ale matka pravila: „Ty hledej věci své a uč se býti pořádným, věcí svého bratra bez jeho dovolení neužívej."

Ferdinand musel tedy dáti bratrovi, co bratrovi náleželo, naříkal však, že mu vojáci zatím ujdou, než si svůj oděv vyhledá.

„To je tím, že neukládáš všeho na pořádné místo," dí matka; „nesmíš však žádat, aby za nepořádek tvůj trpěl někdo jiný."

Ferdinand s hledáním byl hotov teprv, když Václav vraceje se již z ulice oznamoval, že vojáci zašli.

Nech ležeti, co není tvého!

„Budete nyní psáti,“ pravil pan učitel svým žáčkům ve škole. „Dejte si pozor, abyste vše řádně napsali.“

Všickni žáčkové uposlechli okamžitě slov svého učitele, chopili se per a v tichosti dali se do psaní. Nikdo při tom ani nezašeptl, každý hleděl si pilně práce své a byl bedliv toho, aby ji řádně vykonal.

Avšak po malé chvílce spozoruje pan učitel přece jednoho žáčka, jménem Vojtěcha, že nepíše. Učitel divil se tomu tím více, poněvadž to byl žáček jinak pilný a poslušný.

„Co se ti stalo, že dnes zahálíš?“ táže se ho.

Ale Vojtíšek povstav, odpovídá smutně: „Když jsem byl prvé u tabule, položil jsem péro své na druhou lavici a zapomněl jsem je tam. Nyní ho tam více nevidím.“

Učitel se táže: „Kdo vzal péro Vojtěchovo?“

Nikdo se neozývá.

Učitel táže se ještě jednou: „Kdo vzal péro, jež leželo zde na této lavici?“

Tu hlásil se žáček, který dnes poprvé do školy byl přišel a řekl: „Péro, které tady leželo, mám já, píšu ním.“

„Ale proč nepíšeš perem svým?“ dotazuje se učitel.

„Nemám žádného," dí žák. „Péro leželo na lavici, myslil jsem, že ním psáti mohu."

Učitel poznal, že žáček ten nezná ještě rozdílu mezi mým a tvým, i poučoval ho: „Péro tu sice leželo, avšak nebylo tvé, a co není tvého, musíš nechat tam, kde to jest."

Nový žáček slíbil, že si to bude pamatovati, vrátil péro a nosil odtud vždy s sebou, čeho ve škole potřeboval.

Ztracený peníz.

Lucie s Verunkou šly po ulici. Náhle se shýbne Lucie a pošeptá Verunce: „Teď si koupím něco dobrého u cukráře, který tamto má svůj krám; pojď se mnou, dám ti také."

„Kde dostala jsi peníze na cukrovinky?" táže se Verunka. „Vždyť před malou chvílí pravila jsi, že ti rodiče na mlsy peněz nedávají?"

„Našla jsem na zemi dvacetník, vidíš, jak se leskne!" chlubí se Lucie, pěkný nový peníz okazujíc.

„Co kdo najde, má vrátit," ozve se Verunka.

„Kdybych jen věděla komu?" odpovídá Lucie. „Po ulici mnoho lidí chodí, mohu-li věděti, kdo dvacetník ztratil?"

„Poptej se!" napomíná Verunka.

„To by dlouho trvalo, než bych se všech lidí optala," odpovídá Lucie. „Kdoby si bral ptaním tak velikou práci? Cukrovinky u cukráře jíst je pohodlnější. Jen pojď, jen pojď."

„Vždyť není třeba tak pospíchat," vece Verunka, „zastav se prvé se mnou u tohoto kupce, kde chci nakoupiti toho, proč jsem poslána."

V tom Lucie Verunce učinila po vůli. Když u kupce, co chtěly, byly pořídily a se vracely, praví Verunka: „Podívej se, Lucinko, na onoho hošíka, který s pláčem a nářkem běží proti nám. Znáš-li ho?"

„Znám," dí Lucie, „je to hošík chudé nádenice, která také někdy u nás při mytí a poklízení pomáhávala, nyní však již po delší dobu pro churavosť svou pracovati nemůže."

„Optejme se ho, proč pláče?" praví Verunka, „snad se matce jeho nepřitížilo?"

Soucitně jdou děvčátka k hoškovi otázat se, co se mu přihodilo.

Hošík vypravoval plačky, že šel do lékárny matce pro lék, na cestě pak že ztratil dvacetník. Matka teď více peněz nemá, a proto jí léku koupiti nemůže.

Verunka popatřila na Lucii a v pohledu její bylo Lucii, jakoby četla slova: „A ty chtěla jsi chudou ženu připravit o poslední její majetek?" I zarděla se Lucie a chvějící se rukou podávala hošíkovi nalezený peníz, řkouc: „Hle, tuť to, co jsi ztratil."

„Děkuji, děkuji vám," zvolal hošík, „nyní rychle poběhnu do lékárny, abych dobré matce opatřil, co lékař předepsal."

Verunka stiskla Lucii ruku a pravila: „Není-liž takový dík sladší, než nevím jaké cukrovinky?"

Lucie sklopila oči a odpověděla: „Ovšem, ale já jsem ho nezasloužila."

Poctivý Petr.

Za mlhavého jitra podzimního ubírali se v davu lidí, kteří po hlučné ulici velikého města tu za sebou, tu vedlé sebe, tu proti sobě houfně kráčeli, aniž času měli, jeden druhého blíže si povšimnouti, také dva nevelicí hošíkové. Podlé kožených tašek, které na zádech nesli, znáti bylo, že jdou snad do školy. A skutečně to byli školáci Šimon a Petr. Za nimi kráčel nějaký pán, který si je dobře prohlížel; oni však toho nepozorovali. U nárožního domu, kde křižovaly se ulice, byla budka tabáčnická. Zde zastavili se hoši a zvědavě prohlíželi si na nové tabuli pěkné vymalovaného Turka s velikým turbanem na hlavě a s dlouhou dýmkovou trubkou v ústech. Pán u téže tabáčnické boudy se zastavil a tázal se hochů: „Nu, hoši, líbí se vám ten Turek?“

„Líbí,“ odpověděli chlapci. Šimon prohlížel dále obraz, Petr však povšiml si nyní pána, který u krámu několik doutníkův koupiv, do pohodlné tobolky je zadělával. I zahlédl Petr, kterak asi dva kroky za krámem, z otevřené ještě tobolky nějaký papírek na zem mu vypadl. Přiskočiv rychle na to místo, zdvihne papírek, rozbalí a vidí, že je to zlatka. Chce ji podat pánovi, ale ten již je několik kroků dál mezi hemžícím se lidem.

„Pane, pane, počkejte,“ volá Petr, běže za neznámým, „něco jste ztratil.“ Ale pán neslyše, pospíchal velice, a poněvadž byla k tomu ještě veliká mlha, ztratil se Petrovi brzo z očí.

Hodný kus cesty běžel ještě Petr, mysle, že pána dohoní; když však viděl, že namahání jeho jest marné, zastavil se u jednoho domu a smutně prohlížel zlatku nalezenou.

Tu ho doběhl Šimon, který vida Petra běžeti a slyše ho za pánem volati, žádostiv byl zvěděti, co se přihodilo.

„Nedohonil jsem ho, ač jsem si všemožnou práci dal,“ pravil Petr.

„Koho jsi chtěl dohoniti?“

„Onoho pána, který u tabáčnické boudy na nás promluvil.“

„Proč jsi ho chtěl dohoniti?“

„Abych mu odevzdal zlatku, která mu tam z tobolky vypadla.“

„Nebuď bloudek, pán oné zlatky nepotřebuje, má jich více, a my se o ni rozdělíme. Každý dostaneme padesát krejcarů.“ Tak naváděl Šimon Petra.

„Ne, ne,“ volá Petr, „toho nikdy neučiním.“

„Aha, ty si chceš nechat zlatku sám?“ dí Šimon. „Vidíš, to není hezké od tebe. Mohl bys mi dáti aspoň třicet krejcarů.“

„Ne, ne, toho neučiním.“

„Tedy aspoň dvacet krejcarů.“

„Nesmlouvej více, ušetř si práce,“ dí Petr, „ani krejcaru ode mne nedostaneš — já pak — abys věděl — také ani krejcaru si nenechám.“

Šimon na Petra vyvalil oči a zvolal: „A co se zlatkou učiníš?“

„Odevzdám ji panu učiteli, on pak bude vědět, co s ní má dělati.“

Šimon vrtěl hlavou, vida však, že mu Petr nepovolí, nechal svádění a šel s ním do školy.

Tu Petr, sotva že do školy byl vstoupil, učinil, jak byl řekl. Pozdraviv pana učitele, vypravoval, co se stalo, a zlatku nalezenou mu odevzdal.

Pan učitel pochválil Petra a pravil: „Tak činí každý člověk poctivý."

Petr byl rád, že pan učitel s jednáním jeho byl spokojen; ten však nemeškal a poslal zlatku dále na úřad s přípisem, kde a jak se našla.

Když dopolední škola měla se již skončiti, zaklepal někdo na dvéře školní světnice.

Pan učitel oznámil, že volno jest vstoupiti, tu pak vešel do světnice pán bohatě oděný, v němž Petr na první pohled poznal onoho cizince, jemuž na ulici zlatka z tobolky byla vypadla.

Cizinec promluviv několik slov s učitelem, obrátil se pak k dítkám a pravil k nim: „Záleželo mi velice na tom, abych se přesvědčil, jsou-li v této škole žáčkové, kteří umějí býti poctivými. I vyhlídl jsem si dnes dva žáčky, abych je zkusil. Schválně jsem před nima zlatku upustil a dělal, jakobych toho nepozoroval. Velikou radosť jsem měl, vida, že jeden z nich za mnou běží a volá, chtěje mi ztracené peníze odevzdati. Ukryl jsem se v průjezdu domu jednoho, aby mne Petr nedohonil, nechal jsem ho předejíti a bral jsem se za ním. Viděl jsem, jak poctivě se zachoval. Slyšel jsem, kterak odolal pokušení svého soudruha. Hodný, poctivý je to žák. Kéžby každý z vás byl tak poctivý! Kéžby každý člověk ztracenou věc odevzdal rychle na patřícím

místě, pak by nikdo ztráty neželel. — Ku konci pak doložil: „Na poctivého Petra budu vždy pamatovati.“

Minulo několik let. Petr se dobře učil a nikdy nedopustil se ničeho proti poctivosti. Avšak v třináctém roce potkalo ubohého veliké neštěstí. Umřel mu otec, který až dosud o vychování jeho upřímně se staral. Zemřel a zůstavil mimo Petra ještě pět nezaopatřených sirotků. Matka Petrova naříkala, jak ubohé dítky své vyživí a opatří. Tu přistoupil k zarmoucené matce cizí pán bohatě oděný a pravil: „Matko dítek poctivých — vy nebudete opuštěna. Od té doby, kdy zkusil jsem vašeho Petra, poptával jsem se často po vaší rodině a slyše o ní vždy chvalně mluviti, uložil jsem si za povinnosť, pomoci vám v dobu příhodnou. Nyní ta doba nastala. Vaše dítky beru si na starosť já a přičiním se zajisté, aby Bohu a lidem se neztratily.“

Kdo šetří má za tři.

Pan Burian byl bohatý obchodník ve velikém městě. Tři jeho synkové Adolf, Bořík a Cyrill dostávali v hojnosti vše, čeho potřebovali. Jak oděvem tak i školními věcmi a hračkami opatřováni byli v míře takové, že měli daleko více nad svou spotřebu. Co školních věcí se týká, těch zvláště mívali množství veliké. Papíru jim koupil otec vždy kolik knih najednou, sešitů psacích celé kopy, tužek veliké svazky, per plné škatulky. Avšak chlapečkové se svými věcmi velmi nestejně zacházeli.

Bořík vždy velice se radoval, když mu otec koupil novou zásobu věcí školních. Ale sotva že byl dostal, již také rozdával. Rozdával plnýma rukama — rozdával žákům všem, ať potřebovali nebo nepotřebovali, ať chtěli nebo nechtěli.

Tomu dal hrst per, onomu celou knihu papíru, opět jinému několik sešitů aneb svazek tužek.

Nerozdával proto, aby chudším spolužákům pomohl, nýbrž jen proto, že ho rozdávání těšilo, že nic pohromadě udržeti nemohl. Jak čeho nabyl, již také myslil na to, jak by toho co možná brzo pozbyl. To bylo nerozumné, že Bořík jmění své tak rozhazoval a jím plýtval. Bylo to rozhazování marné, byla to marnotratnosť.

Adolf sice svých věcí tak zhola nerozdával, ale vyměňoval je rád za jiné. Tu přinesl spolužák jeho do školy několik malovaných vojáčků. Adolfovi zalíbily se, prosil spolužáka, aby mu je přepustil, a dal mu za ně, ač stály sotva dva neb tři krejcary, celý svazek nejpěknějších tužek. Jindy vyměnil míč za několik pěkných sešitů, zase jindy kousek broušeného skla za celou škatulku per. Věcí těch Adolf nepotřeboval. Za nepotřebné, malicherné, titěrné věci dával to, co mu bylo potřebného. A to bylo opět nemoudré a marné.

Toliko Cyrill se svým jměním uměl hospodařit. Nezmařil ani kouska papíru, ani jediného péra, ani jediné tužky. Po papíru nekanil, knížek netrhal, péro po každém psaní opatrně píjavým papírkem vytíral, tužky pozorně sřezoval. Každá věc mu mnohem

déle trvala netoliko než jeho bratřím, ale i než ostatním žákům. Tak byl šetrný.

Bratří jeho, když věci své rozdali neb za hlouposti vyměnili, mívali pak sami nouzi. Nedostatek nutil je, aby otce o nové věci prosili. Otec však brzy spozoroval, že Cyrillovi mnohem méně kupuje, než ostatním svým synům.

„Jak to je?“ tázal se jich, „že vy mně mnohem více výloh činíte než Cyrill?“ Když pak uslyšel, jak Adolf s Bořikem věcmi svými plýtvají, pohaněl je a řekl: „Vy nehospodáři, všecko rozházíte. Třikrát i vícekrát více rozházíte než bratr váš Cyrill. Vy také nikdy nic míti nebudete. O Cyrilla se nebojím, že kdy nouzi trpět bude. Nebo kdo šetří má za tři, má za sebe a ještě k tomu za dva jiné, kteří šetřiti neumějí.“

Adolf s Bořikem, aby nemuseli prosit otce, požádali bratra svého o věci, jichž potřebovali.

Cyrill odepřel jim žádosť jejich řka: „Dostáváte od otce více než já; kdybych vám dával, podporoval bych vaši marnotratnosť. Než vám, dám raději žáčkovi takovému, kterému rodiče jeho věcí potřebných koupiti nemohou.“

Šetrná Monika.

Monika dávala na šatečky i školní knížky své pozor veliký. Vyrůstala ze šatečků svých, že je nosit nemohla, a přece ještě bývaly dobré, čisté a beze vší poskvrny. Vystoupila již z třídy nižší do vyšší,

a přece ještě čítanky její byly tak pěkné, jako by je právě z krámu byl koupil.

A proč šetřila Monika tak bedlivě šatečků svých, proč dávala pozor na všecky knížky své? Vždyť jich déle užívati nemohla!

Do školy, kde Monika se učila, chodilo také několik dívek chudých, které velmi chatrné šatečky nosily a žádných školních knížek koupiti si nemohly. Na tyto pamatovala Monika obnošeným svým oděvem i knížkami, kterých více nepotřebovala.

Velice jim tím prospívala. Kdyby všecky zámožné žačky činily tak jako Monika, chudé školačky nikdy nouze by netrpěly.

IX.

Mladí přátelé.

Vítek a Bohumil pospolu chodili do školy. Oba byli tiší, pozorní, pilní a spůsobní. Oba měl pan učitel stejně rád. Oba také vespolek velice se milovali. Ve škole sice vedlé sebe neseděli, při učení nikdy spolu nemluvili, ale mimo školu docházeli k sobě velmi často, ani tak pro hraní, jako spíše pro učení. Co se jim na paměť ve škole uložilo, to nejraději společně si přeříkávali. Nejdříve část po části si čítávali, potom jeden se vyptával, druhý odpovídal a to střídavě.

Tak uměli vždy všecko stejně dobře, mohli se

tomu těšiti, a jejich rodičové měli z toho také potěšení. Vítek měl chudé rodiče, Bohumil pak zámožné, ale hoškům to bylo jedno, vlastně o tom nikdy ani nepřemýšleli, aniž jim kdy napadlo, že je v tom jaký rozdíl.

Bylo právě nedělní odpoledne, když Bohumil k Vítkovi přišel, aby se s ním učil tomu, co jim ze školy bylo uloženo. Avšak jak našel Vítka? Ležel v posteli, oči se mu neobyčejně leskly, v lících byl rozpálen a chvílkami pokašlával. Naříkal si na píchání v prsou. Rodičové Vítkovi byli zarmouceni a pravili, že jim ta nemoc činí starosti. Bohumil velice se toho ulekl. Stál zarmoucen u lůžka Vítkova a smuten od něho odešel.

Doma hned pozorovali rodiče jeho, že se mu něco neobyčejného přihodilo. Býval jindy vesel a pln života, dnes pak ani slova ze sebe nevypravil. Tázali se ho starostlivě, co to znamená?

„Vítek stůně," odpověděl Bohumil, „a zdá se mi, že těžce."

Nyní se vyptávali rodiče Bohumilovi, jakou nemoc Vítek má, a když jim to Bohumil pověděl, řekl otec: „V takové nemoci je třeba, aby rychle povolán byl lékař. Zda-li ho povolali rodiče Vítkovi?"

Bohumil pravil: „Zdá se mi, že ne."

Matka pak doložila: „Nepochybně obávají se povolati lékaře, poněvadž jsou chudi."

„A co by se stalo s Vítkem, kdyby rodiče jeho lékaře mu vzíti nemohli?" tázal se Bohumil.

Bohumilovi rodiče odmlčeli se, avšak Vítek soudil z mlčení toho, že by to s Vítkem dopadnouti

mohlo zle. Zhrozil se myšlénky, že by mohl Vítka ztratit. Pak sepjal ruce a prosil plačky: „Ach prosím tě, tatínku, nedopusť, aby mi Vítek zemřel. Pošli mu lékaře.“

„Život náš je v rukou Božích,“ odpověděl otec, „avšak lékaře Vítkovi pošlu, a to hnedle. Nesmíme obmeškati toho, co nám povinnosť k bližnímu ukládá.“ Na to vstal a došel rychle k lékaři, požádat ho, aby Vítka navštívil.

Lékař byl k tomu ochotný a když Vítka shlédl, pravil: „Dobře, že jsem byl povolán. S Boží pomocí se Vítek pozdraví.“

Kdož byl radší než Bohumil, když zprávu tu uslyšel. Každým dnem docházel k Vítkovi, aby viděl, jak se mu daří. Docházel k němu, ač s ním nesměl mnoho mluviti, poněvadž Vítkovi všecko zbytečné mluvení bylo zakázáno.

Jednoho dne pravil lékař: „Nyní již je po nemoci, mne tu více není třeba, ale Vítek je velice sláb a potřeboval by silnější stravy.“

I tu nahlédl Bohumil, že Vítkovi rodiče lepších pokrmů opatřiti nemohou; opět prosil rodičů svých, a dobrá matka jeho neodepřela mu žádosť jeho a posílala Vítkovi mnohé a mnohé potřebné přilepšení. Avšak Bohumil i mimo to pamatoval na Vítka. Kdykoli něco lepšího k jídlu dostal, schoval a zanesl to svému příteli.

Stálou pomocí Bohumilovou stalo se, že Vítek brzy předešlé síly nabyl a opět do školy choditi mohl.

Šel se poděkovat rodičům Bohumilovým, kteří

mu tak mnoho dobrého v nemoci jeho prokázali. Svého přítele Bohumila, jehož přímluvou vše to se stalo, miloval od té doby ještě srdečněji.

Bohumil cítil v srdci nesmírnou radosť, že Vítek se pozdravil. Mimo to zdálo se mu, jakoby se v něm ozýval jakýsi milý hlas: „Dobře jsi činil, Bohumile, žes prosil za svého přítele a že jsi se snažil mu pomoci. To má Bůh nebeský rád a dá ti za to vše dobré.“ A hlas ten bylo Bohumilovo dobré svědomí.

Takové dobré svědomí věčší cenu má, než všecko bohatství světa.

Kdo jest můj bližní?

1.

Malý Bohuslav byl jednou s otcem svým ve chrámu Páně a slyšel tam pronésti tato pěkná slova: „Miluj bližního svého, jako sebe sama.“

Bohuslávkovi zalíbila se ta slova, ač jim dobře nerozuměl, když pak přišel z kostela, tázal se otce: „Tatinku, jsi ty můj bližní anebo maminka? Kdo jest můj bližní, toho budu milovati jako sebe sama.“

„A kdo?“ tázal se hoch.

Otec odpověděl: „Já i matka jsme tvoji bližní, avšak i někdo jiný ještě.

Otec pak jemu vypravoval: „Jaromír a Petr byli dítky jedněch rodičů. Jaromír byl o pět roků starší Petra. Rodiče jejich byli velmi chudí. Každý den z rána vycházeli oba z domu, aby konali práci, k níž

byli zjednáni a tak si něco vydělali. Jaromíra s Petrem nechávali doma o samotě. Tu dával Jaromír bedlivý pozor na Petra, aby někde nepadl, nebo se neudeřil, aneb nožem, ohněm i jinak se neporanil. Hrál si s Petrem, vodíval ho po dvoře a čítal mu pěkné povídky, které Petr rád poslouchal. O chlebíček, jejž rodiče dítkám svým doma nechávali, dělil se s ním náležitě, nikdy mu z podílu jeho nic neubral, nýbrž velmi často ze svého ještě kousek přidal.

Jednou seděl s malým Petrem na prahu chaloupky, v níž přebývali. Tu k nim přistoupil chlapec známý a naváděl Jaromíra: „Pojď se mnou do lesa na borůvky. Půjde nás mnoho. Budeme se cestou hodně veseliti."

Jaromírovi napadlo ovšem, že by to bylo velice příjemné s hochy polem a lesem se prohánět, avšak jediný pohled na Petra stačil, aby se navádění chlapcovu opřel. I pravil: „Jakž bych mohl opustit Petra, který mne potřebuje?"

„I jen ho zde nech, nechť se batolí bez tebe," přimlouval mu hoch, „což musíš pořád na něho pozor dávat?"

„Pořád," dí Jaromír, „dokud on sám na sebe pozor dáti a se opatrovati nedovede."

„A není ti to nemilé?" vece opět chlapec.

„Nikoli," odpoví Jaromír, „proč by mně to bylo obtížno, vždyť Petr je bratr můj. Bratr bratrovi je bližním. Bratr má bratra milovati, jako sama sebe. Kdybych já byl malý a Petr velký, jistě by on také tak na mne pozor dával, jako já na něho."

Pozorně poslouchal Bohuslav otce vypravujícího, na to pak se otázal: „Tedy bratr bratrovi je bližním?“ K otázce té otec neodpověděl, ale dále vypravoval:

2.

„Když jsem byl maličký, chodíval jsem pilně do školy, jako ty, Bohuslave. Chodilo nás tam mnoho dítek, věčších i menších, zámožných i chudých, hodných i nezbedných. Já však ještě s některými soudruhy chodil jsem do školy přes pole, poněvadž nebydleli rodiče moji v místě tom, kde byla škola. Když jsem šel poprvé do školy, vedla mne tam dobrá moje matka za ruku, a tu mi cesta rychle ušla. Avšak podruhé vyvedla mne jen na konec naší vesnice a pravila mi: „Nyní běž, Karlíčku, tady s těmito žáčky. Ti také jdou do školy.“ Uposlechl jsem matky své a šel jsem s ostatními dětmi polními cestami. Nebylo mi smutno s nimi jít, vždyť to byli samí známí. Ale na cestě bylo mnoho roklin, kalužin a všelikých neschůdných míst. Ostatní školáci si z nich nic nedělali, byli jim zvyklí, uměli se jim vyhýbati anebo je přeskakovati. Byliť všicknì věčší mne. Já byl všech nejmenší. Přišel-li jsem ke kaluži, zabředl jsem do ní, přišel-li jsem ku příkopu, plakal jsem, že nepřeskočím. Soudruhové moji smáli se mé slabosti a nezkušenosti. Aby mne ještě více polekali, nechali mne v polovici cesty u jednoho potůčku stát a dali se do útěku, abych prý jich nedohonil.

Já tu stál u potůčku, nevěda si rady. Do vody

vstoupit jsem se bál, abych se neutopil. Bylot sice v potoce na jednom místě několik kamenů, po nichž ostatní chlapci přeskákali, ale ku skákání jsem se taktéž odhodlati nemohl. K tomu všemu zapomněl jsem i zpáteční cestu, a tak se mi zdálo, že jsem

uprostřed polí zcela opuštěn. To mne naplnilo takovou tesknosti, že jsem se dal do pláče hlasitého. Co se tak kolem sebe ohlížím, spatřím chlapce trochu odrostlého k sobě se blížiti. Jakživ jsem ho před tím neviděl, ale po režné haleně poznal jsem, že je

dráteník. Ulekl jsem se ho a chtěl jsem před ním utíkati. On však volal na mne přívětivě: „Neboj se mne, chlapečku, já ti neublížím.“

Nabyl jsem důvěry, ostal jsem na svém místě, když pak dráteníček mne došel, pravil: „Viděl jsem, jak s tebou ostatní hoši zacházeli. Pojď, přenesu tě přes potok a dovedu tě do školy, abys nezabloudil.“ Učinil tak a vypravoval panu učiteli, co se mi přihodilo. Pan učitel velice se zarmoutil, že žáci jeho ke mně tak špatně se zachovali, a řekl: „Stále vám opakuji, že máte bližního svého milovati, jako sami sebe, a vy každé chvíle na to zapomínáte. Hle, tento cizí hošík z daleké krajiny vás v tom zahanbuje.“ I mluvil ještě dále k hochům, kteří konečně se zastyděli a slíbili, že již k žádnému ze svých menších spolužáčků tak se nezachovají.“

Otec se odmlčel, Bohuslav pak pozorně slova jeho vyslechnuv, tázal se: „Tedy také školáci a vůbec chlapci všickni jsou sobě bližními?“

Otec k otázce té neodpověděl, ale dále vypravoval:

3.

„Milada, dceruška váženého a bohatého občana, byla velmi hodné děvčátko. V městečku, kde rodiče její přebývali, byly některé domy veliké s příbytky pěknými a pohodlnými, v těch bydlívali lidé zámožní; avšak bylo tam i mnoho domků malých s příbytky skrovnými, v takových pak zůstávali lidé chudí.

Do oněch skrovných příbytečků Miládka častěji

docházela. Velikým bývalo jí potěšením rozmlouvati a hráti tu s malými dítkami. Při tom pak ledaco spozorovala, o čem by se jinak nebyla dověděla. Tak našla jednou dítko, které mělo jedinou a k tomu ještě vetchou košilku. Druhému scházely botičky, třetímu téměř celý oblek. Také hladem trápené a nemocí sklíčené dítky naskytovaly se jí tu. Jakmile Miládka spozorovala, že někoho něco tíží, prosívala pokaždé rodiče své, aby pomoci hleděli. Nikdy jí prosba její odepřena nebyla. Miládka dostávala také pro sebe peníze při rozličných příležitostech. Rodiče jí je dali, aby si je utratila dle libosti. Miládka ani krejcaru nepromlsala, ani jinak marně neutratila. Říkávala: „Tolik je dítek v městečku našem, kterým se nedostává všeho, a já bych měla vydávati peníze za věci zbytečné?"

Děti rodičů zámožných ve zlé jí vykládaly, že tak často dochází k dětem chudobným. „Bohatí patří k bohatým, chudí k chudým," pravily. Ale Miládka nedala se tím mýliti. „Všickni jsme dítky jednoho otce nebeského, všickni vespolek jsme bližními," bývala její odpověď.

Jednou spatřila žebráčka chromého seděti pod stromem a slzeti. Přistoupila k němu, podala mu dárek a tázala se ho útrpně, co mu schází?

„Vypověděli mne z přístřeší, kde jsem dosud v noci, v dešti neb zimě mc`l se ukrýti," odpověděl kmet. „Nemohu dostat jiného, snad zahynu."

Miládka těšila ho, řkouc: „Neplačte, dobrý Bůh vás neopustí."

Na to odběhla, avšak v malé chvíli vrátila se

opět plna radosti, ujala stařečka za ruku a pravila: „Již jsem vám našla pomoc. V domě otce mého prázden jest čistý pokojíček. Otec vám ho popřeje k obývání.“

Chromý žebrák sotva stačit mohl děvčeti, které radostně po náměstí do domu svého otce ho vedlo.

„To se nesluší,“ pravil kdosi Miladě, na ulici ji potkav, „to se nesluší, abys žebráka za ruku vedla.“

Ale děvče odpovědělo: „Což je on méně mým bližním, než kdo jiný? Nepřikázal-li Bůh, že máme všecky bližní své milovati a všem, kdo nás potřebují, pomáhati?“

Bohuslavovi líbilo se velice vypravování otcovo, i poznal z něho, že všickni lidé jsou našimi bližními.

[illegible]
[illegible] nach Daniel Georgens
und Jeanne M. Georgens.

FR. A. URBÁNEK,

nakladatel a knihkupec v Praze,

(na Vodičkové ulici číslo 11. nové proti vyšší dívčí škole)

vydal mimo jiné následující spisy:

(NB. Každá zakázka těchto, jakož i jiných a jinde vydaných kněh vyřizuje se **u mne vždy rychle a správně!**)

Nová knihovna mládeže. Sbírka zábavných a poučných spisův pro naši milou mládež. Redaktor Jos. Beran. Sbírka tato obsahuje nejen zdařilé **povídky**, ale i **obrázky dějepisné a přírodopisné** s vyobrazeními, poučné **cestopisy**, zdařile líčené **životopisy** mužů vynikajících a o národ náš zasloužilých, a seznamuje mládež **s úkazy přírodními.**

Ročník sestává v **4—6** číslech (ročník I. v **6** číslech), každý nejméně o 4 arších vkusné úpravy **s vyobrazeními**, za 1 zl., poštou 1 zl. 30 kr. **předplatného.** Mimo předplacení lze dostati každé číslo, tvořící o sobě **celek**, za cenu krámskou.

☞ **Předplacení trvá při každém ročníku vždy do vydání posledního čísla; po** vydání tohoto lze dostati čísla **pouze v ceně krámské**, na obálce udané.

Posud vydán jest I. ročník, jenž tvoří šest svazečkův, a tyto obsahují:

1. **Pohádky národní.** Ze sbírek národních pohádek pro českou mládež vybral *Jan K. Hraše,* ředitel měšťanských a obecných škol v Náchodě. S 2 pův. obrázky. Cena 24 kr.

2. a 3. **Bodlák a růže.** Povídka pro mládež. Sepsal *Josef Sokol*, učitel na c. k. vzorné hl. škole v Praze a spoluredaktor „Školy a Života". S 1 obrázkem. Cena 48 kr.

4. **Pes a jeho hlavní odrůdy.** Obrázky přírodopisné s povídkami pro mládež dospělejší. Dle rozličných spisů vzdělal *J. Beran,* učitel při ústavu hluchoněmých v Praze. S titulním obrázkem a 10 obrázky v textu. Cena 30 kr.

5. **Deklamovánky** čili sbírka básniček k přednášení pro menší dítky obojího pohlaví. Sestavili *Kr. Urlich* a *M. Weinfurt.* Druhé, rozmnožené vydání. Cena 24 kr.

6. **Nikolaucvy Klásky.** Nově upravil a rozmnožil *Jos. Beran.* I. Drobné povídky. II. Dědeček. (S obrázkem.) Cena 24 kr.

Práce do „Nové knihovny mládeže“, **jež slušně se honorují**, přijímá nadepsané kněhkupectví.

K předplacení na II. ročník „Nové knihovny mládeže“ uctivě zveme pp. učitele, opatrovníky dětí, správce školních, obecných a spolkových knihoven, jakož každého, **komu ušlechtilá zábava mládeže jest milá.**

Divadelní ochotníček pro mládež.

Rediguje Frant. **Rošický** v Košticích u Libochovic.

Posud vydané svazečky obsahují:

Sv. I. **Král liliputánský.** Činohra v jednom jednání s předehrou a dohrou od Fr. Pravdy. S nápěvy od učitele V. Kratochvíla. Cena 32 kr.

Sv. II. **Slepá babička.** Původní činohra ve třech jednáních od Františka Pravdy. S nápěvy od V. Kratochvíla. Druhé, opravené vydání. Cena 24 kr.

Sv. III. **Učitel ve francouzském zajetí.** Velká původní činohra ve čtyrech jednáních od Fr. Pravdy. S nápěvy od V. Kratochvíla a V. Frimla. Druhé, oprav. vydání. Cena 24 kr.

Sv. IV. **Pýcha a šlechetnosť, čili: Pyšný Jaroslav a šlechetný Antoš.** Veselohra ve dvou jednáních. Upravil J. B. — **Na dušičky.** Činohra ve dvou jednáních od Jos. Rennera, učitele na hlavní škole Vodňanské. Cena 20 kr.

Sv. V. **Nehody lenochovy a zdařená zkouška.** Původní činohra v 1 jedn. Sepsal Fr. Hauser, majetník a ředitel vyučovacího ústavu v Praze. — **Nepřítel v Horažďovicích.** Původní historická činohra ve 3 jednáních. Sepsal Jos. B. Rebec, řídicí učitel v Přešticích. Cena 36 kr.

Sv. VI. **Ptáčkové v kleci.** Původní veselohra ve třech jedn. Sepsal Jos. Renner, učitel ve Vodňanech. — **Láska k rodičům,** čili: **Otec v cizině.** Původní činohra ve 3 jednáních. Sepsal Jul. Ed. Brachtl, učitel ve Výškově na Moravě. Cena 30 kr.

Sv. VII. **Mikuláš,** aneb **Pamatujte na chudé.** Původní hra ve čtyrech jednáních. Sepsal Fr. Hauser, majetník a ředitel vyučovacího ústavu v Praze. — **Vánoční stromeček.** Obrázek ze života v 1 jednání. Pro dětské divadlo upravil F. F. Cena 30 kr.

Sv. VIII. **Kocour v pytli.** Původní veselohra ve 3 jednáních od J. Rennera, učitele ve Vodňanech. — **Dětský výlet.** Dramat. žert se zpěvy v jednom jednání od Jos. Rennera, učitele ve Vodňanech. Cena 24 kr.

Sv. IX. **Štědrý den.** Pův. činohra od Fr. Pravdy. S nápěvy od učitele V. Kratochvíla. Druhé, oprav. vydání. Cena 24 kr.

Sv. X. **Hlehlehel v Černém Lese.** Dram. žert ve 3 jedn. dle Kouble-ova „Rybrcolu" od Jos. B. Rebce a Petra Růžka, uč. v Přešticích. — **Bůh neopouští.** Činohra ve 2 jedn. Dle Schmidovy povídky „Světluška" volně vzdělal Jul. Ed. Brachtl, učitel ve Výškově. Cena 36 kr.

Sv. XI. **Jmeniny aneb výjev vděčných citův.** Původní hra ve 2 jednáních. Sepsal řed. Fr. Hauser. — **Naši malí lidé.** Pův. obraz ze života dětského se zpěvy ve 4 odděleních. Napsal Ant. Palát, uč. v Olší na Mor. S nápěvy od F. V. Janouška. Cena 40 kr.

Sv. XII. **Dětský sněm.** Pův. veselohra ve 2 jedn. Sepsal Jos. B. Rebec, řídicí učitel v Přešticích. — **Lorinčin svátek.** Divad. výstup pro malé dívky. Sepsal J. E. Brachtl, učitel. Cena 36 kr.

Sv. XIII. **Ztracené psaní.** Veselohra pro dívky ve 3 jednáních. Sepsal Josef Sokol. Cena 24 kr.

Sv. XIV. **Neposlušnost vede k neštěstí.** Hra ve 2 jednáních. Sepsal Jan Burian, řídicí učitel dívčí školy v Písku.

Cestopisná bibliotéka. Svazek I. **Z Prahy do Vídně. Brno. Olomúc.** Sepsal Karel Adámek. Cena 80 kr.

Sv. II. **Vídeň a okolí.** Popisuje Karel Adámek. Cena 1 zl.

Procházky po Uhrách. Nakreslil Fr. Brábek. Cena 40 kr.

Časosloví české ve významu a bohatosti svých tvarů prostých i předložkových. Sepsal Em. Týn, c. k. gymn. profesor v Praze. Druhé vydání. Cena 80 kr.

O správném užívání přestupníkův v české řeči. Našemu národnímu učitelstvu věnuje *Em. J. Mittner*, farář v Budči na Moravě. Cena 36 kr.

O dílku tomto obšírně a velmi chvalně zmiňuje se pedag. časopis **„Komenský"** (č. 19. dne 1. července 1873), **„Moravská Orlice"** (č. 172. dne 29. července 1873) a mn. j.

Stručná mluvnice česká pro školu a dům. Sepsal J. Beran. Druhé, opravené a rozmnožené vydání. Cena 50 kr., váz. 62 kr.

☞ Prvé vydání schváleno bylo **26** učit. jednotami českomoravskými, jež vyjmenovány jsou v předmluvě nakladatelově k 2. vydání.

„Moravská Orlice" č. 172. dne 29. července 1872 dí:

„První vydání této mluvnice schváleno bylo **26** učitelskými jednotami českomoravskými a rozebráno během jednoho roku. **O tomto druhém vydání očekáváme s plnou jistotou, že schváleno bude ode všech učitelů. Vynikáť** mluvnice Beranova **nade vše posavadní** mluvnice **tak znamenitě**, že zajisté za nedlouho všechny vytiskne ze škol. Gramatická látka jest mnohem hojnější, nežli v mnohé mluvnici daleko většího objemu, ale při tom stručně a srozumitelně podána a světle roztříděna dle principu vědeckého. Logická partie všude přísně provedena, a i zevně tiskem náležitě označena, pročež bude lze žákům pravidla hravě v paměť sobě vštípiti a v paměti podržeti" atd.

Základové pedagogiky a didaktiky. K úžitku učitelů, vychovatelův a rodičův vůbec. Sepsal Pavel J. Šulc. Cena 1 zl.

Učebná knížka zeměpisu pro vyšší třídy obecných škol. Sepsal Ant. Tille. Část I. Úvod, Čechy, Morava a Slezsko. S 11 pův. výkresy. — Část II. Úvod, Morava, Slezsko a Čechy. S 14 pův. výkresy. Část po 24 kr., váz. 34 kr.

Schválilo posud **11** učit. jednot.

Pedag. týdenník „**Beseda učitelská**" píše v čísle 38. dne 18. září 1873 takto:

„O dílku tomto, jakož i o spisu téhož jména pro vyšší třídy obecných škol v Čechách, směle tvrdíme, že poznenáhle zdomácní ve všech našich školách obecných a stane se **nezbytnou pomůckou** při vyučován ízeměpisném pro své praktické uspořádání a **výtečný** spůsob, jímž se mládež povzbuzuje k plodnému přemýšlení a navádí k bedlivému si všímání a vážení každého místečka své vlasti, neboť „posvátná jsou místa, kamkoli kráčíš."

